

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zo veel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensleeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1007.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

- a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;
- b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;
- c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;
- d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;
- e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

Inhoud:

Hoofdartikel: Wat verstaan wij onder kwakzalversmiddelen?

Berichten: Schumacher voortvluchtig. — Een aanbeveling van „De Werkman” van ons Maandblad — Hoe attesten worden verkregen. — De zalf van het roode kruis.

Grootere artikelen: Verbod van adverteeren van geheimmiddelen in het buitenland. — Poudre laxative de Vichy. — Gezondheidsbuisjes.

Ingezonden stukken: Over een leugen meer bij de aankondiging van het „beroerte water” van Roman Weissmann.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Middelen tegen beroerte van Roman Weissmann. — Liqueur Anti-Epileptique van Fiévez.

Wat verstaan wij onder kwakzalversmiddelen?

Steeds meer blijkt het ons, uit persoonlijke of schriftelijke opmerkingen, dat een antwoord op de bovengestelde vraag niet overbodig is. Herhaalde malen toch komen wij in botsing met personen, die het ons euvel duiden, dat wij het een of ander middel met den naam van kwakzalversmiddel bestempelen, personen te goeder trouw, die — en dit is leelijk — ons dan somwijlen van kwade trouw beschuldigen, en die toch, wanneer zij onze artikelen nauwkeurig lezen, zouden zien dat de schuld niet aan ons lag.

In de laatste weken zijn twee gevallen voorgekomen, die het stellen van de vraag en het geven van ons antwoord enigszins verhaast hebben.

Naar aanleiding van ons artikel over het „Wonder der wereld” (zie No. 11 van den 9en jaargang) in het *Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage* overgenomen, bevatte dit dagblad in zijn No. van 30 November 1889 het volgende ingezonden stuk: „**Wonder der wereld.**”

Mijnheer de Redacteur!

In uw blad van Dinsdag 26 Nov. lees ik een artikel over de zoogen. „Wonder der wereld-zalf,” waarmede ik mij in het geheel niet kan vereenigen. Ik vind het een gelukkig verschijnsel, dat er in ons land een blad bestaat, dat het lezend publiek waarschuwt tegen kwakzalverij, maar het moet dan vóór alles vermijden, zich aan ziekelijke overdrijving schuldig te maken. Steeds alles af te keuren wat niet door doctoren is voorgeschreven is niet juist.

Dat dit „wonder” bestaat uit volkomen dezelfde bestanddeelen als — de hechtpleisters, moet ik betwijfelen; het kan waar wezen, hare uitwerking is echter geheel anders. Voor jeugdige ruiters bijv., lijdende aan doorrijden, zou ik uit eigene ondervinding iedere hechtpleister ten sterkste afraden; wonder der wereld alleen geeft verzachting en genezing.

Of de „Wonder” geschikt is voor catarrhes op oogen, kies of tanden weet ik niet, want voor dergelijke doeleinden gebruikte ik deze pleister nooit, maar dat zij voor 100 zaken goed is, zeker! In een dorp in Gelderland woont eene zeer achtenswaardige familie, die uit een gevoel van chariteit deze pleisters uitdeelt aan de bevolking, wanneer dit verlangd wordt. Opmerkelijk is het verschijnsel, dat h. a. doctoren zelf als laatste hulpmiddel hunne patienten met „open beenen” etc. om zulke pleisters zenden van uren in den omtrek en . . . dat zij dan genezen. Laat ze spreken die ook hier ter stede verlichting ondervonden van deze pleister. Zou men willen gelooven, dat men zelfs de paarden met deze pleister geneest? Een paard in de

Huzaren-kazern hier ter stede, toebehoorende aan een der h. officieren, had eenige jaren geleden eene wond midden op den rug. Eenige pleister van de „Wonder der Wereld” bracht genezing aan, wat andere hulpmiddelen niet vermocht hadden.

En wanneer men dan voor een pijpje van ongeveer 12 cM. lengte en 1 1/2 cM. dikte slechts 30 cts. betaalt, kan men dat kwakzalverij noemen?

Mocht u het noodig hebben, mijnheer de Redacteur, of iemand uwer bekenden of lezers van uw blad, dan geef ik gaarne inlichting.

U dankzeggende,

H. 27 Nov. '89.

L. J. QUARLES VAN UFFORD.

Het andere geval dat wij niet zoo in zijn geheel kunnen behandelen, omdat wij niet gelooven dat de brief, ons toegezonden, voor openbaarmaking bestemd is, was een schrijven van een onzer abonnés, die zijn abonnement op het maandblad wenscht te doen eindigen, omdat wij in no. 6 van den vorigen jaargang onder andere kwakzalversmiddelen een soort van asthma-cigaretten hadden genoemd, die, volgens des schrijvers ervaring, geenszins tot deze rubriek behoorde. De brief eindigt aldus: „Wellicht dat dit schrijven niet onder de oogen van het bestuur uwer Vereeniging komt, (waarom niet? het was toch aan den Secretaris toegezonden? Red.) of, zoo dat wel het geval is, dat zij meesmuilend de schouders zullen ophalen over de waanwijsheid van een onkundigen leek, doch dit kan ik u verzekeren, wanneer uwe vereeniging op deze wijze voortgaat, zij den schijn op zich zal laden van andere belangen voor te staan dan die van het algemeen, die zij altijd beweerd heeft op het oog te hebben.”

Men ziet het, beschuldigingen genoeg; van de eene zijde „ziekelyke overdrijving”, door steeds alles af te keuren wat niet door doctoren is voorgeschreven, van de andere, het voorstaan van andere belangen dan die van 't algemeen. Op de laatste beschuldiging wenschen wij niet te antwoorden; dit zal ieder begrijpen, die ons streven goed kent; tegen de eerste beschuldiging, die ons reeds meermalen naar het hoofd is geworpen, willen wij ons verdedigen door de beantwoording der vraag die wij aan het hoofd van dit artikel geplaatst hebben.

Als kwakzalversmiddel beschouwen wij elk middel, dat in het openbaar als geneesmiddel wordt aanbevolen, wanneer bij die aanbeveling opgaaf wordt gedaan van zijne wijze van werken, van de ziekten waartegen het heet te helpen of waarbij zijn gebruik wordt aangeraden, zonder dat de fabrikant of leverancier van dat middel in staat is of zich in de gelegenheid bevindt te beoordeelen, of de zieke het bedoelde middel werkelijk als geneesmiddel nodig heeft.

Den persoon die dergelijke aanbeveling doet plaatsen om zijn middel in gang te doen vinden, noemen wij een kwakzalver en de handeling zelve kwakzalverij.

Kwakzalverij is voor ons bedrog en dit bedrog begint, waar het publiek tot koopen wordt uitgelokt door voorspiegeling van hulp in bepaalde ziekten, door iemand die, niet lettende op den persoon en den toestand van den zieke, voor allen een en hetzelfde middel geeft.

Ieder, al is hij leek op 't gebied van geneeskunst, weet toch uit ervaring maar al te goed, dat de wijze van behandeling van een zieke, geheel van den persoon van den zieke af hankelijk is en wij gaan dus niet te ver, wanneer wij beweren, dat zij, die met de persoonlijkheid van den patiënt geen rekening houden en voor allen — zonder onderscheid — hetzelfde middel als doelmatig aankondigen, dit alleen doen om zooveel mogelijk van hun middel aan den man te brengen, al geschiedt dit ook ten koste van de gezondheid hunner medeburgers.

Wij laten nu nog de quaestie, dat de kwakzalvers aan de patiënten zelve de beoordeeling overlaten of hun lijden juist dat is, waarvoor het middel wordt aanbevolen, onbesproken, ofschoon dit ook een groote schaduwzijde is bij het announceeren van zeker geneesmiddel tegen een of meer kwalen.

Resumeerende, komen wij tot de slotsom, dat elk middel, al is 't ook op zich zelf een deugdelijk geneesmiddel, een KWAKZALVERSMIDDEL wordt, wanneer het als iets bijzonders, in 't publiek wordt aanbevolen tegen een of meer ziekten, zonder dat daarbij op de persoonlijkheid van den zieke op eenige wijze wordt gelet.

Aan deze definitie van een kwakzalversmiddel hebben wij steeds alle middelen getoetst die wij onder de oogen kregen en allen, die daaraan voldeden, onherroepelijk tot de bedoelde rubriek gebracht. Men zal gerustelijk alle kwakzalversmiddelen, die wij in dit blad beschreven, kunnen nagaan, en men zal er geen vinden dat niet — met opgaaf van een of meer ziekten waartegen het moest dienen — op een of andere wijze publiek is aanbevolen.

Wanneer men dit nu in aanmerking neemt, dan zal er veel, wat sommigen in onze handelingen duister vonden, worden opgeklaard, dan zal men moeten toegeven, dat wij niet ten onrechte zeker middel een kwakzalversmiddel hebben genoemd, al heeft ook mijnheer X baat gevonden bij een soort asthma-cigaretten en het paard van een officier der huzaren bij het „wonder der wereld.”

Dáar zit het niet in. Wij geven toe dat, in sommige gevallen van asthma, de cigaretten goede diensten kunnen bewijzen, maar wij veroordeelen in den fabrikant de daad, dat hij die cigaretten aan alle lijders aan asthma in 't publiek aanbeveelt. Hij kan niet beoordeelen in welke gevallen — en die zijn er — het gebruik der cigarettes zeker schadelijk is; ja zelfs hij vermijdt wel daarop attent te

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 954.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD.

Berichten: De gratis-verspreiding. — De gezondheidsbuisjes. — Een domme oplichter. — Het zegel op de engelsche geheimmiddelen. — Een nieuwe advertentie van Windelincx. — Een geneesheer die een magnetiseur zoekt. — Grotere artikelen: Nog eens Nicholson. — De echte Quina Laroche. — De almanak van Moeder Seigel. — Die knappe Géraudel. — Kiedricher Sprudel-Pastillen.

Ingezonden stukken: Nicholson en zijn bedrijf.

Correspondentie.
Herhaalde waarschuwingen: De galverdrijvende Delacrepillen. — Palatinophile. — Pain Expeller.

Berichten.

Gratis-verspreiding.

In het begin der maand December van het vorig jaar hebben wij een maatregel genomen, die door de vroegere Redactie reeds meermalen in praktijk gebracht en met een goeden uitslag bekroond was. Wij hebben namelijk aan alle dag- en weekbladen in Nederland een stukje ter opneming gezonden, waarin zeer beknopt de gang van zaken onzer Vereeniging in het afgelopen jaar werd vermeld, voorts de onderwerpen werden genoemd, die in het laatste nummer van het Maandblad waren behandeld en ten slotte werd medegedeeld dat aan ieder, die kennis met het Maandblad wilde maken, of over een der genoemde onderwerpen nader wenschte ingelicht te worden, op aanvraag bij den Secretaris-penningmeester een gratis-nummer zou worden toegezonden.

Van dit aanbod is gretig gebruik gemaakt.

Niet minder dan 620 personen hebben een briefkaart of brief gezonden. Sommigen met vermelding van het onderwerp waarover zij wenschten ingelicht te worden, eenigen met bijvoeging van een grooter of kleiner getal postzegels, velen den wensch uitende om kennis te maken met het Maandblad.

Aan die allen is het December-nummer toegezonden, terwijl slechts een tiental exemplaren teruggekomen zijn, omdat het adres niet duidelijk genoeg opgegeven of de naam van den aanvrager niet duidelijk geschreven en dus moeilijk leesbaar was.

Het is ons gebleken dat dit een zeer practisch middel is om de adressen te krijgen van een aantal personen, die direct belang hebben bij de behandelde onderwerpen, wijl zij zelve of hunne bekenden de kwakzalversmiddelen gebruikt en dus eenige ondervinding aangaande de werking opgedaan hebben.

Wij zullen deze wijze van publiceeren een paar malen in het jaar herhalen, en al terstond beginnen met aan de bovenbedoelde personen dit nummer eveneens toe te zenden.

Het is toch te verwachten dat velen onder hen op de een of andere wijze ondervonden zullen hebben, dat het den kwakzalvers slechts te doen is om het geld dergoedgelooovige patiënten en dat

zij, wanneer dit eenmaal ontvangen is, geen belang meer stellen in den toestand der zieken, waarvan velen misschien wel naar de hun per advertentie of circulaire aangeboden hulp gegrepen hebben als een drenkeling naar den bekenden stroohalm.

Wij noodigen derhalve ieder, die eenige ondervinding heeft opgedaan van de werking der kwakzalvers-middelen of van de behandeling der kwakzalvers, dringend uit ons die ervaring mede te deelen.

Wij zullen dan alles, wat voor publiciteit geschikt is, in het Maandblad mededeelen en dit aan hen zenden, die bij hun aanvraag medegedeeld hebben waarom zij een gratis-nummer verlangden. Zodoende kan dan door onze tusschenkomst de schade van den een tot leering strekken aan den ander.

Nu nog een enkele opmerking aan het adres van sommige aanvragers.

Zooals boven reeds is medegedeeld, hebben onderscheidene personen bij hun aanvraag een grooter of kleiner getal postzegels gezonden voor de frankering van het hun toe te zenden Maandblad.

Dit is onnoodig, omdat het doel der Vereeniging is het verspreiden van het blad ter inlichting van het publiek. Voor dit doel wordt al het geld gebruikt dat overschiet van de contributie's, na aftrek van de gewone onkosten. Men begrijpt dus dat het ons zeer aangenaam is adressen te krijgen van personen, die belang hebben bij het lezen van het blad en dat wij het hun gaarne gefrankeerd zenden.

Wie ons wil helpen onzen werkkring in deze richting zoo ver mogelijk uit te breiden, worde lid onzer Vereeniging.

Naar aanleiding van ons artikeltje in het vorig No. over de Gezondheidsbuisjes komt in het Nieuws van den Dag van 20 Januari het volgend ingezonden stuk voor:

„In het Maandblad tegen de Kwakzalverij, nummer van Januari 1890, komt een waarschuwing voor tegen de z. g. gezondheidsbuisjes, „onfeilbaar geneesmiddel bij toring, aamborstigheid, hoesten enz., enz.,” zooals het in de gebruiksaanwijzing heet. Ik, als medicus, had die buisjes nog nergens aangetroffen, maar nu, gedurende de griep-epidemie, zag ik ze herhaaldelijk bij verschillende patiënten.

Ze kosten f 1,50 de 5 stuks, en ieder buisje is slechts één dag te gebruiken, „daar er bij langer gebruik de kracht af is”, leert de gebruiksaanwijzing. In een kleine week heeft men dus het bedrag van een daalder aan die voden versnoept.

Een 20-tal jaren geleden was kamfer, op soortgelijke wijze aangewend, bij het publiek zeer en vogue bij alle mogelijke borst-aandoeningen, op aanraden van den Heer Raspail, apotheker en afgevaardigde te Parijs.

Men zag er echter weinig effect van, waarom die methode alweer spoedig in het vergeetboek kwam.

Toenmaals gebruikte men een aan beide zijden afgesneden penneschacht, voor de helft gevuld met kleine stukjes kamfer, in rust gehouden door een los propje watten, en door deze z. g. sigaretten ademde men, door het dikkere einde van de penneschacht tusschen de tanden te houden.

Personen dus, die meenen eenig gunstig effect te ondervinden van het inademen van met kamferdamp bezwangerde lucht, weten nu hoe zij die z. g. gezondheidsbuisjes, hoogst goedkoop, zelf kunnen vervaardigen; voor één dubbeltje kamfer hebben zij een voorraad, voor weken voldoende.

Ik hoop zeer, dat het schandelijk bedrog met die buitensporig dure en zelfs min of meer vergiftige looden buisjes door dit mijn schrijven voorgoed gedaan zij.

H. P. SCHRÖDER,
Oud-Officier van Gezondheid,
Genees- en Heelkundige.”

Een domme oplichter. De N. Rott. Ct. van 28 Januari geeft onder het hoofdstuk „Rechtszaken” een bericht omtrent een geval van oplichting van postzegels. De zaak had zich als volgt toegedragen:

In het Nieuws van den Dag van 7 Nov. 1889 kwam een advertentie voor, waarboven met vette letters stond: *Personeel voor een waterschap*, en waarin gegadigden naar de betrekkingen van opzichter, dijkbaas, sluisbaas, klerk en machinist werden opgeroepen, om zich met brieven van sollicitatie te wenden tot den boekhandelaar D. te Voorburg, die brieven te voorzien van de letter A en daarin te sluiten twee blauwe postzegels. Op deze advertentie, door een aan den boekhandelaar onbekend persoon aangeboden, kwamen 220 brieven in.

Toen de steller van de advertentie, waartegen kwade vermoedens waren gerezen, de brieven kwam afhalen, werd hij gevat en hij bekende alda, dat de geheele advertentie was verzonnen en het hem alleen om de postzegels was te doen geweest.

Voor deze handeling vorderde het O. M. bij de Haagsche rechtbank, wegens oplichting, 6 maanden gevangenisstraf.

Wij maken hiervan melding, niet om de zaak zelve, maar om er op te wijzen dat die oplichter bij zijn tijd ver ten achter staat. Wanneer hij, in plaats van het verschaffen van die betrekkingen had aangeboden de meest ongenoeglijke kwalen te genezen — dus even groote leugen — en, in plaats van 10 ct., één, twee ja tien gulden of meer in den brief had laten insluiten, dan zou, in Nederland, niemand het hem lastig hebben gemaakt.

Het zegel op de engelsche geheimmiddelen. Een onzer getrouwe lezers vestigt onze aandacht op de advertentie van Keating's Borst-pastilles, en wel vooral op de volgende zinsnede, daarin voorkomende: „Het publiek gelieve vooral te letten op de woorden: Keating's Cough Lozenges, door het Engelsche gouvernement op het roode cachet afgedrukt en zonder hetwelk geen een doos echt is.”

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 958.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Ook een beoordeeling van ons streven.

Berichten: Mededeeling van de gezondheids-commissie te Karlsruhe, over Richard Mohrmann. — Voorgestelde straf-bepalingen in Oostenrijk. — Eigenaardig reclame-middel van Oidtmann. — Vervolg van H. Sirie. — Een nieuw onderzoek van het beroertewater van Weissmann.

Grootere artikelen: Zenuwziekten en beroerten. Roman Weissmann Sr. — Warner's- en Ayer's almanak. — Een theologiseerend kwakzalver. — Verbod van adverteeren van geheimmiddelen in het buitenland.

Rechtszaken: Een Wonderdokter.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: — Pastilles Géraudel.

Ook een beoordeeling van ons streven.

Reeds herhaalde malen hebben wij in dit Maandblad het doel van onze Vereeniging besproken en meenden wij met gerustheid op het nuttige van dit ons doel te kunnen wijzen. Het is echter bekend dat velen die meening niet zijn toegedaan. Het doet ons leed, doch wij trachten zooveel als in ons vermogen is het publiek voor onze meening te winnen. Dit neemt echter niet weg, dat wij, indachtig aan het „hoor en wederhoor”, ook somwijlen onze lezers in kennis stellen met datgene, wat onze tegenstanders van ons schrijven, vooral wanneer zoo iets voorkomt in een geschrift, dat men niet zoo dikwijls onder de oogen krijgt. Vandaar dat wij ditmaal een plaatsje inruimen voor een stukje van 4 December 1889 uit de *Java-bode*, een fragment van een artikel, getiteld: *Op, in en om de Tentoonstelling te Parijs in 1889*, in welk stukje zoowel de oprichter onzer Vereeniging als de Vereeniging zelve onder handen worden genomen.

Nadat de schrijver verschillende afdelingen der tentoonstelling bezocht heeft, komt hij in de sectie van Pharmacie en geeft van zijn bezoek aldaar het volgende verhaal:

„Daar gekomen zag ik een vrij lijvig heer alles nauwkeurig bekijken, maar met eene nauwkeurigheid die den kenners verraadde. Ik dacht dadelijk, dat is een dokter of een apotheker, en verstoutte me den bezoeker aantespreken, die me met een vreemd accent antwoordde: „monsieur, je suis apothécaire” (apothécaire wordt alleen als schimpnaam gebruikt, hier zegt men pharmacien). „Alors vous êtes étranger monsieur, à en juger d'après votre accent.” „Oui, monsieur, je suis hollandais”. „Hollander dus, mijnheer, wij ook, wel, wel, dat doet me genoegen. Nu ik het genoegen heb hier een landgenoot en een zaakkundige in die afdeling te ontmoeten, mag ik dan zoo vrij zijn uwe opinie te hooren over die medicamenten hier? — „Met genoegen mijnheer! maar dan moet u mij laten praten en u daarmee vergenoegen. Voor mij, apotheker, is natuurlijk deze sectie de belangrijkste, vooral sedert in de laatste jaren er bij ons in Holland zulk een strijd heerscht tegen de zoogenaamde geheime geneesmiddelen, een strijd die erg nog gesteund wordt door apothekers, die daar be-

lang bij hebben (ik ben rustend apotheker en kan dus ronduit mijne meening mededeelen) en door het „Maandblad tegen de Kwakzalverij” en de doctoren (sommige daarvan). De man die dien strijd begonnen heeft, heet Vitus Bruinsma; het is geen dokter in de geneeskunde, dus een leek, maar iemand die door zijn blaadje naam heeft willen maken en daardoor tot lid van de Tweede Kamer dacht benoemd te worden; het is hem tegengevallen, want hij is niet benoemd.

Het bewuste blaadje keurt alles af, niets is goed, en verwacht even als het groote publiek geheime geneesmiddelen, waarvan niemand behalve de vervaardiger de samenstelling kent, met die patentmedicijnen waarvan ieder apotheker en dokter de formule kent. Ik zeg dat het eene groote uitvinding is, onaangename medicamenten, die walgelijk zijn om in te nemen, den zieke zoo te kunnen ingeven, dat hij er niets van bemerkt. U zult met mij toch moeten bekennen dat iets wat u walgt, geen effect maakt of liever weinig effect maakt. Aldus de uitvinding van de capsules die zuiver de dosis bevatten, die de dokter voorschrijft, zoo de pillen waarvoor de apotheker uren ter bereiding noodig heeft en die hij thans kant en klaar overal krijgen kan. — Die natuurlijk te veel geneesmiddelen inneemt, schaadt evengoed zijn lichaam, als iemand die te veel goeden wijn drinkt of bij den banketbakker te veel taartjes eet. Nu zegt de heer Bruinsma wel: ja, de goede patentmiddelen kan de apotheker zelf prepareren; dat kan hij ook, maar of hij dezelfde goede wijnen voor de kina of pepsine-preparaten krijgen kan, dat is de vraag en of hij in staat is capsules te maken als Grimault en Cie, Clin & Co. en zooveel anderen, daar twijfel ik aan. Ik raad de redactie van het bewuste maandblaadje eens de fabrieken van genoemde firma's te gaan zien; zij zal dan spoedig een ander denkbeeld van die preparaten krijgen, of zou zij wijzer zijn dan Dr. Clin, een der grootste Fransche preparatoren of het beter weten dan Laroche en tutti quanti. Een oogopslag hier is voldoende om te doen zien wat die lui vermogen en dat ze niet bang voor critiek der jury zijn, bewijst hunne étalage. Dat die middelen te duur verkocht worden is ook al een domme grief van het maandblad. Als de apothekers zich met een redelijk winstje wilden tevreden stellen, dan zoude iedereen ze kunnen koopen — maar neen, ze willen te veel verdienen: ze willen liever voor een drankje een gulden rekenen dat hun op vijf stuivers te staan komt: ze laten de kunst betalen. Ik hoop dat de heer Bruinsma lid van de 2de Kamer wordt, maar ik geef hem alleen mijne stem als hij een kerkhof laat aanleggen in twee afdelingen gescheiden: rechts voor de dooden door hem en zijnen staf naar den Hemel gezonden, links voor hen die patentmedicijnen ingenomen hebben; ik geloof dat het eerste gedeelte meer dooden zal tellen na verloop van een paar jaren dan het tweede gedeelte.

Zeker kan men geen docter ontberen, maar om nu dien man van de wetenschap voor iedere kleinigheid te gaan halen is gevaarlijk; als mijne klanten me kwamen zeggen: „mijnheer, de docter is er al drie maal

geweest”, dan meesmulde ik in me zelven: dat is tweemaal teveel en de pastoor of de dominé zal er gauw ook bij gehaald worden, gevolgd door den doodgraver. Men keure dus niet alles af en men vinde wat beters in de plaats van het afgekeurde; dat heeft de redactie van het maandblad nog niet gevonden. Nu mijnheeren, kent ge mijoo opinie, mijn naam zeg ik u niet, want als mijne oude collegas hoorden wat ik u daar verteld heb, dan werd ik gesteunigd.” — Ik dankte den man voor zijne onbewimpelde opinie en nam van hem afscheid.”

Tot zoover het verhaal; wij houden het voor overbodig van onze zijde daaraan veel toe te voegen. Wij zijn overtuigd, dat onze vroegere Redacteur het met ons eens is, dat het beter is op de haterlijke en leugenachtige aanvallen op *zijn persoon* in ons blad, niet te antwoorden, evenals wij zullen zwijgen over het reeds zoo dikwijls tegen ons aangevoerde argument van het belang dat de apothekers bij den strijd tegen de kwakzalverij hebben. Een bewering van den oud-apotheker (die, voor zoover wij weten, door zijn oud-collega's nog niet gesteunigd is) vereischt echter eenige tegenspraak, niet omdat wij met den schrijver in debat willen treden, maar teneinde bij onze lezers geen verkeerde denkbeelden ingang te doen vinden.

„Wij hebben het oog op deze zinsnede: „Het bewuste blaadje keurt alles af, niets is goed, en verwacht even als het groote publiek geheime geneesmiddelen, waarvan niemand behalve de vervaardiger de samenstelling kent, met die patentmedicijnen waarvan ieder apotheker en dokter de formule kent.”

Hier heeft de schrijver het mis; patentmedicijnen worden *als zoodanig* door ons niet altijd afgekeurd; zelfs zijn er enkele, waarvan wij de bereiding in 't belang der patienten aan onze apothekers gaarne aanbevelen, maar *de kwakzalverij*, die met die middelen gepleegd wordt, bestrijden wij en zullen wij blijven bestrijden. Laat een apotheker gerust de geneesmiddelen in aangenamen vorm brengen, laat hij ze, *wanneer hij ZEKER is dat die geneesmiddelen deugdelijk zijn*, aan het publiek afleveren, wij zullen er ons over verheugen, maar zoodra de bereider, 't zij bevoegd of onbevoegd, zijn praeparaat *openlijk aanprijst als geneesmiddel tegen tal van kwalen*, meestal zonder den patient gezien te hebben, zoodra hij, zelfbewust, leugen te baat neemt en de arme zieken bedriegt ten einde zijn waar aan den man te brengen, dan zal men ons, zooveel in ons vermogen is, strijdvaardig op de bres vinden om het monster der kwakzalverij den kop in te drukken.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 958.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Wat is, langs den weg der wetgeving, tegen de kwakzalverij te doen?

Berichten: Kwakzalverij in Amerika. — De geneesheeren in Duitschland tegenover de kwakzalverij. — Enquête van het Witte kruis. — Diploma-fabrieken. — Twee rechtzaken: Mensinga en Sirie.

Grootere artikelen: De „Anker-Specialiteiten” van F. A. Richter en Cie. — Huel's balsam. — Keating's Borst-Pastillen. *Boekbeoordeling:* De Voortplanting, bewerkt naar Dr. Nichols.

Correspondentie.
Herhaalde Waarschuwingen: Miraculo-preparaten. — Theophile's ontwikkelingsbalsem.

Wat is, langs den weg der wetgeving, tegen de kwakzalverij te doen?

Het *Vaderland* van 15 Maart j.l. bevat het volgende:

„In een ingezonden stuk van prof. Wefers Bet-tink in het „U. D.” wordt, naar aanleiding van een hem gedane vraag, of Weissmann's beroemd middel tegen beroerte, waaraan een arme zenuwlijderes veel geld had besteed, ook schadelijk is, en zoo niet, of het dan ook voor geringer prijs verkrijgbaar zou wezen, medegedeeld, dat het middel volmaakt onschadelijk is, maar ook niets baat, en dat het 6 à 8 maal duurder dan de ware prijs wordt ter markt gebracht. En het curieuste is, dat Weissmann zelf aan een beroerte is gestorven.

„Prof. W. B. verzoekt de pers te waarschuwen tegen aanprijzing van dergelijke middelen, zoolang onze wetgeving in gebreke blijft. Dat onze wetgeving in gebreke blijft, is gemakkelijker te zeggen dan aan te toonen, wat langs den weg der wetgeving daartegen te doen is.”

Wij lazten met genoegen niet alleen dit bericht, maar ook het artikel in het *Utrechtsch Dagblad*.

Kunnen wij dit laatste met stilzwijgen voorbijgaan, omdat de inhoud daarvan overeenkomt met 't geen wij, in dit Maandblad, reeds in onderscheidene artikelen hebben geschreven, dit mag niet het geval zijn met het stukje uit „Het *Vaderland*”, omdat de laatste zinsnede ons tot een woord van wederlegging noopt.

Wij zijn het n.l. niet eens met de Redactie van gemeld dagblad, waar zij zegt: Dat onze „wetgeving in gebreke blijft is gemakkelijker te zeggen dan aan te toonen, wat langs den weg der wetgeving daartegen te doen is.” Reeds van de oprichting onzer vereeniging af en herhaalde malen na dien tijd, meenen wij te hebben aangetoond (in verschillende Maandbladen, die wij ook aan de Redactie van *Het Vaderland* toezonden) dat juist langs den weg der wetgeving het kwaad der kwak-

zalverij met kracht kan worden beteugeld en wij bleven niet in gebreke de middelen aan de hand te doen, waarop dit zou kunnen geschieden. Nu is 't mogelijk, dat de door ons aanbevolen middelen in de oogen van *Het Vaderland* niet doelmatig zijn, maar wij nemen toch de vrijheid te doen opmerken, dat, wat wij als raadzaam beschouwden, reeds in tal van andere landen van Europa, geheel of ten deele, met goed succes wordt aangewend. Dit versterkt ons in de meening, dat onze denkbeelden, ten aanzien van deze quaestie, nog eenigzins der overweging waard zijn en daarom wenschen wij nogmaals, zij 't ook in enkele woorden, aan te toonen, dat o.i. langs den weg der wetgeving veel te doen is tegen de steeds meer toenemende kwakzalverij met geneesmiddelen.

Twee middelen kunnen tot het gewenschte doel voeren:

a. *De verkoop van kwakzalversmiddelen moet door wetsbepalingen belemmerd worden.* Dit geschiedt reeds bij ons te lande. Ofschoon de groothandel in geneesmiddelen vrij is, heeft de wetgever in art. 30 der wet, regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst, er voor willen zorgen, dat de verkoop in 't klein zooveel mogelijk bleef in handen van personen, bevoegd tot het afleveren van geneesmiddelen. Een lijst, door een commissie van deskundigen opgemaakt, bevat de namen van tal van geneesmiddelen die, behalve door bevoegden, door geen ander beneden een zekere hoeveelheid mogen worden verkocht.

Met 1 Juni a. s. treedt een dergelijke, nieuwe en meer uitgebreide lijst in werking, tegelijk met de invoering van de 3e uitgave der Nederlandsche Pharmacopee, een lijst, die het volgend opschrift draagt:

„Lijst van geneesmiddelen, die, behalve door de apothekers en door de geneeskundigen tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, niet mogen worden verkocht — onverschillig tot welk doel — beneden de hoeveelheid in die lijst voor elk dier middelen bepaald; met dien verstande, dat dit verbod ook betrekking heeft op als geneesmiddelen verkochte mengsels, oplossingen, aftreksels en andere bereidingen, met behulp van een of meer der op die lijst genoemde middelen beneden de daarin opgegeven hoeveelheden bereid, of waarin een of meer dezer middelen beneden die hoeveelheden ontstaan zijn.”

Met deze lijst in de hand zal men — na verricht onderzoek — de verkoopers van tal van de meest bekende kwakzalverijen kunnen vervolgen wegens overtreding van art. 30 van de wet regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst, na 1 Juni nog beter dan vroeger, gelijk wij in No. 11 van den

vroegen jaargang hebben aangetoond. Maar ook met de andere lijst heeft men vervolgingen ingesteld waarop veroordeeling gevolgd is, zoodat het blijkt, dat op deze wijze, langs den weg der wetgeving, wel iets te doen en reeds gedaan is.

Intusschen is het niet te ontkennen, dat er tegen deze methode van doen, bezwaren zijn te berde te brengen; elke vervolging wegens overtreding van het genoemde art. 30, eischt voor ieder kwakzalversmiddel een gerechtelijk scheikundig of microscopisch onderzoek en dit is omslachtig en kostbaar, terwijl de heeren kwakzalvers, wanneer zij maar zorg dragen hunne middeljes te bereiden uit stoffen, die niet op de lijst voorkomen (en 't is hun toch meestal onverschillig wat ze geven, als zij er maar geld voor krijgen) ongehinderd hun gang kunnen gaan.

Deze bezwaren en nog meerdere zag het oude bestuur onzer Vereeniging dan ook in, toen het in Februari 1886 een adres richtte aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in verband met de ingediende wetsontwerpen tot wijziging van een deel der Geneeskundige Wetten van 1865. Dit adres, van verschillende zijden ondersteund, wacht, evenals de bedoelde wetsontwerpen, nog steeds op behandeling. Daarin werd verzocht in de wet, regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst, de volgende bepaling op te nemen:

„De verkoop in 't klein van geneesmiddelen is alleen geoorloofd aan bevoegden.

Met verkoop wordt gelijk gesteld: het in voorraad houden, uitstellen, aanbieden of aankondigen ten verkoop.”

Met deze bepaling in de hand zal men, langs den weg der wetgeving, den verkoop van kwakzalverijen aanmerkelijk kunnen beteugelen. Zoodra niet alleen de verkoop aan onbevoegden verboden is (het feit van verkoopen is niet altijd gemakkelijk te constateeren) maar het in voorraad houden, uitstellen, aanbieden of aankondigen ten verkoop, met verkoop wordt gelijk gesteld, zal het voor den niet bevoegde zeer moeilijk zijn zijne kwakzalversmiddelen aan den man te brengen, terwijl de bevoegde door andere wettelijke bepalingen eenigzins verhinderd kan worden, deze kwade praktijken uit te oefenen.

Nu is het ons niet onbekend, dat de bepaling, voorgesteld door het toenmalige bestuur onzer Vereeniging, van enkele zijden bestrijding heeft uitgelokt, maar deze was niet in staat ons te overtuigen, dat door dat bestuur te veel geëischt werd. Het is, om op een paar opmerkingen terug te komen, o.i. geenszins onbillijk, dat de verkoop van alles wat geneesmiddelen is, uitsluitend aan bevoegden wordt

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zoveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 976.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is goorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Het oordeel van Prof. Husemann over kwakzalverij.

Berichten: Het hooger beroep tegen Sirie ingetrokken.— Bekendmakingen van de gezondheidscommissie te Karlsruhe; (Hartmann's geneesmethode, Gehöröl-Extract van Dr. Schipek.)

Grootere artikelen: Verbod van adverteeren in het buitenland.— De Anker-specialiteiten van F. A. Richter en Cie. (Vervolg).— De wonderdokter.— Een slachtoffer van het instituut Windelinox.— IJzer-dragées van Dr. Rabuteau.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Hartzema's rhuematiek middel.

Het oordeel van Prof. Husemann over kwakzalverij.

Aan een belangrijk geschrift van den beroemden deutschen Prof. HUSEMANN, ontleenen wij het volgende:

Werd vroeger onder den naam geheimmiddel een middel verstaan, waarvan de samenstelling niet of niet voldoende bekend was, tegenwoordig is dat anders. Scheikunde en microscopie toch geven genoegzaam hulpmiddelen aan de hand om zelfs de meest ingewikkeld samengestelde middelen in hunne samenstellende deelen te ontleden. Van daar ook dat de kwakzalvers hunne wijze van werken in overeenstemming daarmede veranderden en eene opgave van de in hunne mengsels aanwezige stoffen daaraan toevoegden, ofschoon daaraan volstrekt geen waarde te hechten is, daar zij zich niet ontzien om ook bij het vermelden der samenstelling de grofste leugens op te dissen. Van wettelijk standpunt zou men nu als geheimmiddelen die stoffen, bereidingen en mengsels moeten beschouwen, welke openlijk in den handel worden aangeprezen voor het doen verdwijnen van niet normale of het doen terugkeeren van normale toestanden van het lichaam. Geheimmiddel is dus tegenwoordig hetzelfde als kwakzalvers-, zwendel- of reclamemiddel.

De geheimmiddelen zijn slechts voor een gedeelte ontstaan uit de zoogenaamde Arcana of Nostra van de 16e, 17e en 18e eeuw, d. w. z. uit die mengsels, welke door enkele geneesheeren als bijzonder geneeskrachtig werkend, door hen zelve of in apotheken verkocht werden. Voor het grootste gedeelte zijn zij echter afkomstig van de in de 16e en 17e, misschien nog ouder geleefd hebbende marktschreeuwers en oliekoopen. Handelden deze al rondtrekkend door de landstroken in zulke middelen, met den vooruitgang op ander gebied in onze eeuw hield ook deze handel gelijken tred, zoodat groote handelsfirma's en compagnieën ontstonden, die door agenten en filialen hare waren aan den man laten brengen en door voortdurend adverteeren en op andere wijze reclame maken, hare zaken steeds uitbreiden. Als bewijs hoe groote vlucht dergelijke zaken nemen kunnen, dank

zij het goedgebouwde publiek, wijzen wij slechts op den bekenden pillenfabrikant Holloway, die in 1884 bij zijn dood 5 miljoen pond sterling naliet, jaarlijks 40.000 pond voor courantenannoncen uitgaf en o. a. aan Dickens 1000 pond bood, indien deze het middel in zijne werken terloops ter sprake wilde brengen. De geheimmiddelfabrikant Richter bekostigt zijne reclames jaarlijks met ongeveer 75.000 guldens. Dat niet alleen door courantenartikelen en advertentiën, maar ook door kosteloos of voor geringe som verkrijgbaar gestelde boekjes, bekendheid aan de verschillende kwakzalversmiddelen wordt gegeven, kan ieder onzer lezers uit eigen ondervinding weten. Tot nog toe waren zulke boekjes het meest in gebruik waar het middelen tegen geslachtsziekten betrof, voornamelijk het gesl. onvermogen. Van zulke brochures zegt Bernatzik terecht: „In zulke van vuiligheid en onzin overlopende boekjes worden den lezer op schijnbaar wetenschappelijke hem in den uitersten angst brengende wijze, de vreeselijke gevolgen van zijn lijden of van vermeende zonden der jeugd geschilderd, welke alleen heeten te vermijden te zijn door de aanwending van de aanbevolen geneesmiddelen en waarvoor gewoonlijk vooraf eene groote som gelds gevorderd wordt. Deze middelen, in den regel zonder eenige werkzame kracht, worden met zoovele aanbevelingen van zoogenaamde geneeskundige autoriteiten omhangen, dat vele hulpzoekenden in het net van deze soort industriëers gevangen worden.”

In den regel bestaat de zwendelarij daarin, dat waardeloze stoffen tegen enorm hooge prijzen verkocht worden, in andere gevallen dat een en hetzelfde middel tegen geheel verschillende ziekten wordt aanbevolen, terwijl nog eene bijzondere wijze van zwendelarij bestaat in het openbaar maken van attesten of verklaringen, welke of vervalscht zijn of geleverd worden door lieden die een zaakje maken uit het afgeven van zulke attesten. Reeds vroeger noemden wij, o. a. in verband met den kwakzalver Popp en zijn maagkatarrh-behandeling, het Deutsche drietal Theobald Werner, Johannes Muller en Hess. Van attesten, te goeder trouw afgegeven, doch tegen der stellers wil als reclamemiddel gebruikt, maken wij slechts melding als waarschuwend voorbeeld. Zoo gebruikt tegenwoordig nog Brandt in Schaffhausen de door Frerichs, Virchow e. a. te goeder trouw afgelegde verklaring, dat aloëpillen eene purgeerende werking hebben, (zeker niet met hunne toestemming) als reclamemiddel in zijne kwakzalversadvertentiën. Eene eigenaardige zwendelarij is verder gelegen in den naam van sommige middelen. Zoo bij de tegen longtering aanbevolen *Homeriana*, de *Pen-tsao-prae-*

paraten, enz. die door den vreemdsoortigen titel indruk moeten maken, terwijl anderen genoemd worden naar samenstellende deelen, die niet eens aanwezig zijn, waarvan wij als voorbeeld noemen het Eisenpräparat van Dr. Koch.

Overeenstemmend met onze geheimmiddelen zijn de zoogenaamde Patent-medicines der Engelschen en Amerikanen. In Frankrijk wordt een onderscheid gemaakt tusschen Remèdes secrets en Spécialités, welke laatste mengsels en artsenijvormen zijn, wier verkoop door den Staat slechts wordt toegestaan na onderzoek door de Académie de médecine.

Zooals gezegd is bestaat een groot gedeelte in geheimmiddelen tegen geslachtsziekten en worden vooral daarvoor vuile, angst- en vreesverwekkende brochures uitgegeven. *Laurentius* met zijn „Geneeskundige raadgever bij alle ziekten der geslachtsdeelen” staat, als oudste, aan de spits; vooraf moest ongeveer f 5 worden gezonden, dan zond hij zijne geneesmiddelen, bestaande in eene oplossing van 3,75 gr. Chinine, en 7,5 gr. ijzerchlorideoplossing in 1200 gr. witte wijn en 1800 gr. water; bovendien 60 pillen waarvoor gezamenlijk 72 gulden betaald moest worden. Nog erger is *Bernhardi's* „Spiegel der jeugd”; het geneesmiddel daarin aanbevolen, verkrijgbaar voor 36 gulden, bestaat uit twee halve liter flesschen, bevattende met water verdunde honing, die gewoonlijk reeds in gisting geraakt is. Wie nog meer brochures van dien aard wil leeren kennen leze slechts de couranten, nog altijd nemen onze soliede dagbladen o. a. *Dr. Retau's zelfbewaring* in hare kolommen op.

Tot dezelfde soort behoort het bovengenoemde middel van *Dr. Koch*, dat een ijzerpraeparaat heet, doch waarvan Hager en Schädler melden, dat het geen spoor ijzer bevat en bestaat uit een mengsel van bruine suiker, stroop, arak, oranje en rozenwater. Dezelfde samenstelling heeft *Koch's Wildunger Mineralbrunnenpraeparaat* dat met Wildunger water niet het minste te maken heeft. De eveneens bovengenoemde *Pen-tsao-Präparate* van *Dr. L. Tiedemann*, königl. preuss. Apotheker I Cl. in Stralsund, tegen dezelfde kwalen als in de brochures worden behandeld, is eene bittere likeur en bestaat uit niets anders dan een aftreksel van onrijpe pomeransen, zooals die voor bitter gebruikt worden. Deze sinjeur, die zijn doctorstitel uit de Philadelphia-zwendelarij heeft gekregen, werkt voor attesten met het vroeger genoemde Deutsche klaverblad te samen.

Onder die middelen welke voor alles goed heeten te zijn, is meer of minder bekend de *Koningsdrank der Hygienisten* van den taalleeraar *JACOBI*. Meer

bekend, nog steeds adverteerende en geldverdienende in zijne vuile zaken, is de kousenmaker, Philadelphia-doctor, ADOLF RICHTER. (Men zie over vele Amerikaansche doctorstitels in het vorige nummer), ridder van verschillende voor geld te verkrijgen orden, welke onder de grootste geheimmiddel-fabrikanten van Duitschland moet gerekend worden. Door het middel van PAGLIANO in Florence, de *Pagliano-stroop*, worden alle geneesheeren overbodig; het geneest - volgens hem — alles, ook toring, alsof daartegen al niet zoovele middelen worden aangeprezen, dat de hoeveelheid der middelen bij de arme lijders reeds argwaan moest opwekken. Wij noemen slechts de *Homeriana* (het overal te verkrijgen kruid *Polygonum aviculare*), de *Longkruiden van Nedlinger*, de *Blankenheimer thee* (*Galeopsis ochroleuca*) en de *teringmiddelen van Winiker* (*Hieracium umbellatum*), *Lobethals teringessence* (oplossing van keukenzout), verschillende middelen onder den naam van borststroop, borstgelei, borstdeeg, borstbonbons, Hustenicht! enz. — Tot 1884 geeft Capaun-Karlowa in zijn werk over geheimmiddelen, 62 zulke middelen op, tegen 51 maagmiddelen en 62 purgeerende en bloedreinigende middelen. Wij beklagen den borstlijder, die 62, den maaglijder die 51 en den darmlijder die 62 middelen ter keuze heeft om op streek (?) te komen. Als hij dan toch komt te sterven, kunnen de kwakzalvers gerust zeggen dat het eerder is ten gevolge van ouderdomszwakte, ofschoon wij voor ons een andere verklaring aannemelijker zouden achten.

Van het purgeeren van anderen leeft, na Holloway en Morison, voornamelijk de apotheker Richard Brandt te Schaffhausen, die wel zoo wijs is steeds op te letten vanwaar de wind waait. Zijne pillen wisselen daarom van samenstelling, en ofschoon onvoorzichtige medische autoriteiten hem aan attesten hielpen, kon hij het verbod van debiet in Baden, Hessen en Oostenrijk niet ontgaan. Voegt men ons toe dat toch in Oostenrijk zijne pillen verkocht worden, zoo diene tot opheldering, dat hij voor dat land zijne pillen zonder aloë maakt, uit *Extract. card. bened.* en *sapo med.* Dat overigens heeren kwakzalvers met zulke sterk werkende middelen als aloë is, zeer lichtvaardig omgaan, bewijst de levensbitter van A. Helmich, die 16% aloë bevat.

Een hoofdstapelplaats voor de zwendelmiddelzaak is Frankfort a/d Main. Verschillende firma's, nml. de Adler—Apotheek, Elnain en Co., Daube en Co., die vermoedelijk onder één directie staan, houden zich daarmede bezig. Van daar uit geschiedt o.a. ook de verkoop van *Guyot's Teerkapsules*, om andere niet te noemen.

Dat de naam van het middel geen waarborg oplevert voor den inhoud, blijkt uit de *Broomthee*, waarin volstrekt geen broom- (bromium) præparaat voorkomt. Het hœestmiddel *Phenol* is een zwak geparfumeerd vruchtensap met suiker. Evenmin als in Koch's ijzerpraeparaten ijzer voorkomt, is dit het geval met het geheimmiddel van apotheker Muller, dat onder den naam *Quellenproduct der Stahlquellen in Ueberlingen*, tegen bloedarmoede, waterzucht, lever- en nierlijden aanbevolen wordt. *Dr. Zickenheimersche Rheinischer Traubenbrusthonig* heeft nooit druiven gezien, het is niets anders dan suikerwater, de *gesuikerde levertraan van Thière* de Parijs, is in poedervorm gebrachte melksuiker, zonder eenig spoor van levertraan. Ook op ander gebied beweegt zich reeds sedert geruimen tijd de kwakzalverij, zij spreekt dan van hare natuur- of natuurkundige, physische geneesmethoden. Men denke aan *Goldberger's rheumatieksetting*, *Electro-nodyn* van *Lipowitz*, een met was en hars bestreken papier, dat door elektrische werking o. a. nerveuse tandpijnen en andere pijnen zou genezen, een voorbehoedmiddel tegen croup zou zijn enz., de *levensmagnetische essence* van *Behn* voor hardhoorenden en doofgeborenen, bestaande in een fleschje water met wat salpeterzuur, terwijl in het stopje een koperdraad bevestigd is, verbonden met een zinkplaatje; de *electrohomoopathische geneesmiddelen van Mattei*, de *Anthropin-pillen* (Haarduftpillen) van Jaeger, enz.

Wat wij hierboven schreven aan de hand en onder voorlichting van Th. HUSEMANN is natuurlijk slechts een klein gedeelte van wat er te melden is. Het moge intusschen als bewijs dienen dat het kwak-

zalversgilde zeer uitgebreid en de hoeveelheid kwakzalversmiddelen tot een verbazende hoogte geklommen is. Treurig is het feit, omdat het bewijst hoe achteloos de lijders of vermeende lijders zich in de armen van allerlei slag hun onbekende lieden werpen.

Niet ten onrechte zegt Husemann: „Der Freihandel mit Geheimmitteln ist eine Ausbeutung des Publicums, die vor Allem die weniger gutsituirte Bevölkerung trifft und den sauer erworbenen Groschen der Armen in die Tasche von Leuten spielt, welche auf die Ignoranz des Publicums und auf die erklärliche Sehnsucht der Kranken nach Linderungsmitteln und Heilung speculiren, um aus dem Massenconsum ihrer Mischungen zu Wohlleben und Ueppigkeit zu gelangen. Dies sollte die Staatsmedizin nicht unberücksichtigt lassen.“

Aan dit uittreksel uit HUSEMANN's geschrift voegen wij nog het volgende toe:

Aan de grens van waanzin, zoo niet daarover, staan zeker zij, die nog gelooven zullen in den Hollandschen (?) apotheker, waarvan het Journal d'hygiène in zijn nummer van 27 Februari j.l. bericht: „Ayant probablement constaté par lui-même que „les tulipes ne donnaient plus, ce très honorable „Potard de la contree du Curaçao vient d'imaginer „— lecteurs, tenez-vous bien, — le médecin „automatique.“

Voor hen die de Fransche taal niet machtig zijn diene de mededeeling, dat een zekere Potard een machine heeft gemaakt in menselijke gedaante, een automaat, die in het vervolg als geneesheer zal optreden.

Het is een automaat, voorzien van openingen over het geheele lichaam. Indien men in de opening, die overeenkomt met de plaats van het lichaam waaraan men lijdende is, een muntstuk werpt, geeft de houten geneesheer u dadelijk een fleschje of een doos pillen, goed voor uwe kwaal.

Ons was van die uitvinding nog niets bekend, doch ook hiervoor, vreezen wij, zullen wel, indien die geneesheeren evenals de weegtoestellen en chocoladetrekkers op spoorwegstations, in koffiehuzen of elders geplaatst mochten worden, luidjes te vinden zijn, die hun goed geld in zulk een gaatje stoppen. Het tijdschrift wijst er op, dat deze automatische geneesheer in allen gevallen minder gevaarlijk is dan de vele doctoren in de geneeskunde die hunne diploma's krijgen van Facultés fantaisistes, die als paddestoelen in de Vereenigde Staten van Amerika uit den grond komen.

Doch van meer of minder gevaar is hier geen sprake. Gevaar levert elk kwakzalversmiddel op, hetzij het direct of indirect nadeelig werkt op gezondheid of beurs.

BERICHTEN.

Naar de *N. Rott. Ct.* verneemt, is het hooger beroep van het O. M. bij het kantongerecht te Wageningen tegen de uitspraak van den kantonrechter aldaar, waarbij de bekende wonderdokter H. SIRIE was vrijgesproken, ingetrokken.

De volgende »Bekendmakingen» van de ijverige gezondheidscommissie te Karlsruhe zijn weer verschenen:

In de tegenwoordige dagbladen beveelt een zekere *Dr. Hartmann*, Wien I. Lobkowitzplatz no. 1, zich op kwakzalverachtige manier aan tot schriftelijke behandeling van alle geheime ziekten, in het bijzonder zenuw-, ruggemergs-, huid-, nieren-, en blaaslijden. — Op een schriftelijke beschrijving van een ruggemergslijder antwoordde hij, ofschoon slechts zeer in 't algemeen symptomen waren aangegeven, dat de behandeling twee tot drie maanden duren zou en de kosten voor elke maand 50 Mark (f 30.—) bedragen moesten, welke som telkens vooruit betaald moest worden.

Na eene vluchtige beantwoording van zeer oppervlakkige vragen, uit welke de aard van het lijden onmogelijk herkend kon worden, volgde de toezending der middelen benevens gebruiksaanwijzing. — Zij bestonden uit een vloeistof om in te wrijven, uit poeders om in te nemen en uit droppels en poeders voor zitbaden. — De eerstgenoemde vloeistof bleek geparfumeerde zeepspritus, de droppels een mengsel van appelzure ijzertinctuur en specerijachtige tinctuur, de poeders om in te nemen enkel broomkalium en het poeder voor zitbaden dubbelkoolzure natron, gekleurd met een sterk-ijzerhoudende kleurstof te zijn.

Slechts het broomkalium kan in dit geval als werkzaam aangemerkt worden, doch het voorschrijven van

dit middel zonder nauwkeurig persoonlijk onderzoek van den patient is gewetenloos.

De waarde dezer middelen bedragen volgens het Duitsch Rijkstarief 13 M. (f 7.80). —

Karlsruhe, 27 Maart 1890

De plaatselijke gezondheidscommissie,
(w. g.) SCHNETZLER.

Onder den naam „Gehör-Extrakt van Dr. Schipek prijst *F. Giacomelli* te Weenen, Fünfhaus Stadiongasse no. 1, op kwakzalverachtige manier een mengsel aan van verschillende olieën tegen het oorsuizen. Deze vloeistof kan nooit een geneeskrachtige werking uitoefenen bij ziekten die haren oorsprong vinden in de binnenste deelen van het gehoorwerktuig, zooals dit juist dikwijls bij oorsuizen het geval is. De prijs der „gehoorolie” zou in de (Duitsche) apotheken 60 pf. (36 cts.) bedragen terwijl Giacomelli zich voor het fleschje olie 3 M. 50 pf. (f 2.10) laat betalen.

Karlsruhe, 24 Maart 1890

De plaatselijke gezondheidscommissie,
(w.g.) SCHNETZLER.

*Verbod van adverteeren van geheimmiddelen in het buitenland.

't Is gemakkelijker gezegd, dat de Nederlandsche wetgeving in gebreke blijft bij de bestrijding der kwakzalverij, dan aan te toonen, wat langs den weg der wetgeving daartegen te doen is.

Aldus schrijft *Het Vaderland* van 15 Maart j.l. en verraadt daardoor meteen hoe weinig dit blad op de hoogte is van hetgeen in het buitenland geschiedt en waar juist de wetgeving op dit gebied met hare talrijke verbodsbepalingen oorzaak is, dat Nederland meer en meer het exploitatieveld wordt voor de behendige kwakzalvers aan gene zijde der grenzen. Eén blik in de advertentiekolommen onzer nieuwsbladen kan doen zien, dat het voor het meerendeel vreemdelingen zijn, en vooral Deutsche naburen, die hunne kwakzalverijen onder schoonschijnende benamingen en overdreven voorspiegelingen aanbieden.

De brave luidjes, waarvan er reeds zoovelen daarginder met justitie en politie hebben kennis gemaakt, zijn wel genoopt hun bedrijf naar hier te verplaatsen, omdat zij in hun eigen land op bijzondere aanmaning van den Minister *Goszler* ijverig worden nagereden en weldra geheel Pruisen voor hunne advertenties, circulaires, boekjes en aanbevelingen gesloten zal zijn.

Het verbod van aankondigen en aanprijzen van geheimmiddelen is toch weldra algemeen daar te lande. Wij noemden achtereenvolgend reeds (zie voorgaande Maandbladen) de districten: *Maagdenburg, Dusseldorp, Potsdam, Hannover, Berlijn, Erfurt, Oppeln, Sleswijk, Cöslin, Breslau*, die ieder afzonderlijk verbodsbepalingen hadden in 't leven geroepen. Thans hebben weder hun voorbeeld gevolgd de provinciën *Arnsberg* en *Schaumburg—Lippe*; bij politieverordening is het aankondigen of aanprijzen van geheimmiddelen strafbaar gesteld met eene boete van 30 à 36 gld.

De verordeningen zijn nagenoeg eensluidend met die, welke vroeger door ons werden medegedeeld en dat de redactie goed en de omschrijving der overtredingen, in de artikelen opgenomen, juist is, blijkt uit de omstandigheid, dat reeds herhaaldelijk veroordeelingen door de rechtbanken zijn uitgesproken. „Even gemakkelijk om te zeggen, dat onze „Nederlandsche wetgeving in gebreke blijft, is het „dus aan te toonen, wat langs den weg der wet- „geving daartegen te doen is,” kunnen wij aan *het Vaderland* antwoorden; „men beginne name- „lijk met het voorbeeld van Duitschland na te „volgen en verbiede het adverteeren!”

De Anker-Specialiteiten van F. A. Richter en Cie.

(Vervolg van no. 4.)

Wij beloofden in ons voorgaand artikel enkele der meest gebruikte „Anker-specialiteiten” nader te bespreken; de lezer vergeve het ons echter dat wij die belofte niet houden. De samenstelling van het meest gebruikte middel, de *Pain-Expeller*, hebben wij reeds herhaaldelijk medegedeeld en, tengevolge daarvan ernstig tegen het inwendig gebruik gewaarschuwd; wenschten wij nu ook nog den

aard en de samenstelling van de Kongo-pillen, het Sarsaparillian, enz. te behandelen, dan zouden wij voor ditmaal geen ruimte overhouden om nog op enkele andere zaken te wijzen; wij zouden dan in 't volgend no. ons nogmaals met de firma Richter moeten bezighouden en . . . daarvoor is onze ruimte te kostbaar.

Laten wij dus gemakshalve, zelfs tegen onze overtuiging, aannemen, dat de „Anker-Specialiteiten” inderdaad uitstekende geneesmiddelen zijn, die goedkoop verkocht worden, dan nog blijven wij ze, met het oog op 't geen wij in ons vorig no. schreven, als gevaarlijke kwakzalversmiddelen beschouwen. Wil men nog nadere bewijzen? Wij vinden die, voor 't grijpen, in 't aangehaalde boekje „De Vriend der Zieken,” waaruit wij nu nog 't een en ander willen mededeelen en waaraan wij ook het volgend staaltje, tot staving van onze bewering, ontleenen.

„Aan alle Zieken. Ofschoon het niet bestreden kan worden dat een persoonlijk onderzoek door den geneesheer in de meeste ziekten gewenscht is, zoo is het niettemin waar dat een schriftelijk bericht, door den zieke nauwkeurig opgesteld, in de meeste gevallen eene grondige behandeling zeer wel mogelijk maakt. Men moet niet uit het oog verliezen dat ook bij eene mondelinge consultatie bij den Doctor, deze laatst zich op de mededeelingen van den patient verlaten moet en dat slechts in die zeldzame gevallen een onderzoek plaats vindt, waar de Doctor de berichten van zijn zieke niet voldoende acht; bedenkt men verder dat zulke gesprekken slechts zeer kort duren, dan moet men toegeven dat een consultatie per brief dikwijls te verkiezen is. De gedrukte vraagbrieven die wij aan alle zieken op aanvraag verzenden, bevatten al de vragen die voor den geneesheer van belang kunnen zijn; de zieke kan die op zijn gemak, zonder schaamte en zonder iets te vergeten beantwoorden, hetgeen in een mondelings consult niet steeds mogelijk is.

Dit alles leidde ons er toe, in de toekomst geneeskundigen raad per brief te doen toekomen aan allen die zich met een vraagbrief tot ons wenden. Daarin moet de zieke zoo duidelijk mogelijk en gansch openhartig, de ziekteverschijnselen die hij waarneemt beschrijven. Wij maken op deze gelegenheid de lijdens aan oude kwalen opmerkzaam, terwijl wij er bijvoegen dat reeds honderden lijdens, die zoogenaamd ongeneeslijk waren, door ons op deze wijze werden genezen.”

Is het bewijs voldoende, lezer?

Wij gelooven dat hier de aap duidelijk genoeg uit de mouw komt kijken; onder schijnbaar fraai klinkende woorden wordt de arme zieke (waarvoor „een persoonlijk onderzoek door den geneesheer gewenscht is”) er toe gebracht dat onderzoek niet te doen plaats hebben, maar zich, met het verhaal van zijn ziekte, aan de specialiteiten-fabriek te Rudolstadt over te geven. Wanneer die lijder nu ook maar gebruik maakt van het bestelbriefje, dat gratis en franco wordt toegezonden, en waarop gelegenheid bestaat om zich een 27tal specialiteiten (Tandhalsbandjes en zeep inclusief) aan te schaffen, dan is de zaak in orde . . . altijd voor de firma RICHTER EN CIE.

Nu, uit een kwakzalversoogpunt beschouwd, is 't niet onverdiend dat de firma in haar streven slaagt; zij is een meesteres in haar vak en kan, wat handigheid en speculatie op de menselijke zwakte betreft, gerustelijk met een Holloway concurreeren. Wilt ge voorbeelden?

De influenza heerscht; spoedig lezen wij in de advertentie van RICHTER: „Ook is in dit boek een beproefde raadgeving tegen INFLUENZA vermeld.”

Lezer, gij zijt zeker nieuwsgierig naar de beproefde raadgeving? Welnu, wij willen u die niet onthouden:

„Zoodra de eerste verschijnselen der Influenza optreden, wrijf men de borst, den rug en den nek ter dege met Anker-Pain-Expeller in en begeve zich te bed, of verblijf ten minste in een verwarmd vertrek. Vertoonen zich koortsachtige verschijnselen, dan neme men tegelijkertijd de Anker-Loxa-Pillen op de daarbij vermelde wijze, terwijl de inwrijvingen met Anker-Pain-Expeller een paar maal daags herhaald worden.”

Ge ziet het, de firma en hare specialiteiten staan voor alle gelegenheden gereed. Mocht er, onverhoopt, eens weer een andere, zeldzame ziekte opdagen, dan weet ge 't, gij behoeft de raadgeving niet eens af te wachten, begint maar met den Pain-Expeller. Maar, scherts ter zijde, vindt ge 't niet brutaal?

Inderdaad wanneer 't geen zonde voor 't geld zou zijn, zou men geneigd zijn een stukje „Anker-wasch-crystal” of „Anker-Thymol-zeep” te bestellen, om zich af te wasschen nadat men het prulboek „De vriend der Zieken” in handen heeft genomen.

Een ander voorbeeld van handigheid in het exploiteeren vinden wij op p. 70 van „De vriend der Zieken”; het luidt aldus:

„Wij maken er alle lezers die *Familie of Vrienden in Amerika* hebben, attent op, dat zij deze geen groteren dienst bewijzen kunnen, dan hun een of meer dezer brochures toe te zenden. Men make ben er tegelijkertijd opmerkzaam op, dat de „Anker-Genesmiddelen” te New-York, 310 Broadway, in de Filiale der firma Richter verkocht worden. Gelijk men weet staat de Geneeskunst in Amerika nog op een lagen trap en is de uitoefening er van dikwijls in handen van onbevoegden; bedenkt men daarbij de afzondering van alle hulp waarin vele farmers op het land verkeerden, dan begrijpt men het gewicht voor dezelve van goede huis-middelen als de in dit boekje besprokene.”

Op deze wijze krijgt de firma haar boekje ook in Amerika verspreid, zonder eenige kosten of moeite, terwijl ze ongetwijfeld in het land der kwakzalverij bij uitnemendheid goede zaken zal maken. Wij willen echter niet verder de loftrumpet over de handigheid der firma RICHTER steken, maar liever op nog een andere industrie dier firma wijzen.

Zooals in de advertentie vermeld staat, bestelt men de brochure bij „Richter's Boekhandel”. Nu zijn er wel kwaadwilligen, die beweren, dat in dien boekhandel niet anders te verkrijgen is dan de boekjes, dienende om de „Anker-specialiteiten” aan te bevelen, maar dit kunnen wij bepaald tegenspreken en de lezers van de „De vriend der Zieken” zullen dit met ons doen, want ook zij zullen in het boekje de volgende aankondiging gevonden hebben:

„Wij vestigen uwe aandacht op de nieuwe uitgave der „*Natuurmatige Geneeswijze*,” een elegant, in linnen gebonden boek, in zakformaat, dat men als een onmisbare vraagbaak voor allen mag beschouwen, die zich omtrent de verschillende aandoeningen waaraan de geslachtsorganen bij den man en de vrouw onderhevig zijn, benevens derzelver behandeling en voorbehoeding, grondig wenschen in te lichten. Het wordt onder gesloten enveloppe, tegen inzending van f1.— door Richters boekhandel te Rotterdam, franco alom verzonden. Bij de bestelling is de vermelding van den titel „*Natuurmatige Geneeswijze*” voldoende. Richters Boekhandel te Rotterdam.”

Juist Richter, dat behoorde er bij; een werk over de aandoeningen van de geslachtsorganen, een melkkoe voor kwakzalvers, mocht niet ontbreken. Hij die geen lust heeft in de „*Spiegel der jeugd*” of in „*Retau's zelfbewaring*” kan zich de „*Natuurmatige Geneeswijze*” aanschaffen.

Maar Richter's Boekhandel verkoopt meer; de volgende advertentie in het *N. v. d. D.* vestigde er onze aandacht op:

„*Alle gehuwden* wordt het zooveen verschenen boek van Dr. Güntz aanbevolen. Onmisbare raadgever voor Echtelieden. Na ontvangst van 60 cent in postzegels, franco toezending onder Couvert, *Richter's boekhandel* Rotterdam”.

Wij wagen het niet in ons blad een beschrijving van dit boekje — in 4 talen geschreven — te geven, doch durven wel verklaren, dat ieder die, door nieuwsgierigheid gedreven, zich dit werkje aanschafft, van harte de 60 cent zal betreuren die hij daarvoor heeft uitgegeven.

Wij nemen hiermee afscheid (gaarne voor altijd!) van de firma Richter en Co., in de hoop sommige onzer lezers de oogen geopend te hebben voor een kwaad, dat hun dagelijks als iets bijzonder goeds wordt voorgespiegeld.

In het „Voorbericht” van „De vriend der Zieken” zegt de schrijver het volgende:

„Eenige personen, door hun beroep bij de zaak belanghebbend, stelden herhaaldelijk pogingen in het werk, om door hatelijke artikelen in de dagbladen ons streven verdacht te maken. Dat de middelen in weerwil van deze, vaak met veel bekwaamheid onder het masker van „volksverlichting” (!) op het getouw gezette opruijngen, een steeds grootere verspeiding gevonden hebben, bewijst dat het publiek de ware beweegredenen van deze voor-gewende „volksverlichters” reeds lang doorgrond heeft.”

Alweer een handige zet — meer handig dan eerlijk — maar die ons niet zal weerhouden onze waarschuwend stem, zoo noodig nog meermalen, te doen hooren.

De wonderdokter.

Aan een artikel, onder bovenstaanden titel voorkomende in het *Advertentieblad voor de Provincie Friesland*, ons welwillend toegezonden, in welk artikel betoogd wordt dat de *Natuur de grootste wonderdokter* is, ontleenen wij gaarne het onderstaande:

„Het is al heel, heel lang geleden. Ik was een jaar of vier en een erg druk kind; dat draafde en galoppeerde maar door het huis. Op zekeren maandag echter werd er niet meer gedraafd; ik hing op een stoel of zat op moeders schoot, want er schortte wat aan; wat, wist men niet recht. De apotheker werd geroepen, hij voelde mij den pols, liet mij de tong uitsteken, betastte mij het hoofd en zond me een drankje, dat heel lekker was. Ik nam zoet in, bleef in bed, maar werd niet beter. De apotheker kwam elken morgen kijken en zeide eindelijk op den vierden dag, dat hij het niet langer durfde aanzien; mijn ouders moesten maar liever den dokter halen. „Hadden wij dat nu maar dadelijk gedaan,” zeide moeder, „we zijn nu vier dagen ten achteren en hebben de drankjes vermorst.”

Die apotheker-dokters zijn meereendeels verdwenen; niet geheel echter, want hier en daar wordt nog wel eens de apotheker geraadpleegd. De meeste menschen, weet ge, hebben een ergen hekel aan dokter's rekeningen; bij den apotheker krijgt men voor zijn geld nog drankjes, poeders en pillen; maar die dokter — zeggen zij — doet er zoo niets voor; soms schrijft hij niets eens een recept en met zijn gezicht kan hij je toch niet genezen. De apotheker laat de drankjes betalen, maar zijn raad heb je op den koop toe. Dat is heerlijk, vooral voor kinderen, die om een haverklap wat mankeeren.

Maar als diezelfde menschen een huis willen bouwen, dan gaan ze wel degelijk naar een aannemer of architect en niet naar den houtzager; de laatste zaagt het hout en weet precies welk hout men hebben moet, maar een huis in elkaar te zetten, of een bouwvallig huis te repareren, kijk! daar heeft hij geen verstand, geen kunde van. En nu zou de artsensjebereider weten hoe het menschelijk organisme moet gerepareerd worden?

Gelukkig dat de wet er een speldje heeft voor gestoken; want och! het was zoo dwaas van de lui, en menigeen werd er het slachtoffer van; de dokter werd onmiddellijk geroepen, maar — te laat. Zijn kunst vermocht de kwaal of ziekte niet meer te stuiten.

De apotheker was echter geheel te goeder trouw; of hij je het drankje zond, of het klaar maakte volgens recept van den dokter, het kostte evenveel geld. Voor het geld had men goede geneesmiddelen. Maar och! och! och! wat er een geld betaald wordt aan pillen, pastilles, capsules, fleschjes, smeerseltjes, kruiden, zuiveringszouten, elixers en hoe aldat gesnor verder moge heeten, dat is niet om te zeggen; het ergste is nog, dat het meestal de zuur verdiende penningen van de minderbedeelden zijn en dat de middelen, die men krijgt, niet zooveel stuivers waard zijn als zij guldens kosten. Het universeele zuiveringszout van Gimborn, waarvoor men ongeveer 12½ cent betaalt, is doodeenvoudig dubbel-koolzure soda en bij elken drogist voor de helft van den prijs te krijgen.

Of men wil den dokter niet betalen en doktert zelf zoo'n beetje, of het is een ongeneeslijke ziekte, die de eerlijke geneesheer slechts dragelijk kan maken, maar die de kwakzalver belooft te zullen genezen; hij speculeert op de zucht tot levensbehoud, die elk levend wezen is ingeschapen, en de liefde der verwanten, die alles, alles willen opofferen, om den geliefden kranke te behouden. Van dat bloedgeld bouwt de kwakzalver zijn paleizen. Welke geneesheer of apotheker wordt ooit een millionair, zooals Holloway met zijn pillen.

De menschen willen nu eenmaal bedrogen worden en er is geen praten tegen; de vernieuwde hoop op herstel brengt eene tijdelijke opwinding

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f3.—. Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 976.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Wat is er, langs den weg der wetgeving, tegen de kwakzalverij te doen?

Berichten: Amerikaansche diploma's. — Een kwakzalver te Gulpen. — Te val op eens.

Grootere artikelen: Windelincx. — Haverstroo. — The Aurophone Company-Limited. — Kwakzalverij door boeken. — Te veel van ons vergegd.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Middel tegen beroerte van Roman Weissmann.

Wat is er, langs den weg der wetgeving, tegen de kwakzalverij te doen?

De *Nieuwe Goudsche Courant* van 12 April bespreekt ons hoofdartikel, onder bovenstaanden titel, voorkomende in No. 4 van dezen jaargang, en geeft een resumé van hetgeen wij beschouwden als de beste middelen om de kwakzalverij, langs wettelijken weg, te bestrijden. Zooals de getrouwe lezer weet, waren die middelen de volgende:

a. De verkoop in 't klein van geneesmiddelen worde alleen geoorloofd aan bevoegden; met verkoop worde gelijk gesteld het in voorraad houden, uitstellen, aanbieden of aankondigen ten verkoop.

b. Het uitoefenen van geneeskundige praktijk zij alleen geoorloofd aan bevoegden; met het uitoefenen van geneeskundige praktijk worde gelijk gesteld het in het openbaar aanbieden of aankondigen van middelen, wanneer die aankondiging gepaard gaat met een opsomming der kwalen, waarvoor die middelen genezing heeten aan te brengen.

De *N. Goudsche Ct.* laat nu op haar resumé het onderstaande volgen:

„Nu is dit alles zeer waar, en ook zeer geschikt om den handel in geneesmiddelen uitsluitend tot apothekers te beperken en het uitoefenen der geneeskunde uitsluitend tot bevoegde geneesheeren.

De vraag blijft het echter, of een onbevoegde nooit in staat kan zijn te genezen en of ieder die, zonder een examen gedaan te hebben, geleerd en bekwaam geworden is in geneeskunde, daarom nog een kwakzalver moet heeten. Verder, of men niet toevallig, hetzij door erfenis, hetzij door ontdekking in het uitsluitend bezit van een geneeswijze of een geneesmiddel kan zijn en daarvan de vruchten wil plukken evengoed als iemand die effecten erft of ze verdient, lieft de couponnetjes niet door een ander laat afknippen. De waarde van het geneesmiddel staat tot de waarde van de daartoe gebruikte grondstof in geen enkel rekenkundig verband, zoodat ook van overmatige winsten geen sprake kan zijn.

Maar er is meer. Niet alle bevoegden zijn bekwaam. Het examen is volstrekt geen poort waardoor alleen knappen passeeren kunnen en waar de dommen onvermijdelijk vóór moeten blijven staan. Niet allen, die geleerd en bekwaam zijn, vindt men bovendien nog

steeds bereid, en het is licht mogelijk, dat vele lijders door de zoogenaamde universeele middelen genezen worden, omdat hun arts te onbekwaam of te onverschillig was om het daarin werkende middel aan te wenden.

In de meeste kleinere plaatsen is de keuze tusschen de geneesheeren, die men kan raadplegen, niet bijzonder groot en daar de heeren elkander geen concurrentie aandoen, niet bijzonder gemakkelijk ook, zoodat een groot gedeelte van de menschheid lijden kan aan de ergste aller kwalen, een onbekwaam of onverschillig bevoegd geneeskundige. Voor zulke menschen is de *Courant* meermalen een uitkomst. Daarin vinden ze middelen geadverteerd tegen de kwalen, die zij denken te hebben en die ze zonder hun doctor kunnen aanwenden.

Wat moet dus de strekking van de wet zijn? Dat geen kwakzalvers, dat wil zeggen, geen bedriegers hunne waardelooze artikelen kunnen aanbevelen of aanbieden.

Daarom zou al veel gedaan zijn, dunkt ons, zoo er toezicht bestond op de aanbevelingen en ieder strafbaar werd, die middelen aanbodt zonder nauwkeurig op te geven, waartoe ze dienstig zijn of kwalen opgaf, welke door het bedoelde middel niet te genezen zijn.

Dat zou tevens den apotheker treffen, die de kwaken helpen wilde maar niet hen, die inderdaad goede middelen voor bepaalde kwalen, zij het dan ook voor veel geld, aanbevelen en dus naar onze opvatting geen kwakzalvers zijn, evenmin als zij die een buitengewoon artikel van welken aard ook, in den handel brengen daarvan het meeste profijt trekken, door den prijs zeer hoog te stellen, oneerlijk genoemd mogen worden.”

De opmerkingen, door de Redactie van de *N. Goudsche Ct.* en ook, op verschillende wijzen, reeds door anderen gemaakt, zijn o. i. belangrijk genoeg om er eenige woorden aan te wijden. Wij zullen daartoe die opmerkingen op den voet volgen.

De vraag, „of een onbevoegde nooit in staat kan zijn te genezen en of ieder die, zonder een examen gedaan te hebben, geleerd en bekwaam geworden is in geneeskunde, daarom nog een kwakzalver moet heeten?” zouden wij niet gaarne bevestigend beantwoorden. Men moet onderscheiden: zeer zeker zijn er personen, die door bijzondere omstandigheden ervaring hebben opgedaan in het genezen van deze of gene kwaal en even zeker zullen deze door hunne raadgevingen *somwijlen* nuttig kunnen werkzaam zijn. Maar — en hier komen wij tevens tot het tweede gedeelte der vraag — te veel moet men zich toch niet voorstellen van het nut, in dit opzicht bewezen door onbevoegden. Het getal personen, geleerd en bekwaam in de geneeskunde, die geen examen gedaan hebben, is inderdaad zeer klein, want om geleerd en bekwaam in dit vak te zijn moet men niet alleen enkele middeljes tegen enkele ziektegevallen weten aan te wenden, maar moet

men vóór alles zooveel mogelijk in staat zijn den aard der ziekte te onderkennen. En die wetenschap ontbreekt nu bijna in de meeste gevallen aan die personen die — hoewel onbevoegd — toch een zekere bedrevenheid (en meestal ook naam) in 't genezen van sommige ziekten hebben verkregen. Daardoor kunnen zij, tegenover het nut dat zij in enkele omstandigheden stichten, veel onheil teweeg brengen, vooral doordat zij den patient terughouden van het inroepen van bevoegde hulp daar, waar deze, tijdig aangewend, veel kwaad zou kunnen verhoeden. Met dit al noemen wij dergelijke onbevoegden *geen kwakzalvers*, zoolang het ons blijkt, dat zij te goeder trouw zijn en dat zij van hun verkregen kennis geen misbruik maken om het publiek ten bate van hun beurs te exploiteeren.

Om op den naam van kwakzalver met recht aanspraak te kunnen maken moet de gepleegde handeling o. i. het kenmerk van bedrog dragen, moet het blijken dat, *tegen beter weten in*, den patienten een zeer twijfelachtige hulp wordt voorgespiegeld, met het doel om daardoor geldelijk voordeel te behalen.

Hoe wij nu echter over die personen denken, doet, naar wij meenen, hier minder ter zake; de vraag blijft intusschen (want dit meenen wij uit de opmerking te lezen) of het tegenover die personen niet onbillijk is ons bestrijdings-middel tegen de kwakzalverij, sub b. genoemd, toe te passen. En dan antwoorden wij: geenszins.

De geachte Redactie der *N. Goudsche Ct.* geeft ons zelf toe, dat tegen *kwakzalvers* het middel gerust kan worden toegepast, en dit is ook ons hoofdoel, maar wij zien de noodzakelijkheid niet in om 't geen wij voorstelden te wijzigen ten gunste van onbevoegden, die *geen kwakzalvers* zijn. Wij leven niet in een dier landen, waar de uitoefening der geneeskunst aan ieder vrij staat; onze wetgever heeft gemeend van hen, die zich daarmee bezighouden, waarborgen van bekwaamheid te moeten eischen. En nu gaat het toch niet aan, personen, wie het uitoefenen der geneeskunst *niet* is toegestaan, zoo maar vrij te laten adverteeren dat zij middelen afleveren, geschikt tot genezing van een of andere ziekte? m. a. w. hen vrij te laten aan het publiek bekend te maken, dat zij *wel* een gedeelte der geneeskunst uitoefenen?

Dit is de quaestie op de zachtste wijze behandeld; maar er is meer; men zou een afwijking van hetgeen door ons is voorgesteld niet kunnen toestaan zonder gevaar voor de gezondheid van het groote publiek in 't leven te roepen. Stel, iemand heeft inderdaad een middel in zijn bezit, zeer geschikt voor genezing van deze of gene kwaal, en

hij adverteert dat lijders aan een dergelijke kwaal het middel bij hem kunnen verkrijgen, wie zal dan het publiek inlichten, dat het werkelijk aan die kwaal en aan geen andere lijdende is, dus: wie staat borg dat het geneesmiddel niet dikwijls gekocht wordt ter bestrijding van een ziekte waartegen het niets helpt, terwijl, gedurende den tijd dat het middel gebruikt wordt, juist de geschikte gelegenheid voor spoedige genezing voorbijgaat?

Dit wat betreft de eerste vraag; de andere vragen kunnen wij in minder woorden behandelen. Het wil er bij ons niet in, dat het der Redactie ernst is met hare gelijkstelling van een in bezit verkregen geneeswijze of geneesmiddel, met geërfde of verdiende effecten. Wij weten het, er zijn families, die een geneesmiddel als door de Redactie bedoeld als familie-geheim bezitten, maar wij weten tevens, dat die families grootendeels die middelen tot menschievende doeleinden gebruiken en ze meestal gratis afstaan. Publiceeren doen zij het nooit. Hoewel wij gaarne zagen dat die bezitters het geheim ontsluitden, wenschen wij toch die zaak hier onbesproken te laten. Anders is het echter met het geval, wanneer de bezitter van het geheim uit zijn geheim als zoodanig munt tracht te slaan. De verplichting om zijne lijdende natuurgenoeten hulp aan te brengen rust op ieder weldenkende en hij, die, daartoe in staat, die verplichting geheel aan eigen voordeel ondergeschikt maakt, is nog wel geen kwakzalver, maar verdient een naam, die niet veel eervoller is. Hem te beletten zijn geneeswijze of zijn middel, met opsomming van de kwalen waartegen het wordt aangewend, publiek aan te bevelen, is waarlijk geen slecht werk.

De tirade betreffende de onbekwaamheid van bevoegden en hunne onverschilligheid gaan wij stilzwijgend voorbij, om niet voor de zóóveelste maal ons te moeten verdedigen tegen de beschuldiging, dat de bevordering van de belangen van geneesheeren en apothekers bij ons op den voorgrond staat en komen nu tot de slotsom der Redactie, n. l. „dat er al veel ge-„daan zou zijn, zoo er toezicht bestond op de aan-„bevelingen en ieder strafbaar werd, die middelen „aanbood zonder nauwkeurig op te geven, waartoe „ze dienstig zijn of kwalen opgaf, welke door het „bedoelde middel niet te genezen zijn”.

Inderdaad dan zou er al veel gedaan zijn, maar o. i. niet genoeg. Wanneer men zich plaatst op het standpunt, door de Redactie in hare opmerkingen neergelegd, dan moet men met den door haar voorgestelden maatregel genoeg nemen op gevaar af, dat handige kwakzalvers — en die zijn er vele — wel middelen zouden vinden om, al ware 't ook schijnbaar, te voldoen aan de voorwaarden, verbonden aan de toestemming om hunne waren te mogen aanprijzen. Stelt men zich echter op het standpunt door ons ingenomen, beschouwt men het als onnoodig en onnuttig — als gevaarlijk zelfs — dat onbevoegden, al maken zij zich niet schuldig aan kwakzalverij, middelen tegen een of meer ziekten publiek aanbevelen, dan is er, naar onze bescheiden meening, niets dat de door ons aangegeven regeling in den weg staat.

BERICHTEN.

Amerikaansche diploma's. Het Weekblad van het Nederlandsch tijdschrift voor geneeskunde van 26 April 1890, meldt het volgende: *The Lancet* van 19 April wijst er op, dat het onlangs genomen besluit der Berlijnsche Hoogeschool, om geen Amerikaansche diploma's meer te erkennen, in de wetenschappelijke kringen der Vereenigde Staten een diepen indruk heeft gemaakt. De oneerlijke praktijken, waaraan vóór een tiental jaren BUCHANAN zich door den verkoop der zoogenaamde Bogus-diploma's schuldig maakte, zullen wel niet licht meer voorkomen, maar de Act van 1874, die in Amerika aan een corporatie van 7 of meer personen het recht verleent, zich als een wetenschappelijk, geneeskundig of letterkundig lichaam op te werpen en zich met een eigen gekozen naam te betitelen, blijft de deur voor het misbruik open houden. Het is natuurlijk, zooals *The Lancet* opmerkt, dat zich onder die wet talrijke geneeskundige scholen vormden, die diploma's uitgaven. Daarom behoort die wet gewijzigd en middelerwijl moet door de te goeder naam en faam bekend staande geneeskundige scholen gezamenlijk de aandacht gevestigd worden op die scholen, die, zonder onderzoek naar

de bekwaamheden hunner candidaten, graden en diploma's verleen.

Met twee opgesmukte kwakzalverswagens bezocht deze dagen een wonderdokter de gemeente Gulpen. Dat de menschen nog bedrogen willen worden, bleek hier weer duidelijk, want de man verkocht voor ruim f30 uit zijn smeerpot. Aldus bericht de *N. Rott. Ct.*, zonder meer. Wij vragen: was er geen reden om dien wonderdokter gerechtelijk te vervolgen?

Wie is in staat en genegen ons van deze zaak iets meer mee te deelen?

Te veel op eens. In de veenkolonie Appelscha is een persoon, die te veel Haarlemmerolie, pepermuntolie en duiveldrek had ingenomen, onder smartelijk lijden bezweken. Dit meldt het *Nieuws v. d. Dag*; 't is jammer, maar hoe is de man er ook toe gekomen, zooveel geneesmiddelen tegelijk te gebruiken? Haarlemmerolie alléén is, voor den goedgebouwde, toch reeds een universeel middel tegen alle kwalen.

Windelincx.

De in het vorig nummer door ons overgenomen mededeeling van Dr. A. Mijnlief te Breukelen, vestigt weder eens de aandacht op den man in Brussel, die nog steeds adverteert dat hij kanker geneest en oorzaak is, dat het domme publiek het geld, dat dikwijls zoo hoog noodig is voor andere doeleinden, in den zak laat glijden van Ja, van wien? Dat weet Windelincx waarschijnlijk zelf ook niet meer. Lezers van dag- en andere bladen, hebt ge het reeds opgemerkt dat gedurende geruimen tijd twee advertenties geplaatst worden? No. 1 geeft op: „Genezing zonder operatie van kanker enz. enz. door de echte methode van Dr. Windelincx uit Brussel, alleen bekend en bewerkstelligd te Rotterdam, te Brussel en (let nu op!) te Amsterdam, *Lauriergracht no. 74.*”

No. 2 geeft op: „Kanker. Behandeling van kankergezwellen, enz., zonder bloedige operatie, door een erv. Arts. 37 *Weteringschans Amsterdam, bij A. Windelincx.*”

Bij beiden zijn getuigschriften ter inzage aanwezig.

Van No. 1 komt ook een eenigszins anders gestelde advertentie nu en dan voor, waarin gezegd wordt dat kanker enz. met voortdurend succes behandeld worden zonder bloedige operatie. Windelincx uit Brussel, dr. van het gesticht Windelincx te Brussel, te Amsterdam, alléén *Lauriergracht 74.*

Lijders aan kanker, hebt gij werkelijk die advertenties gelezen, d. w. z. met aandacht gelezen? Dan zal het u duidelijk zijn dat die zaak nog minder pluis is dan vóór dien tijd. Het blijkt toch dat de Brusselaar, die geen geneesheer, geen doctor is, ofschoon hij zich Dr. van het gesticht te Brussel noemt, een mededinger heeft, die — inziende dat het zaakje geld opbrengt — het de moeite waard heeft gevonden ook kanker te genezen. Wat van dat genezen aan is, kan men gewaar worden, indien men slechts aanvraagt het Novembernummer 1887 van ons maandblad, dat nagenoeg geheel gewijd is aan het gesticht Windelincx te Brussel.

Intusschen wordt de keuze voor lijders en lijdersessen nu moeilijker, en dat doet ons genoeg. Geen beter bondgenoot voor ons, die tot taak hebben kwakzalverij aan het licht te brengen, dan najver tusschen de kwakzalvers. Wie die ervaren arts is op de Weteringschans doet hier niets ter zake: het opmerkelijke in de geschiedenis, dat wat het publiek nadenkend moet maken, is wel dat twee Windelincxen elkander hier, na vroegere compagnieschap, nu de buit betwisten. Na vroegere compagnieschap, want vóór de breuk was er slechts één consultatiebureau, nml. Weteringschans 37.

In November 1888 schreven wij over Windelincx uit Brussel het volgende: „Deze heer heeft beproefd ook in Amsterdam vasten voet te krijgen, maar hij mocht daar, als onbevoegd de geneeskunde uit te oefenen, zelf niet handelend optreden en associeerde zich daarom met een Nederlandsch geneeskundige, een die zich wilde vernederen als zijn handlanger op te treden. Doch deze compagnieschap duurde slechts kort. De compagnon, die bevoegd was tot uitoefening van de geneeskunde, begreep spoedig dat hij Windelincx geheel in de macht had, daar deze zonder hem niets kon be-

ginnen en liet, nadat Windelincx veel geld voor advertenties betaald had, den man in den steek, om zelf „het vak” te gaan uitoefenen. En deze gewezen handlanger deed dit zoo brutaal, dat hij den naam Windelincx bleef gebruiken, en onder dien naam de patienten naar zich toe bleef lokken. Natuurlijk was Windelincx woedend hierover, enz.”

Nu dat is niet te verwonderen. Niemand ziet gaarne dat er een kaper op de kust komt; dat Windelincx dus boos werd is te begrijpen. Toch maar gedeeltelijk. Want ons komt het voor, dat een zoo medelijdend en hulpvaardig man, die beweert kanker te kunnen genezen, — eene kwaal waaraan zoovele personen bezwijken, — met het grootste genoegen moest gewaar worden dat ook een ander hetzelfde doen kan. Reken eens aan. In eene brochure, door den Brusselschen Windelincx uitgegeven, komen onder de rubriek „Genezingen van kanker of kwaadaardige gezwellen aan de borst, van 1860 tot Juni 1888”, dus over een tijdvak van ongeveer 28 jaren, slechts 368 gevallen voor. Deze opgaaft van genezen gevallen bewijst dat er ook lijders onder zijne behandeling geweest zijn die niet genezen werden. Nemen wij nu aan dat hij waarheid spreekt, en in 28 jaren 368 lijders heeft genezen, dan moet het den man toch innig leed gedaan hebben, 28 jaren lang, dat hij niet nog meer lijders genezen kon. Dat hij dit niet kon (wij merken nog eens op dat wij voor een oogenblik gelooven dat hij waarheid spreekt, indien hij beweert kanker te kunnen genezen, dat beteekent toch dunkt ons zijn „behandelen met voortdurend succes”) was daaraan te wijten dat één man niet alle lijders en lijdersessen aan kanker behandelen kan en er dus velen, ja het grootste deel, verstoken moeten blijven van zijne genezende behandeling. Het moest hem dus een groot genoegen zijn, zooals wij zeiden, te vernemen, dat ook een ander op hetzelfde gebied zegen kon verspreiden en op zijne beurt lijders en lijdersessen genezen van die vreeselijke kwaal. Want dat is immers het doel van een waarlijk menschievend en eerlijk man, indien hij weet te kunnen genezen, te zorgen dat een ieder lijder daarvan kan profiteren, natuurlijk tegen billijke vergoeding van moeite, last en kunst? „Windelincx heeft zich dus onsterfelijk gemaakt door ten nutte der lijdende menschheid bekend te maken, op welke wijze hij kanker geneest, daardoor elk en lijder en lijderes die niet tot hem komen kan, bv. door dat zij wonen in Japan, Oost-Indië, Amerika, Rusland, Australië enz., in de gelegenheid stellende, te profiteren van zijne heerlijke ontdekking?” Dat hoor ik u vragen, lezer, en u, arme lijders aan die ontzettende kwaal, waarvan elk eerlijk geneesheer u zegt dat hij bijna altijd onmachtig is u te helpen.

Neen, dat deed hij niet, al verwacht gij het. Zijn geheim, waarvan hij leugenachtig beweert dat het kanker geneest, brengt hem geld, veel geld op; onsterfelijkheid geeft niets in het laadje. Wat deert het hem of daar duizenden mannen en vrouwen, vaders en moeders ten grave dalen, als hij slechts aan enkele honderden op geheimzinnige wijze geld verdient? Wat praat gij van menschenliefde en hulpvaardigheid, daar wordt hij niet rijk door.

Getuigschriften liggen ter inzage. Aanlokkelijk niet waar? het zijn getuigenissen van genezing, beoordeelingen van lijders zelf. Maar waar blijft gij, lijders, die teleurgesteld en niet genezen zijt? Openbaarheid van uw kant is evenzeer algemeen belang. Maar slechts weinigen, op welk gebied ook, hebben moeite en kosten feil, in het belang van anderen hunne ervaringen openbaar te maken. Toch zijn er zulken: getuige eene advertentie van den heer W. J. Hoppers te Rotterdam, indertijd geplaatst, behelzende eene waarschuwing tegen Windelincx, die plechtig beloofde zijne echtgenoot van kanker te zullen genezen, doch na eene behandeling van 5 maanden, waarvoor een niet onbelangrijke som als honorarium betaald werd, te kennen gaf, „het is mij tegengevallen, ik kan haar niet genezen.”

Wij kunnen niets anders dan waarschuwen, zoowel voor den echten als voor den valschen Windelincx en zijne consult-bureau's, en brengen van ganscher harte hulde aan Dr. Mijnlief voor zijne waarschuwend mededeeling.

Haverstroo (Avena Sativa.) Handelsmerk: De Schoolmeester.

In Joh. van Beverwyck's „Gesprek der Anatomie" leest men het volgende over het liefhebber in geneeskunde:

„Het heeft in dese konst alleen plaets" seyt Plinius, „dat een yegelyck, die hem maar voor een Medicijn uitgeeft, terstont gelooftwert: daer nochtans in geenderhande logen meerder gevaer is."

„Niemand zal een kleet laten maken, als van een snijder, die een goet meester is, vreesende dat het een brodder mocht bederven: maer syn lichaem vertrouwt hij een yder, die maer seyt, dat hij goeden raet weet. Dit is d'oorzake dat sommige door lantloopers, en waeg-halsen onnoselyck om den hals komen, gelyck wij noch onlangs hier gehad hebben eenen Duytsch, die jong, en oudt in allerhande siekten niet in en gaf, als Praecipitaet."

Er is dus niets nieuws onder de zon. Heden ten dage geldt nog precies hetzelfde. En dat ingoed-vertrouwen-zich-overgeven aan den eersten den beste, „die maer seyt, dat hij goeden raet weet," brengt menigeen er toe te probeeren of het hem eveneens gelukken mocht, door medicijnmeester te spelen, (lieft grof) geld te verdienen. En dat gelukt met de meest dwaze middelen (of misschien juist daarom).

A. „Mijn dokter is gestorven; kan je mij misschien iemand aanbevelen?"

B. O, met genoegen, ik heb altijd Dr. IJ, die bevalt mij goed. (Over dat „bevallen" van doktoren zou heel wat te schrijven zijn.)

A. Dr. IJ? Dien heb ik nooit hooren noemen. Is hij knap?

B. Zeker! Hij moet een heel knappe man wezen. (Dat „moet" neemt hier een eigenaardige plaats in.)

A. Zoo! dan zal ik hem ook maar nemen. Is hij gehuwd?

B. Ja, en een knappe vrouw heeft hij, een dochter van Z.

A. Nu, dan zal ik hem eens laten komen. Want ik hoest weër zoo erg, en opgeven, verschrikkelijk! Jammer dat mijn dokter dood is, die kende mijn kwaal en hield mij er boven op. En nu zoo 'n vreemde snoeshaan, die moet weër eerst vragen en onderzoeken. Jammer dat hij dood is, maar in Gods naam.

B. Ja, dat hoesten weet wat! Maar kerel, in de krant staat een advertentie over haverstroo, dat moet (N.B. ook hier staat dat „moet" weër eigenaardig) een afdoend middel wezen tegen hoest en nog veel meer, probeer dat.

A. Daar zeg je zoo iets, dat kon ik wel eens doen. Waar is dat goedje te krijgen?

B. Zoo wat overal. Ga maar eens naar de Kloveniersburgwal, op den hoek van de Bardesteeg. Daar is een boter- en eierenkelder van Schuttevaer. Je kunt niet misloopen, vlak daarover ligt in de gracht een schuit, waarop te lezen staat, dat Schuttevaer handelt in hooi en stroo.

A. Goed, nu weet ik het al. Ik zal er straks heenloopen en dat goedje koopen. Spreek dien dokter IJ, dan maar niet over me, ik zal dit eerst maar probeeren.

De vrienden namen afscheid en „na de beurs" ging A. naar den boter- en eierenkelder, kocht daar een pakje haverstroo en zou 's avonds dadelijk met „dat goedje" beginnen.

(Voor wij verder gaan, verzoeken wij den lezer te letten op het verschillend gebruik van het woord „knap").

Deze samenspraak is uit het leven gegrepen. Zóó wordt gesproken niet alleen door mijnheer A en B, doch eveneens door heeren C, D enz. over geheimmiddelen en kwakzalverijen en over den dokter. Is die dokter knap? Is hij gehuwd?

En „zoo 'n vreemde snoeshaan, die eerst weër vragen en onderzoeken moet."

Die twee vragen worden gesteld en moeten beantwoord worden, vóór men er toe komt „een vreemde snoeshaan" te „nemen." Maar te vragen of Schuttevaer of Schuttevaer, of wie maar in de kranten schrijft, „knap" is, dokter is enz. daaraan denkt niemand. Nog veel minder denkt men er aan, dat hij en vele anderen van dat slag meer

„vreemde snoeshaan" zijn, dan b. v. Dr. IJ. Neen, het staat in de krant „afdoend middel tegen dit en dat" en men koopt en gebruikt, zonder er acht op te slaan, dat gespeculeerd wordt op de domme goedgeloovigheid van het publiek. Want speculeeren en handel, niets anders is die haverstrooegeschiedenis. Van daar dat wij ook daartegen waarschuwen. Niet omdat de prijs te hoog is. Och, neen, „dat goedje" is vrij goedkoop. Maar leugen is het, dat Avena Sativa (haverstroo) een afdoend middel is „tegen de hardnekkigste hoest, griep, kinkhoest, zelfs strottenhoofd-catarh (die zoo menig onderwijzer plaagt)."

De waarborg dat dit in stukken gesneden stroo — dat nu meer opbrengt dan als matrasvulsel — alléén goed is als het in den handel gebracht wordt door de firma J. P. Schuttevaer, met zijn zoogenaamde speciale Inrichting voor kruidkundig onderzoek, is, dunkt ons, van nul en geener waarde. Op geneeskundig gebied is deze man zeer zeker „een vreemde, ja een geheel onbekende snoeshaan". En wat het wettelijk bij de rechtbank deponeren van het handelsmerk *De Schoolmeester* betreft, dat gelijkt meer op een grapje dan op ernst. Zóó wijs is het publiek toch, hopen wij, om te weten dat zoo iets geen bewijs van deugdelijkheid is en zeker niet van bijzondere geneeskrachtige eigenschappen. Plaatst Schuttevaer boven zijne advertentie de uitdrukking „Ernstige waarschuwing", ook wij zullen straks die uitdrukking gebruiken.

Doch eerst dient nog gewezen op iets dat zeer geschikt is het publiek in den waan te brengen dat er een geneeskundige bij in het spel is. De advertentie is geteekend: *Dr. Saxon Meijer*. Diezelfde naam komt voor in het uit enkele bladzijden bestaande boekje, dat een verhaal bevat over de zoogenaamde ontdekking van de geprezen geneeskracht van dit stroo. Volgens opgaaf van het geneeskundig jaarboekje bestaat er geen Dr. Saxon Meijer, en in Noord-Holland is die zeker niet te vinden. Die onderteekening dient dus alleen om te doen vermoeden dat er een geneesheer is, die dit rommeltje onder zijne hoede neemt. Meer woorden wenschen wij niet te verspillen aan deze kruidkundige leugens.

Denkt er aan:

„De siecke doet te laat op syn gesontheit passen."

„Wanneer door langen tyt syn kranckheit is gewassen."

Dát is het kwaad, hetwelk er schuilt in nietdure kwakzalverijen.

En nu onze

Ernstige waarschuwing.

Loopt niet in den val van de firma Schuttevaer. Avena Sativa (haverstroo) is geen afdoend middel „tegen de hardnekkigste hoest, griep, kinkhoest, zelfs strottenhoofd-catarh (die zoo menig onderwijzer plaagt)."

Het wettelijk gedeponerd handelsmerk geeft volstrekt geen waarborg dat haverstroo wél een geneesmiddel zou zijn.

Dr. Saxon Meijer bestaat in Nederland niet.

The Aurophone Company-Limited.

In de dagbladen leest men dat te Amsterdam in het Hotel des Pays-Bas, in de Doelenstraat, een middel tegen doofheid te bekomen is, een instrument, waarmede een doove, doch niet doofgeboren, hooren kan. Dat instrument kost f 30 (zegge dertig gulden). Van vele kanten is ons gevraagd wat wij daarvan denken. Ziehier hetgeen wij op dit oogenblik weten. De man die het instrument in Holland zoekt te slijten, een zekere heer BURKERT, vertoef nu (wij schrijven dit op 23 Mei 1890) te Rotterdam, Zoetesteeg no. 9, hoek Korte Hoogstraat, boven den Confiseur, den heer Witstein.

Over de Aurophone ontvingen wij een bericht uit Londen, van denzelfden vertrouwbaaren schrijver, die ons de zaak Nicholson uiteenzette. Daarin wordt ons gemeld, dat sedert onze waarschuwing Nicholson veel minder oortrommels in Holland aan den man brengt dan te voren. Wij vinden dit zeer gelukkig. Het adres voor die oortrommels in Chancery Lane is nu dan ook opgeheven en N. oefent zijn zaakje nu alleen uit in Bedford Square.

Wel heeft hij in Chancery Lane twee kamers, doch daarin voert hij thans „The Aurophone Company-Limited".

De Aurophone is dus afkomstig van Nicholson en wie weten wil hoe groote kwakzalver Nicholson is, leze het Maandblad, waarin wij over hem schreven. Bij aanvraag aan den Secretaris-Penningmeester wordt het gaarne gratis aan iederen belangstellende toegezonden.

Dit antwoord is, dunkt ons, van veel belang voor degenen, die ons vroegen wat wij van den Aurophone denken. Nicholson, die met „Oortrommels" fiasco maakt, probeert nu toegang tot Hollandsche ooren te krijgen, door en voor de „Aurophone". Men zij op zijne hoede. Wij geven hoogstwaarschijnlijk spoedig nog nadere inlichtingen.

Dr. Mountain, dien onze lezers kennen uit dr. Nicholson's zaak, werkt dus nu alleen in twee kamertjes in de „Imperial Mansions" Oxford Street en zijn zaakje is daarmede van naam veranderd. Zooals men zich zal herinneren is Dr. Mountain de naam, waaronder Nicholson Chineesche balsem verkoopt. Nu heet zijn zaakje „Mountain's Company-Limited" en „The Union Drug Company Limited", en dat alles op de 5e verdieping.

In ons December-nummer 1889 verhaalden wij, in verband met Nicholson, nog van een zekeren Dr. JOHN HILL, een Duitscher, die bij Nicholson in betrekking was en zich voor eigen rekening in dezelfde exploitatie had geëtablisseed. Zijn middel was de (rood gekleurde) Chineesche balsem. Die Dr. John Hill, wiens eigenlijke naam Voigt is, is dood, „dat wil zeggen dat mr. Voigt zijn huur in Chancery Lane niet meer kon betalen en daardoor zijne vuile praktijk heeft moeten opgeven, verplicht zijnde zijne meubelen achter te laten".

Voorloopig zij dit onzen lezers genoeg. Weten wij meer, dan geven wij meer. Wacht u voor Nicholson's oortrommels en voor de Aurophone. Het is uitsluitend om uwe dubbeltjes te doen.

Kwakzalverij door boeken.

Het schijnt ons nuttig en noodig toe nogmaals enkele woorden te wijden aan dezen tak van afzetterij, waarbij wij meer bijzonder op het oog hebben die werkjes, welke bepaaldelijk de aandoeningen der geslachtsorganen behandelen. Herhaaldelijk toch wordt niet alleen de advertentie van Retau's vuil werkje in onze dagbladen aangetroffen, doch ook aanbeveling van de miraculo-paraferaten van den „Oberstabtartz" Dr. Muller, en anderen. Dat ook in boekwinkels zulke werkjes uitgestald worden, is een ieder bekend, doch het viel ons op, dat o. a. ook het boek van La'Mert daaronder weder eene plaats begint in te nemen.

Reeds in 1887 uitte de redactie zich in de volgende woorden: „Wij willen voor een oogenblik alles voor goeden munt aannemen, wat door den journalistenkring, door de redacties en door de uitgevers van nieuwsbladen telkens herhaald wordt over de moeielijkheid, onbillijkheid en wat niet al, om controle uit te oefenen op advertenties, en toch, gelooven wij, dat zij al die ware of vermeende argumenten zouden terzijde stellen en de aankondiging van een boek, als het hier bovengenoemde, zouden weigeren, indien zij tot het besef konden geraken, hoe onnoemelijk veel ellende en wanhoop zij mede helpen in 't leven roepen". Wij kunnen niet anders doen dan nogmaals de aandacht vestigen op die werkjes, wier titel reeds aangeeft met welke schandelijke lectuur men te doen heeft. En mocht het dan al waar zijn dat het voor redacties en uitgevers onmogelijk (?) is zulke advertenties te weren, wij doen aan de boekhandelaren de vraag: „Geeft de verkoop van zulke geschriften, die wanhoop en ellende brengen over onze jeugdige landgenooten, zóóveel dat gij daarvoor uw geweten in slaap brengt met den zilverklank in uwe geldlade?" Zoo niet, weg dan met die boeken uit uwen winkel!

Gebeurde het der vorige redactie, dat zij brieven en verhalen kreeg van jeugdige slachtoffers dier uitzuigers, brieven vol weemoed, verhalende heel eene lijdensgeschiedenis, soms van jaren lang, ook ons bleven dergelijke bekentenissen, verhalen en beden om inlichting niet gespaard. Dát dwingt ons te voldoen aan den plicht die op ons, doch niet op ons alléén

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen terverspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 981.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Berichten: Aan de leden. — De wonderdokter te Ondega. Anti-diphterine. — Mariazeller Magentropfen. — Herhaalde waarschuwing uit Berlijn tegen het middel van Weissmann.

Berichten van de Afdelingen: Dordrecht, de Aurophone. Grootere artikelen: Verbod van het adverteeren in het buitenland. — Maatregelen tegen geheimmiddelen in het buitenland. — De Aurophone. — De pillen van de Heilige Elisabeth. — Haargroei. — Géraudel's purgatief.

Ingezonden stukken.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Middelen tegen beroerte van Roman Weissmann.

BERICHTEN.

Bericht aan de leden.

Zooals tot nog toe gebruikelijk was zal de Algemeene vergadering onzer Vereeniging dit jaar weder in de maand Augustus gehouden worden, waarschijnlijk te Rotterdam.

Leden die voorstellen ter behandeling of punten ter bespreking wenschen op te geven, worden verzocht deze vóór 15 Juli aan den Secretaris-penningmeester toe te zenden, ter plaatsing op het convocatiebiljet.

Nogmaals noodigt de Secretaris-penningmeester de leden, welke hunne contributie nog niet per postwissel gezonden hebben, uit, dit nog te doen, aangezien het eene niet onbelangrijke besparing van kosten zal veroorzaken.

De Heereveensche Courant, Nieuw Advertentieblad, bevat het volgende als ingezonden stuk:

De wonderdokter te Ondega. Ons dorp heeft de hooge eer(?) genoten, een bezoek te ontvangen van een bekenden kwakzalver, een „wonderdokter” zegen de menschen. Nu ja, wonder is hij, al doet hij dan ook geen wonderen. Vooral zijn taal is erg buitengewoon en de geneesmiddelen, die hij aanprijst, al evenzeer. Van zijne artsenijbereidkunde krijgt men zeker een hoog denkbeeld, als men weet, dat hij voor zich zelf een glas mader, een glas cognac en een glas melk dooreen mengde en toen uitdronk, wat hem niet verhinderde, later nog eenige bittertjes te gebruiken. Een jongeling, die al ruim een jaar aan het ziekbed ligt gekluisterd, wilde hij paardebloemen laten slikken, met de verzekering, dat hij over 4 weken bij zijn vader op 't werk zou kunnen zijn.

Kunstig als hij was, verbazend! Hij was ook vee-dokter en wist bovendien lam- en stokdoofheid te genezen. Kortom, waar de geleerdste professor bij stilstond, was voor hem een zeer eenvoudige zaak, die hij met geringe moeite verhelpen kon. Een grappenmaker hield hem uw courant onder den neus, waarin een bericht uit Langweer voorkwam over zijn bezoek aldaar. Vreest

des dokters geduchte wrake, Langweerder correspondent, en ook gij, heer redakteur van dat blad! Mijnheer wist het wel, dat had die schoolmeester hem gebrouwd, maar hij zal op zijn terugreis even bij den redakteur aankijken en dan naar den minister gaan. Binnen veertien dagen zal ZEx. den redakteur zeker verbieden, zijn blad weder de wereld in te zenden. Inderdaad, het was vermakelijk, de hoogmoedige taal van het manneke aan te hooren. Gelukkig maar, dat ZEd. hier weinig menschen vond, die zich daardoor geld uit den zak lieten kloppen. Men was wijzer en niet geneigd, der wetenschap een slag in het aangezicht te geven door zijn raad te volgen. De menschen dachten:

„Wanneer men ziek is, kan men soms heel spoedig weer genezen,

Door in te nemen, wat een arts ons voorschrijft goed te wezen. Maar om te slikken rijp en groen, 't zij pillen, poeders, dranken, Ons door kwakzalvers aangebood, wie 't lust, ik zal je danken.”

Anti-diphterine. Sinds eenigen tijd wordt te Berlijn onder bovengenoemde naam een middel tegen diphteritis verkocht, en zelfs door een „Anti-diphterine-Gesellschaft”, in de Tuchstrasse No. 12 gevestigd, in den handel gebracht. Het middel bleek hoofdzakelijk te bestaan uit chloorzure kali en ijzerchloride.

(W. T. G.)

De „Mariazeller Magentropfen” zijn, volgens de Industrie-blätter, in den laatsten tijd door een Venootschap te Mariazell in Stiermarken gefabriceerd en worden onder den naam van „Echte Mariazeller Magentropfen” in den handel gebracht. Dat voor het bereiden van kwakzalverijen in 't groot zelfs Venootschappen worden opgericht, is zeker een nieuw, doch te bejammeren verschijnsel.

*Het Hoofd der politie te Berlijn heeft voor de tweede maal, thans onder dagteekening van 23 Mei 1890, bij openbare afkondiging doen waarschuwen tegen het z. g. Schlagwasser (Zenuwwater, Beroertewater) van Weissmann, onder herinnering, dat Weissmann zelf aan beroerte is gestorven, dat het middel in geen geval de aangegeven geneeskraft bezit en, voor zoover het een stof bevat ook in de geneeskunst een enkel maal in gebruik, nl. tinctuur van arnica, veel te duur is.

Ook de Nederlandsche politie zou ongetwijfeld haar waarschuwende stem doen hooren, indien de oplichterij gepleegd werd met een ander artikel, met een stof, waarvan de naam gewoon verstaanbaar was; nu de zwendelaars echter zorg dragen alleen hun aanval te richten op de beurs van zieken en ongelukkigen en den naam van geneesmiddel te bezigen, laat zij hen ongestoord hun gang gaan. — Zal dit dan nooit veranderen?

Berichten van de afdelingen.

De Aurophone.

Van de jeugdige afdeling Dordrecht ontvangen wij een bericht in zake de aurophone, ongeveer van den

volgenden inhoud, zijnde het resultaat van een onderzoek van een attest, afgegeven door iemand, die blijkbaar niet wist met wien zij te doen had. De schrijfster (van het attest) was met haren man, die omstreeks 45 jaren oud is, van beroep ketelmaker — en zooals de meeste ketelmakers (misschien alle) hardhoorend of doof — afgaande op couranten-berichten, naar Rotterdam getrokken, ten einde daar den „dokter” te raadplegen. Die „dokter”, zooals zij den man noemt, was Burkert. Zij hadden echter geenszins er aan gedacht, dat zulke eminente personen ook eminent betaald moeten worden, immers voor „geneeskundige” hulp werd, met bijlevering van den wonderdoenden gehoortrommel, eene som van f 25.— gevorderd. Het echtpaar keerde daarom onverrichter zake huiswaarts.

Doch, door de belangelooze (?) mededeelingen in de pers, van de goede werking overtuigd, herhaalden zij later hun bezoek bij den menschevriend. Van dit bezoek vertelt de vrouw, dat hij (de gehoorkunstenmaker) haar man „zoo'n ding in 't oor stak”, eenige woorden sprak en toen zeide: „Nu verstaat ge mij toch,” en zich toen tot de vrouw wendende: „Bravo! dat is veel gewonnen”, waarop zij antwoordde: „Dat komt omdat jij zoo hard praat.” Hij (Burkert) antwoordde weder: „Ja, maar hij hoort nu beter en dat is veel gewonnen.” Neen, zeide de vrouw, „maar jij weet met die doove menschen om te gaan” enz. Doch de „geneeskundige” hulp was verleend en betaald moest er worden. Daar kwam echter de humaniteit (de echte?) van den kwakzalver voor den dag. „Nu, ik help je goedkoop, betaal maar f 15.—, maar dan moet je een attest teekenen.” Werd het attest geschreven vóór dat de handteekening was gezet of omgekeerd? Dat weten wij niet! Gelooven wij het eerste. Volgens verhaal van de vrouw zette zij eerst den naam en werd daarboven het attest geschreven. Gedeeltelijk schreef zij zelf, gedeeltelijk Burkert, hetgeen b. v. blijkt uit deze woorden door ons afgeschreven: „... mijn man heeft met die Aurophone gelijk veel beter gehoord en ist 20 Jahr Tauf.” Bij hun vertrek beloofde hij hun (de bedrogenen) nog f 2.50 voor ieder in hunne woonplaats of elders, die bij hem, door hunne aanbeveling, kwam of een instrument kocht.

De man is echter nog even doof als vroeger en de brave, helaas schandelijk bedrogen arbeider, verklaart nu de zaak te begrijpen en liever iedereen te willen waarschuwen, dan door „kans op f 2.50” nog meer personen in den val te laten loopen.

Onze dank aan de jeugdige afdeling voor haren ijver. Goed voorbeeld doet goed volgen; dit tot opwekking aan anderen.

Verbod van adverteeren van geheimmiddelen in het buitenland.

*De autoriteiten in Duitschland laten de kwakzalvers en hunne helpers niet met rust. Dank zij doelmatige politieverordeningen is het verbod van adverteeren van geheimmiddelen in Pruisen nagenoeg

algemeen. Men heeft gemeend, of liever sommige helpers van kwakzalvers, die er voor zich voordeel mee dachten te behalen, hebben het doen voorkomen, alsof dit verbod alleen geldig was voor personen, die ook overigens geene bevoegdheid hadden tot het verkoopen van geneesmiddelen en dat dus aan de apothekers, die middelen, onverschillig van welke samenstelling, mochten afleveren, ook geoorloofd was te adverteeren, dat zulke middelen bij hen verkrijgbaar waren.

Deze opvatting is thans op nadrukkelijke wijze weerlegd door de volgende circulaire, langs officieelen weg ter kennis gebracht van de apothekers te Hamburg: „Art. 99 der geneeskundige wet verbiedt ten strengste aan de apothekers het aanprijzen van geheimmiddelen. Bij het adverteeren van geheimmiddelen worden tegenwoordig herhaaldelijk apothekers hier ter plaatse genoemd, als hebbende den verkoop op zich genomen. In 't vervolg zal de Geneeskundige Commissie in elk voorkomend geval strafrechtelijk doen vervolgen niet alleen het Nieuwsblad, waarin zulk een advertentie voorkomt, maar ook de eigenaars van de genoemde apotheken, omdat zij eene gevaarlijke en nadeel aanbrengende kwakzalverij in de hand werken.

„De Geneeskundige Commissie verstaat onder geheimmiddelen, de bereidingen, welke als geneesmiddel worden aanbevolen en wier afzonderlijke bestanddeelen, zoomin als het mengsel in 't geheel, vanwege den Staat als artsenij is bekend gemaakt of overigens van algemeene bekendheid is en wier werking van bevoegde en wetenschappelijke zijde niet is vastgesteld of beschreven.

„Hamburg 1 Mei 1890.

(w. g.) Dr. KRAUS, Medicinaal-raad.”

* Maatregelen tegen geheimmiddelen in het buitenland.

't Wordt waarlijk een beetje te gek: Nederland, dat een geheele reeks van geneeskundige wetten heeft om er, zoo te zeggen, voor te waken dat aan de inwoners in dagen van ziekte goede geneeskundige hulp en deugdelijke geneesmiddelen zullen worden verstrekt, blijkt langzamerhand geheel alleen van bijna alle landen vrijelijk open te blijven voor de schaamteloze exploitatie van buitenlandsche kwakzalvers die hunne geheimmiddelen onder den naam van zoogenaamde specialités invoeren.

In Duitschland mogen zij niet meer geadverteerd worden, in Oostenrijk zijn ze verboden, indien er werkzame bestanddeelen in voorkomen, in Engeland wordt er een niet onaanzienlijk invoerrecht van geheven, in Rusland moet de Regeering telkens een speciale vergunning tot invoer verleen, hetgeen tegenwoordig slechts zelden geschiedt, Spanje heeft den invoer geheel verboden en thans bericht het *Duitsche Handelsarchief*, dat Turkije dit voorbeeld heeft gevolgd. De invoer van alle zoogenaamde geneeskundige speciaalmiddelen, waarvan de samenstelling niet is bekend gemaakt aan de Keizerlijke Artsenijkundige School en door deze zijn goedgekeurd, is verboden, en artsenijkundige bereidingen in Turkije vervaardigd, waarvan de formules niet bij genoemde school zijn overgelegd, worden in beslag genomen.

Wij zeiden het reeds bij herhaling: niet juist deze voorbeelden zouden wij precies ter navolging wenschelijk achten voor ons land, doch het niets doen van Nederland tegenover de buitenlandsche kwakzalvers en hunne advertenties komt ons hoe langer hoe meer bedenkelijk voor.

De Aurophone.

In ons vorig nummer gaven wij reeds eene kleine aanwijzing omtrent een instrument, dat door een zekeren heer H. BURKERT, vertegenwoordiger der Aurophone Company, werd aangeprezen o. a. in de volgende bewoordingen:

DOOVEN

wordt het gehoor teruggegeven door de opgang gemaakt hebbende uitvinding de Aurophone. Enz. Zie b. v. Utrechtsch Prov. en Stedelijk Dagblad van Woensdag 11 Juni 1890, Tweede blad.

Genoemde Burkert logeerde in het hôtel des Pays-Bas te Amsterdam, was ook in Rotterdam, Zoetesteeg no. 9, in Utrecht in het Kasteel van

Antwerpen. Wie weet waar hij nog meer was en waarhenen hij nog gaan zal. In bedoeld nummer van ons maandblad schreven wij: Ziehier hetgeen wij op dit oogenblik weten. Dat was nog niet veel, doch reeds genoeg om, gedachtig aan de oortrommels van Nicholson, het publiek te waarschuwen voor de aurophone. Een ijverig strijder in onze gelederen — zelf hardhoorend — zond bovendien nog een stukje in het bovengenoemde Utrechtsche Dagblad in, eveneens met het doel het publiek te waarschuwen.

„De aurophone is afkomstig van Nicholson”, zoo schreven wij, „en wie lezen wil hoe groote kwakzalver hij is, leze het maandblad, waarin wij over hem schreven.”

Wij wenschen nu echter onze lezers en wie belang stelt in de zaak, nader bekend te maken met de aurophonen-zwendelarij. Leest en . . . koopt aurophone noch oortrommels: het is kwakzalverij in de hoogste mate.

Zooals wij reeds meldten richtte onlangs Nicholson in Londen op: „The Aurophone-Company Limited”, waarmede hij, naar wij vernemen, ten doel heeft de mislukte oortrommelzaak weder in de hoogte te werken. Daar verscheen de advertentie van Burkert, vertegenwoordiger van „The Aurophone-Company.”

Daarbij ontbreekt het woord „Limited”. Zijn Nicholson en Burkert compagnons of concurrenten? Wij wisten het nog niet en noemden dus slechts beide namen naast elkander in een en hetzelfde artikel. Het woord aurophone is daarvan de oorzaak. Trouwens de geheele zaak is een oorzaak.

Dat schrijven van twee kanten was natuurlijk voor Nicholson en Burkert geen aangename zaak, hetgeen o. a. daaruit bleek, dat Burkert een bezoek bracht aan onzen secretaris-penningmeester, met het doel hem te verklaren dat hij met Nicholson niets te maken heeft, doch was afgezonden door de Aurophone-Company, gevestigd te Londen, Bakerstreet no. 39, welke company, volgens hem, eene vereeniging van geneesheeren zou zijn, waarvan een zekere heer J. HARTE directeur is of zou zijn. Tevens sprak hij ter loops van Nicholson als: een poolsche jood, die uit Parijs zou weggejaagd zijn.

Twee zaken trokken toen onze aandacht. Ten eerste dat ons den 18den Mei van uit Londen bericht was gezonden dat Nicholson kamers had gehuurd in de Bakerstreet, ten tweede dat eene vereeniging van geneeskundigen, een niet-geneeskundige uitzond om dooven te onderzoeken. Volgens Burkert's eigen verklaring toch is hij geen geneeskundige.

Van een lijder aan doofheid, die na velerlei vruchteloze pogingen om genezen te worden, zich nu tot Burkert wendde, ontvingen wij een schrijven omtrent zijne ervaring, waaraan wij, met zijne toestemming, het volgende ontleenen.

Steeds las de schrijver met aandacht de nieuwsbladen, of er ook het een en ander gevonden was dat hope gaf. Eindelijk las hij in het N. v. d. Dag de advertentie van H. Burkert. Hij schreef aan diens adres in Amsterdam om nadere inlichting en ontving ten antwoord, dat de uitvinder, dr. Harte te Londen, het grootste succes behaalde met zijn instrument even als Burkert zelf in het Hotel des Pays-Bas te A. De instrumenten, van goud zijnde, waren onzichtbaar in het dragen en kostten f 30.

De schrijver vatte het plan op den heer Burkert te consulteeren en begaf zich naar Rotterdam, waarheen Burkert intusschen vertrokken was. Hij trof aldaar behalve B. een heer en dame aan, welke laatste, zooals hem gezegd werd, een paar dezer instrumenten in de ooren had en beweerde doof te zijn geweest, doch nu, dank zij die aurophone, uitstekend te hooren.

Schrijver werd door Burkert onderzocht en na de ooren inwendig te hebben bekeken, zeide dez: „U hoort met het rechter oor het best,” waarop de patient, die juist rechts doof is, antwoordde dat hij integendeel met het linkeroor beter hoort. Hierdoor scheen B. eenigszins uit het veld geslagen. De heer, die met de dame bij dit onderzoek tegenwoordig was, moest toen ook een kijkje nemen, waarna beiden een gesprek begonnen. Dit, zoowel als de aanwezigheid der dame, die toch ook patiente was (?), kwam schrijver vreemd voor en deed hem argwaan opvatten of het zaakje wel geheel in den

haak was. Hij richtte daarom de vraag aan B. of die heer ook dokter was, waarop door B. schoorvoetend: „ja!” geantwoord werd. „Intusschen”, beweert schrijver, „was ik niet gerust en nam mij voor het drietal goed in het oog te houden.” Hij kocht een paar van de instrumenten, stak die dadelijk in de ooren, en bevond dat hij minder goed hoorde dan te voren, waarop B. zeide dat dit mettertijd wel in orde zou komen. Om zooveel mogelijk zekerheid te hebben, vroeg hij aan B. wat deze dacht van de oortrommels van Nicholson. B. noemde dat zwendelarij. De som, dertig gulden, vond schrijver wel wat hoog; hij trachtte dus eenige vermindering in prijs te krijgen, hetgeen hem ook werkelijk gelukte. Voor f 25 ontving hij de aurophone, doch B. moest zich, op zijn aandringen, tevreden stellen met f 15 en de verzekering dat hij, indien het bleek dat de aurophone aan het doel beantwoordde, de resteerende f 10 later zou toezenden. Die f 15 zijn alvast binnen, zal B. gedacht hebben.

Intusschen bleek het den schrijver niet, of de heer Burkert dan wel de andere heer „de baas van 't spul” is. Wel weet hij, dat het geld, door hem op de tafel neêrgelegd, verdween en dat het niet B. was die het daarvandaan had weggenomen. Hij vroeg zich zelf af (hetgeen ons zeer wel mogelijk toeschijnt) of dat drietal, de heeren en de dame, steeds te samen werken om dooven te genezen (?).

Schrijver is naar huis vertrokken en heeft langen tijd de aurophone gedragen, steeds op eene gunstige werking wachtende, doch het dragen van die instrumenten was hem dikwijls niet mogelijk, wegens pijn en jeukte, terwijl, wanneer hij doorzette, het bloed „mij naar boven steeg. „Dit, gevoegd bij de zekerheid, die ik reeds had dat ik geen greintje beter kon hooren, deed mij besluiten er mede op te houden; ik bevind mij oneindig veel beter zonder die lastige dingen.”

Men zou hier kunnen opmerken, dat de pijn en jeukte het gevolg zijn daarvan, dat de patient die dingen slecht geplaatst heeft, doch dan bewijst dit tegen de positief uitgesproken woorden van de aurophone-company, „dat hij (de aurophone) met gemak in het oor gestoken en daaruit genomen (kan worden) door den patient zelve, zonder eenige hulp.”

Wij zeggen hartelijk dank aan den schrijver, die zoo welwillend was ons zoo volledig mogelijk zijne wederwaardigheden en indrukken mede te deelen. Ook ons kwam deze handelwijze van B. met de overige personen en de gelegenheid tot „afdingen” (waarbij men onwillekeurig denkt, hebben is hebben en krijgen is de kunst) minstens genomen zeer vreemd voor. Wij besloten dus nadere inlichtingen in te winnen en zijn zoo gelukkig het volgende te kunnen mededeelen, aan de hand van een onzer gewaardeerde medewerkers.

„Burkert was en is, naar ik verneem, nog steeds werkzaam voor Nicholson.” Aldus begint zijn schrijven over deze zaak. Wie ons artikeltje in het vorig nummer van dit maandblad las, vindt daarin gewag gemaakt van een Duitscher met name Voigt. Deze nu, die eveneens onder Nicholson werkzaam was, later zijn geld onder de firma John Hill en Co. verspeeld heeft en nu tracht dat in Mexico, waarheen hij vertrokken is, terug te winnen, kende Burkert zeer goed. Burkert kan het ons waarlijk niet kwalijk nemen, dat zulke kameraden hem zeker niet in beter daglicht stellen voor onze oogen. Maar buitendien is het niet waar wat Burkert zeide, dat Nicholson uit Parijs is weggejaagd, evenmin dat hij een Poolsche jood is. Trouwens Nicholson's uiterlijk doet ons volstrekt niet denken aan het joodsche type. Gaan wij nu na wat de aurophone-company is, dan herinneren wij er aan dat ons in Mei bekend was dat Nicholson kamers had gehuurd in Bakerstreet.

Het huis in Bakerstreet no. 39 nu bestaat, behalve uit een winkel, beneden, uit eenige verdiepingen, van welke de eerste en tweede op ieder van hare drie ramen het opschrift dragen: „Aurophone-Co.”. Op de voordeur, zijnde de private opgang van den winkel, leest men op een koperen plaat eveneens „Aurophone-Co.”, terwijl de deur steeds geopend wordt door een Pageboy, een jongen in livrei. Welnu, 63 Chancery Lane, het kantoor van Nicholson's oortrommels, (zie December nummer 1889), later kantoor van Nicholson's Aurophone-Com-

pany Limited (zie Juni-nummer 1890) en 39 Bakerstreet, is vrijwel een en hetzelfde en indien men slechts een paar oortrommels kocht van Nicholson, en het instrument van 63 Chancery Lane en dat van Burkert, en die te zamen vergeleek, zou men al spoedig ontwaren dat het een en dezelfde zaak is. Maar grooter bewijs nog voor dit ons beweren is Nicholson's eigen getuigenis, dat hij aandeelen heeft in de Aurophone-Company. Uit dit alles blijkt ons duidelijk genoeg dat hier eerder van samenwerking dan van concurrentie sprake is.

Dat Burkert als afgezant van eene vereeniging van doktoren werkzaam is, wordt daarmee ook al weder zeer onwaarschijnlijk. Nicholson toch is geen doctor. Wel noemde hij zich indertijd zoo, doch na zijne beboeting in Parijs — en daarop doelde misschien Burkert in zijn gesprek toen hij sprak van „weggejaagd uit Parijs” — geeft hij zich eenvoudig als Nicholson. Te verwonderen is het trouwens van iemand als Nicholson niet dat hij maatschappijen opricht om aan duiten te komen, daar hij, naar wij vernemen, veel geld verloren heeft met aandeelen op speculatie genomen in een schouwburg, in Oxfordstreet, met name de Princes, welke schouwburg, voor eenigen tijd geopend, niet aan de gekoesterde verwachtingen voldoet. Wie onzer lezers nu nog weet wat wij over Nicholson en zijne oortrommels schreven in December 1889 en de opmerkenswaardige verbinding der Aurophone-Company met Nicholson en Burkert nagaat, komt met ons tot het besluit dat de „Aurophone” eenvoudig beschouwd moet worden als delokvogel om het geld van goedgelovige Nederlanders in den zak van een paar handige kwakzalvers te lokken. Van ganscher harte hopen wij dat onze onthullingen gelezen worden door alle dooven in Nederland en zij daardoor weerhouden worden zich over te geven aan de aurophone-zwendelarij.

Wij wijzen bij deze gelegenheid nog even op eene kleine verandering, die een zekere Silberstadt, eveneens in Londen, en voor wien wij in ons December-nummer reeds waarschuwden, in zijn optreden heeft gebracht. Hij noemde zich oorspronkelijk Dr. E. J. Silvertown en had zich voor eigen rekening in Chancery Lane geëtabliseerd, waar hij een olie voor doofheid, pillen enz. voor andere kwalen vervaardigde. Nu is hij gevestigd als Reverend (in het Hollandsch Predikant) en niet meer doctor, in Imperial Buildings, Ludgate Circus, Londen. Wellicht heeft hij gehoord van Nicholson's vervolging in Parijs voor het zich uitgeven als dokter en veranderde hij, daardoor bang geworden, den titel in die van Rev. Ook voor dezen kwakzalver gaat van ons een waarschuwing uit aan het Nederlandsche publiek.

Ten slotte nog de mededeeling dat het jonge mensch met name Geo. C. Cardnell, die in dienst van Nicholson voor Dr. Mountain doorging, en dit trouwens nog doet, in de Imperial mansions, Oxford street, ook secretaris is van de Aurophone-Compagny Limited, 63 Chancery Lane.

Voor nadere bijzonderheden houden wij ons aanbevolen, opdat wij ook in deze zaak onze onthullingen kunnen volmaken ten dienste van onze landgenooten.

De echte bloedzuiverende pillen van de Heilige Elisabeth.

De kwakzalvers ontzien zich niet zaken of namen, die anderen heilig zijn, 't zij uit een godsdienstig, 't zij uit een wetenschappelijk of maatschappelijk oogpunt, voor hun doel te gebruiken.

Ja zelfs zijn het juist die zaken en namen, die dienen moeten om aan hunne middelen een zeker cachet te geven; men denke slechts aan de *Urbanuspillen*, *St. Jacobs*-maagdruppels, zalf van het *Roode-loruis*, *Boerhavensche* kruidentheo enz.

Op een ander voorbeeld hebben wij thans te wijzen, n.l. op de pillen hierboven genoemd als die van de H. Elisabeth. Eene dame kreeg bij haar verblijf te *Carlsbad* van een hôtelhóuder den raad die pillen te gebruiken, doch was verstandig genoeg haar geneesheer te raadplegen of een voortdurend gebruik ook schaden kon.

Op verzoek van dien geneesheer hebben wij het onderzoek der pillen op ons genomen en kunnen nu met volle overtuiging zeggen, dat van hun voort-

durend gebruik *ongetwijfeld schade voor de gezondheid te verwachten is.*

Wij willen daarom iets meer van dat middel mededeelen:

De echte bloedzuiverende pillen van de H. Elisabeth worden onder de gewone kwakzalverstermen in den handel gebracht. Voor 1001 kwalen van maag, ingewanden, lever en milt, van asthma, longziekten, galziekten, hoofdpijn, duizeligheid en wat al niet meer, zijn zij het meest doeltreffend geneesmiddel. Ze zijn beter dan alle andere middelen, of, zooals in de gebruiksaanwijzing staat:

„Die Pillen der heil. Elisabeth werden in den „meisten Fällen allen anderen Abführmitteln vorgezogen; ihr Verdienst drückt sich in den folgenden Worten aus: die Gesundheit wieder herstellen oder „zu unterhalten.”

Verder heet het nog van deze pillen: „dat zij als purgeermiddel werken zonder de maag te vermoeien of eenig orgaan te verzwakken, zoodat zij nòch een voorschrift van een geneesheer nòch een verandering in de gewone levenswijze noodzakelijk maken.”

Wie nu, even als wij en zeker als velen onzer lezers, zoo'n beetje op de hoogte begint te komen van de kwakzalvers-reclames, zou reeds alleen wegens de wijze van aanbeveling deze pillen veroordeelen; er zijn echter nog andere gronden, die tot een ernstige waarschuwing tegen deze kwakzalverij noodzaken. Het onderzoek der pillen, verricht door het lid onzer vereeniging, den heer B. A. VAN KETEL, Apotheker te Amsterdam, heeft aangetoond, dat zij in hoofdzak bestaan uit aloë en poeder van *gentiaanwortel*. Dus aloë, het gewone bestanddeel van de Holloway-, Zwitersche-, Urbanus-, Schreuders-pillen enz. enz., aloë tegen welker langdurig gebruik wij, op gezag van de meest bevoegde personen, onophoudelijk waarschuwden en waarvan het een *leugen* is te zeggen, dat het „als purgeermiddel werkt, zonder de maag te vermoeien of eenig orgaan te verzwakken.” Integendeel, de aloë oefent een sterk prikkelende werking uit op den darm, een prikkel die, op den duur, gevaarlijk voor het leven kan worden.

De fraai bewerkte, versuikerde pillen, die door NEUSTEIN te Weenen in den handel worden gebracht, zijn een bekende kwakzalverij onder een aanlokkelende naam,

Men is dus gewaarschuwd.

Haargroei.

De haarmiddelen schijnen zich als bij uitstek te leenen om het groote publiek te bedotten en eigen zak te spekken. Telkens en telkens komen er weer nieuwe voor den dag; allen zijn *eenig en onfeilbaar*; en — het getal kaalhoofdigden vermeerdert.

Dit verwondert ons niet, want meermalen hebben wij er op gewezen, dat het terugkrijgen van een vroegeren haartooi (b. v. na een ziekte) van het een of ander haarmiddel geheel *onaf hankelijk* is, maar wat ons wel verwondert is het feit, dat duizenden hetzelfde verschijnsel als wij waarnemen, maar toch hun geld aan de haarkwakzalvers wegwerpen. Haarwaters en haarzalven betwisten elkaar den voorrang, zoowel binnenlandsche als buitenlandsche. Nederland levert verscheidene van die fabrikaten, waarop wij reeds meermalen wezen; thans moeten wij even de aandacht vragen voor een nieuw (?) middel, d. w. z. een middel dat wij nog niet besproken hebben.

De volgende advertentie deed ons daarmee kennis maken:

„De schoonste vinding der 19e eeuw. Haargroei. Deze Haargroei is het eenig bestaand middel om het Haar, hetgeen door Klieren of andere Haarziekten verloren is, al zijn de kale plekken nog zoo groot of verouderd, zeer snel met gezond en dik Haar te doen hergroeien. f 1.25 per Doos, fr. p. p. f 1.40. Eenig Agent M. Franssen, St. Luciënsteeg 7, Amsterdam. Men late zich niet misleiden door gekochte Attesten.”

Nu, op attesten waren wij niet erg gesteld; gekochte of andere, wij kennen de waarde daarvan, zoodat wij 't maar raadzaam achten, door eigen onderzoek ons een opinie over dit „*eenig bestaand middel*” te vestigen.

Wij kochten een doos en vonden als gebruiksaanwijzing het volgende:

„Door tweemaal per dag van deze Haargroei op het hoofd te smeren, zal men alle mogelijke kale plekken, door welke oorzaak ook ontstaan, zeer spoedig met gezond haar doen hergroeien.

J. T. Mulder.”

Vermoedelijk is deze Mulder de fabrikant; of hij tevens de uitvinder is, kunnen wij niet beslissen.

Ons lid, de heer B. A. VAN KETEL, Apotheker te Amsterdam, onderwierp den inhoud der doos aan een onderzoek en vond dat het *eenig middel* uit niets anders bestond dan uit een gemakkelijk verzeepbaar vet — veel overeenkomende met ossenmergvet — dat met bergamotolie, en misschien ook nog citroenolie, welriekend was gemaakt.

Dus een zeer eenvoudige soort van pommade, die met een paar stuivers ruim betaald is en die — dit gelooft ieder toch wel — niet het wonder zal verrichten, dat er van verhaald wordt.

Wanneer men iemand zegt: koop voor een stuiver ossenmergvet, doe er een paar druppels bergamotolie in, smeer van dit mengselje tweemaal daags op uw hoofd en alle kale plekken, nog zoo groot of verouderd, zullen spoedig met dik haar worden begroeid — dan zal hij 't niet doen; wanneer echter een of ander „agent” hetzelfde, onder een anderen naam, voor veel geld, aanbeveelt, dan zijn er nog altijd lichtgelovigen genoeg, die niet-tegenstaande de herhaalde waarschuwingen toch in den val loopen.

De „Haargroei” behoort tot dezelfde familie als de *Pommade Medicinale van Wijngaarden*, de *Haarpommade van Anna Cislag* en de *Phönixpommade* (zie Maandbl. October '87 en Mei '89), allen mengseljes zonder eenige waarde, die weliswaar geen kwaad doen, maar ook volstrekt geen goed, 'tgeen ten onrechte van hen wordt beweerd.

Géraudel's purgatief.

In No. 2 van dezen jaargang beloofden wij op dit middel terug te komen; het onderzoek verricht door ons lid, den heer D. VAN DER WEERD te Kampen, stelt ons thans in staat onze belofte te vervullen.

Wij brengen in herinnering, de lezers van enkele onzer groote dagbladen zullen het weten, dat het purgatief op de volgende wijze — doch tevens versierd met een fraai prentje — wordt aanbevolen:

KRACHT EN SCHOONHEID.

„Volmaakte gezondheid, uitmuntende spijsvertering, lichamelijke kracht, frissche en rozenroode gelaatskleur, regelmatige slaap. Dusdanig zijn de resultaten, verkregen door het regelmatig en voortdurend gebruik van Géraudel's Purgeermiddelen.

Een enkele Tablet, gezogen of tusschen de tanden geknapt een kwartier voor het ontbijt of het diner, is voldoende een der snelste uitwerkingen te verschaffen en zonder de minste buikpijn.

Het Géraudel's Purgeermiddel, in tabletten van de afmeting van eene Vichy-Pastille, bezit laxeerende en merkwaardig verkwikkende eigenschappen. Gezogen of tusschen de tanden geknapt zijn zij voor de lastig innemende vrouwen en de teergevoeligste kinderen eene ware lekkernij. De mannen in de kracht des levens, de grijsaards welke een slechte spijsvertering hebben, diegenen waarvan de zittende levenswijze eene opwekking der spijsverteringsorganen vordert, moeten het regelmatig gebruiken. De Gal, de Slijmachtige vochten, de vochtheden in het Bloed, de Verstopping, de Hoofdpijnen, de Migraines verdwijnen in zeer korten tijd. De huid des gelaats verheldert zich en de opgeruimdheid herkomt met de gezondheid en de frischheid der gelaatskleur. Men vindt het Géraudel's Purgeermiddel in alle Apotheken. De doos, bevattende 18 purgaties, kost in Frankrijk 1 fr. 50. Twee tabletjes als monsters worden aan iedereen toegezonden, welke er de franco aanvraag om doet aan den heer Géraudel, Apotheker te Sainte-Ménéhould (Frankrijk).”

Welk stof, welk wonderbaar nieuw geneesmiddel zou het nu wel zijn, dat die laxeerende en merkwaardig verkwikkende eigenschap bezit en waarvan de eer der uitvinding aan GÉRAUDEL toekomt?

Och lezer, het is een oud, bekend middel, *jalappe* en niets anders, want het beetje zoethoutpoeder, gom en pepermintolie, dat de jalappe in de tabletten vergezelt, oefent geen laxeerende werking uit.

Voor zoo'n beetje jalappe nu, in koekjes gebracht (die niet eens gelijk van grootte zijn), betaalt men aan GÉRAUDEL f 0.75 en, wat veel erger is, loopt men groot gevaar zijn gezondheid te verwoesten.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.—. Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in h. begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 990.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD.

Bericht aan de leden: Algemeene Vergadering.

Hoofdartikel: Windelincx en zijne helpers.

Berichten: Eerste Vergadering van de Afdeling: Dordrecht en omstreken. — Verkoop van Schreuders-pillen. — Rapport aan de Nederl. Maatschappij ter bevordering der Pharmacie in zake de belemmering van den handel in geheimmiddelen. — Oplichting door Haarlemmer-olie.

Grootere artikelen: Het bijgeloof in kwakzalvers en kwakzalverijen. — Nog iets over Burkert. — Crème Grolich.

Ter Overname: Haarlemmer-olie. — Holloway's pillen.

Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

ALGEMEENE VERGADERING

TE HOUDEN OP

WOENSDAG 27 AUGUSTUS a. s. 's namiddags 3 uur, in het gebouw der MAATSCHAPPIJ TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN, Oppert 81 te Rotterdam.

Onderwerpen van behandeling:

1. Mededeelingen van het Bestuur.
2. Vaststelling van het verslag der Algemeene Vergadering gehouden in 1889.
3. Vaststelling van het jaarverslag over 1889.
4. Rapport der Commissie voor het nazien der rekening over 1889.
5. Benoeming van een bestuurslid, ter voorziening in de vacature, ontstaande door de periodieke aftreding van den heer Dr. G. P. KORTENHORST.
6. Benoeming van een Commissie tot het nazien der rekening van het loopende jaar.
7. Voorstel van den heer P. J. RIJKENS: „De kosten van inning der contributie van die leden, welke het bedrag niet per postwissel aan den Secretaris-penningmeester hebben gezonden, komen ten laste der leden.”
8. Bespreking van de middelen die tot bereiking van het doel der Vereeniging kunnen bijdragen.

Namens het bestuur,
G. B. SCHMIDT, Secretaris.

Windelincx en zijne helpers.

„Schimp en smaal zooveel ge wilt, ga voort met uwe lijders te martelen en te verknoeien en van mijne methode afkeerig te maken, het schaadt me niet.

„Zulk een reclame maakt mij populair, en ik heb niets meer van u te verlangen.”

Aldus schrijft J. WINDELINCX, Directeur, Eigenaar van het gesticht „Windelincx” in een „Open brief” aan Dr. MIJNLIEFF te Breukelen en — we kunnen het niet ontkennen — er is in de laatste bewering

veel waars. Inderdaad, Windelincx wordt op deze wijze populair, maar die soort van populariteit schenken wij hem gaarne en de vrees van hem nog meer populair te maken, zal ons niet weerhouden steeds op hem terug te komen en op zijne praktijken te wijzen.

Wij beginnen met een plaats in te ruimen aan het onderstaande, dat wij in de vorige maand ontvingen: „Tegen-reclame, Doodelijke afloop.

Ook ik heb in mijne praktijk een verpleegde uit het gesticht Windelincx waargenomen, maar zien sterven en neem de vrijheid er u verslag van te geven, om naar goedvinden er al dan niet in uw Maandblad tegen de Kw. gebruik van te maken.

Vr. G. Zw., — herhaaldelijk is zij door W. in een reclame als genezen opgenomen en als bereid tot informatie —, had zich op aanraden van een te Amst. wonenden broeder naar Brussel begeven ter genezing van kanker in de borst zooals het gerucht ging. Zij was eerder een *pletorisch*, dan *cachectisch* uitzienende vrouw en noch zij zelve noch een harer naaste betrekkingen hadden mij doen vermoeden, dat zij aan eenig constitutioneel lijden onderhevig waren.

Na een verblijf aldaar van ruim een maand kreeg ik haar terug, genezen, zooals er op geroemd werd, van kanker zonder bloedige operatie. Bij mijn onderzoek zag ik in een der borsten een litteken van circa een vuist. Zij klaagde over gebrek aan eetlust en verzocht mij daarvoor raad. In 't gesticht was haar eetlust weggegaan onder de martelingen die zij geleden had. Ze had schrikkelijke pijnen van de pleisters gehad. Ze liet me granules zien, die zij nog steeds gebruikte en om de 14 dagen moest zij zich aanmelden aan de Weteringsschans tegen f 10 het onderzoek. De pensionprijs was f 3 per dag. Ik raadde haar er niet meer heen te gaan, de granules ter zijde te zetten en trachtte door tonica, en staalpreparaten haar verzwakten toestand te verbeteren. Tot blijvende verbetering kon zij 't evenwel niet meer brengen, maar bezweek binnen 't jaar op 46 jarigen leeftijd. De martelingen die zij ondergaan had, hadden een zoodanigen deprimeerenden invloed op haar zenuwstelsel uitgeoefend, dat de vegetatieve verrichtingen onder welker beheer zij staan, niet meer naar eisch plaats vonden en zij door uitputting op betrekkelijk vroegen leeftijd bezweek.

Laren.

Dr. J. P. VAN DER LIET.”

WINDELINCX zal nu dit schrijven van de eene zijde met evenveel minachting behandelen als dat van DR. MIJNLIEFF er van de andere zijde DR. VAN DER LIET dankbaar zijn voor de reclame, (misschien

krijgt hij ook wel een open brief?). Voor hen, die de zaken onbevooroordeeld willen inzien, zal de mededeeling van Dr. v. d. L. van groote waarde zijn bij de beoordeeling van de bluffende advertentiën van de firma Windelincx.

Op die advertentiën moeten wij nu weer eens de aandacht vestigen. Wij herinneren er aan dat er tweeërlei soort zijn: a. de annonce van A. WINDELINCX die, zooals er te lezen staat, zijn praktijk laat uitoefenen door een ervaren arts op de Weteringsschans 37 te Amsterdam en b. die van den menschenredder van de Lauriergracht No. 74 te Amsterdam, die tevens te Rotterdam en op andere plaatsen te consulteren is.

De advertentie van den laatstgenoemde heeft nu in de laatste dagen een belangrijke verandering ondergaan; ze is n. l. ondertekend door Dr. C. VAN ENTHOVEN, Off. v. Gez. 1e kl.

Naar aanleiding daarvan ontvingen wij van zeer gewaardeerde zijde een schrijven, waaraan wij het volgende ontleenen:

„In het Meinummer van Uw geacht blad kwam de belangrijke mededeeling voor van Dr. Mijnlief, in zake Windelincx. Nu had het mij sinds lang geërgerd, dat het Nieuws van den Dag telkens de kankeradvertenties van dien Windelincx opnam.

Ik zond daarom het Meinummer van Uw maandblad aan de Red. v. h. N. v. d. D., en vond daarop dit stuk op 8 Mei ll. in die krant overgenomen, maar tevens — op bl. 4 van datzelfde blad, — wederom de adv. W.

Ik schreef daarover andermaal aan die Red., haar wijzende op de groote verantwoordelijkheid die zij op zich nam, door na kennisneming en overname van de mededeeling van Dr. Mijnlief, steeds die adv. W. op te nemen en die dan in 37.000 Ex. over het gansche land te verspreiden.

Daarop kreeg ik 19 Mei een schrijven dat mij geheel bevredigde, door de woorden:

„Zoo zijn de annonces van de gebr. Windelincx afgezegd, tenzij een Nederl. geneeskundige zich met de ondertekening der adv. en het onderzoek „belast.”

Daarop antwoordde ik, dat ik nu geruststeld was, aangezien ik overtuigd was dat geen Nederl. geneeskundige zijn naam zou leenen ter ondertekening van die advertentiën.

De naam Windelincx was dan ook sedert 18 Mei niet meer in het N. v. d. D. te vinden, — totdat ik heden, 9 Juni, tot mijne verbazing en teleurstelling zie, hoe ik mij bedrogen heb!

Dr. C. van Enthoven, Off. v. Gez. 1e kl., vindt er geen bezwaar in, zijn naam onder de adv. te

van den schrijver van dit stukje. Ook wij zouden gaarne zien dat de dépôt-houder den verkoop dezer pillen staakte. De uitoefening van een eerszaam beroep mag niet gepaard gaan met, zij het ook onwillekeurig en onnadenkend, steunen van een oneerlijk iets, dat wij niet eens den naam van „beroep” waardig keuren. Ieder eerlijk man moet het beneden zich achten ook maar een halve cent te verdienen aan menschen, die zich slechts zoeken te verrijken ten koste der gezondheid van anderen. Voor hunne eigene gezondheid zorgen zij wel beter. Zoo herinneren wij ons de mededeeling van een geneesheer in een onzer groote steden, ongeveer van den volgende inhoud: Op zekeren avond kwam bij dien geneesheer de vrouw van een ouden kwakzalver, die met een tweeden te zamen voor alles raad wist. De firma had een grooten aanloop, vooral uit de provincie. Op dien avond was de eene firmant plotseling zwaar ziek geworden; naar wij meenen, had hij een aanval van beroerte gekregen, en nu liep zijne vrouw naar den geneesheer, die ons dit verhaal deed, met verzoek dadelijk mede te gaan, ten einde haren echtgenoot te helpen. Toen de geneesheer haar daarop naar den anderen firmant, 's mans medehelper in het genezen van „alles”, verwees, kreeg hij ten antwoord, dat zij dezen nooit zou roepen, omdat haar man hem niet vertrouwdde. Duidelijker bewijs van de hooggeroemde geleerdheid, kennis en kunde van heeren, die voor „veel en alles” hulp beweren te hebben, is moeilijk te vinden of het moest de geschiedenis zijn van Roman Weissmann, den uitvinder van het beroerte-water, die ondanks „dat voortreffelijk middel” zelf aan eene beroerte overleed.

In de algemeene Vergadering van de *Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie*, 25 Juni j.l. te Davenport gehouden, is een uitvoerig rapport uitgebracht door een daartoe benoemde commissie, aan welke was opgedragen de Maatschappij voor te lichten, welke de beste wijze is om den invoer van geheim- of depôtmiddelen te belemmeren en den handel daarin te bestrijden.

Aan dit rapport ontleenen wij het volgende:

Nadat de commissie heeft medegedeeld, welke middelen in andere landen worden aangewend ter beteugeling van den geheimmiddelenhandel, vervolgt het rapport aldus:

„Bij nadere beschouwing van het bovenstaande blijkt het, dat de middelen in andere landen aangewend tot beteugeling van den handel in geheimmiddelen tot vier hoofdgroepen zijn terug te brengen:

- Belasting op den Verkoop (Engeland).
- Verbod van invoer van geheim- en depôtmiddelen, 't zij geheel, 't zij onder zekere bepalingen, (Spanje, Rusland, Oostenrijk, Rumenië).
- Beperkende bepalingen met het oog op den verkoop (Frankrijk, België, Rumenië, Spanje, Duitschland).
- Verbod van het aankondigen en aanprijzen van geheim- en depôtmiddelen in publieke geschriften, (Oostenrijk, Zwitserland en Duitschland).

Bij de commissie rees nu de vraag of — en welke van die middelen voor ons land het best konden worden aangewend en zij is eenstemmig tot het volgend besluit gekomen:

a. Een belasting op den verkoop van geheim- of depôtmiddelen, hoe aanlokkelijk ook voor de schatkist, kan (de morele zijde van het vraagstuk nog onbesproken latende) niet als een ernstig middel tot beteugeling van dien verkoop worden beschouwd.

Een dergelijke belasting zal alleen tengevolge hebben, dat de koper iets meer voor het middel moet betalen, en de ervaring heeft voldoende geleerd, dat dit, in den regel, geen bezwaar is voor den aankoop.

b. Verbod van invoer van buitenlandsche geheim- of depôtmiddelen zou, inderdaad, in ons land, dat met die buitenlandsche middelen als overstroemd wordt, gunstig kunnen werken, zonder daardoor echter het kwaad in zijn hartader aan te tasten. Want de commissie is overtuigd, dat veel, dat aan de grenzen geweerd zou worden, spoedig in ons land gefabriceerd en aldus aan den man zou worden gebracht.

Maar zelfs al geschiedde dit laatste niet, dan nog ziet de Commissie er bezwaar in U voor te stellen verbod van invoer bij de Regeering te verzoeken, verzekerd als zij is, dat een dusdanig verzoek geen gunstig resultaat zou vinden.

Een dergelijke maatregel strijdt te veel met de tot nu gevolgde handelspolitiek en het bewustzijn van het kwaad, door de van buiten ingevoerde middelen berokkend, is nog te weinig algemeen doorgedrongen, dan

dat men kan verwachten, dat ons wetgevend lichaam een verbod tot invoer zou goedkeuren, zelfs al ware de Regeering geneigd een desbetreffend voorstel in te dienen.

Het heffen van hooge invoerrechten zou, evenals een belasting en om dezelfde reden, tot geen resultaat leiden.

c. Beperkende bepalingen op den verkoop kunnen en zullen — mits goed toe te passen — en goed toegepast, ongetwijfeld van groot nut zijn om dien verkoop tegen te gaan. Dat die bepalingen echter niet op Franschen of Belgischen leest moeten geschoeid zijn, blijkt wel uit het feit, dat tal van de z.g. „spécialités”, waaraan met het volste recht de naam van kwakzalversmiddelen moet worden gegeven, van Franschen of Belgischen oorsprong zijn, en dat die verkoop in die landen niet verboden is.

Beter zou ons Duitschland tot voorbeeld kunnen dienen, ware het niet, dat wij niet van verre behoeften te zoeken, wat zoo van nabij te vinden is.

Inderdaad geeft reeds de thans vigeerende wet, regelende de uitoefening der artsennijbereidkunst, en wel art. 30, verrijkt met de nieuwe lijst C, mits goed toegepast, voldoende gelegenheid om den strijd tegen den handel in geheim- en depôtmiddelen met succes te voeren — en die gelegenheid zal nog veel beter worden, wanneer, bij de invoering van een nieuwe geneesk. wet, gelet wordt op de wenschen door de Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie bij adres van 4 Augustus 1886, aan de Tweede Kamer der Staten Generaal kenbaar gemaakt met betrekking tot de wijziging der wet van 1 Juni 1865 (*Staatsblad* n°. 61).

Intusschen is het niet te ontkennen — en dit werd ook door onze Maatschappij ingezien — dat, al worden de pharmaceutische wetten ook met gestrengheid toegepast (de omslachtige wijze waarop een overtreding moet worden geconstateerd, blijft steeds een niet te miskennen belemmering voor een consequente toepassing), de strijd daardoor nog geenszins volstreden is.

De verkoopers van geheimmiddelen en dergelijke zullen — 't zij door verandering van de samenstelling hunner middelen, 't zij op andere wijze, niets onbeproefd laten, om door de mazen der wet heen te sluipen; hun moet, wil men hunnen handel met kracht tegen gaan, de gelegenheid worden ontnomen hunne waar in publieke geschriften aan te bevelen.

d. Een verbod tot het aankondigen en aanprijzen van hunne middelen in publieke geschriften, wanneer die aankondiging gepaard gaat met aanduiding van ziekten of kwalen, waartegen die middelen dienstig zouden zijn, is dan ook als een der meest doeltreffende bestrijdingsmiddelen te beschouwen.”

„Te Venendaal is weder een winkelier het slachtoffer geworden van een paar oplichters, die Haarlemmer-olie te koop aanbieden, doch den koper iets in de hand stoppen, dat alles behalve die olie is. De Venendaalsche winkelier kocht voor f 100 met 10 percent korting voor contante betaling. Toen de verkoopers weg waren onderzocht hij het geleverde, tien pakjes hielden fleschjes Haarlemmerolie in, doch de andere bevatten een volkomen waardeloos vocht. De man achtervolgde de oplichters dadelijk en vond ze te Eede; van teruggave var het geld wilden zij niets weten. Hij reisde daarop mode naar Arnhem, waar hij beiden echter uit het oog verloor. De zaak is in handen der politie gesteld.”

Aldus meldt het *Handelsblad*. Onwillekeurig moesten wij lachen bij het lezen van dit bericht; 't is waar, de winkelier is het slachtoffer geworden van een paar oplichters, maar zijn de arme luitjes, aan wie de waardelooze Haarlemmer-olie als een heilzaam geneesmiddel wordt verkocht, niet de slachtoffers van den winkelier?

Het bijgeloof in kwakzalvers en kwakzalverijen.

De bekende volksgeschriften, uitgegeven van wege de *Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*, zijn weer met een belangrijk werkje vermeerdert, getiteld: *Het bijgeloof in vroegeren en lateren tijd en de middelen om het te bestrijden* door Dr. J. E. ENKLAAR.

Het vertrouwen door velen gesteld in kwakzalvers en kwakzalverijen wordt daarin degelijk aan de kaak gesteld en zeer gaarne hadden wij alles wat op deze zaak betrekking heeft in ons Maandbl. overgenomen. De beperkte ruimte verbiedt dit echter, zoodat wij moeten volstaan met het overdrukken van wat aan het slot van het geschrift voorkomt:

„Het bijgeloof, hetwelk in onze dagen het meeste kwaad doet, is dat, hetwelk zooveel er toe brengt, zich onder de behandeling van een kwakzalver te stellen of de middelen te gebruiken, aangeprezen door zulk een man. Op dit gebied treedt wel de

strafwet beschermend op (1), doch zij kan onmogelijk alle gevaren wegnemen, die van deze zijde het lichtgeloofige publiek bedreigen. Dat een rechterlijke vervolging in zake het onbevoegd uitoefenen van geneeskunde niet zelden voorkomt, is wel een bewijs, dat het niet ontbreekt aan een publiek, dat van kwakzalvers gediend wil zijn. Overal elders zou men den man de deur wijzen, die zich aanbood voor de uitoefening van een vak, zonder eenigen waarborg te kunnen geven dat hij het verstond. Slechts daar, waar het de moeilijkste van alle kunsten, het genezen van zieken, geldt, volgt men dien uitnemenden regel niet. De kwakzalvers varen er wel bij. Het exploiteeren van het bijgeloof op dit gebied is een winstgevende tak van nijverheid, die niet te lijden heeft van de slechte tijden.

Gevaarlijk is zij in meer dan één opzicht. Vooreerst om de noodlottige gevolgen, die zich zoo vaak vertoonen, waar geneesmiddelen door leeken worden toegepast. Welk een voorzichtigheid neemt de ervaren geneesheer te dezen opzichte in acht! Hoe dikwijls onthoudt hij zich van ingrijpen, waar een oppervlakkige toeschouwer een bepaald ziekteform aanwezig en de toediening van een bepaald middel noodzakelijk vindt. Alleen een jarenlange ervaring, door een wetenschappelijk gevormden arts aan het ziekbed zelf gekregen, kan het recht geven, om in te werken op het lichaam van zijn medemensch.

Gevaarlijk is de kwakzalverij met geneesmiddelen, omdat zij, zich hullende in het gewaad der wetenschap, haar eigenlijke karakter aan het oog onttrekt. De kwakzalvers noemen de ziekten bij de namen, die zij in de ziekteleer dragen. Zij spreken van scheikundige stoffen, alsof zij ze in aard en werking uitnemend kenden. De eenvoudigen onder de menschen zien onwillekeurig met eenigen schroom en eerbied tegen zooveel geleerdheid op. Zoo spreekt immers ook hun geneesheer, slechts met een weinig andere woorden. Tegenover de taal, die de kwakzalvers voeren, zijn velen weerloos, vooral, daar de aanval steeds gericht wordt op een vesting, die in nood verkeert. Waar het eigen leven of dat van geliefde nabestaanden in gevaar schijnt, is het gezond verstand reeds van de helft van zijn kracht beroofd.

Als ieder, die voor die verleiding zwicht, zich rekenschap kon geven van de beweegredenen, die hem in de armen van een kwakzalver voerden, zou hij bemerken, dat niet vertrouwen op de kennis van zulk een man hem dreef, maar het vaak misbruikte en niet begrepen woord van Hamlet: „Er is op aarde en in den hemel meer dan waarvan onze wijsheid droomt.” M. a. w. dat bijgeloof en niets anders zijn driffveer is.

Welke wijze van bestrijding van de kwakzalverij moet, na hetgeen aangaande den aard en de geschiedenis van het bijgeloof in het voorafgaande is gezegd, als de meest doeltreffende beschouwd worden? Alle redeneeringen en betoogen, die in het licht stellen hoe dwaas en onverstandig het is op kwakzalvers te vertrouwen, moeten als ongeschikt voor het doel verworpen worden. Men spreekt of voor bekeerden, die men verveelt, of voor lijders aan de kwaal, op wie het betoog geen vat heeft.

Wat er overblijft, is elk bijzonder geval, dat zich voordoet, onder handen te nemen. (2)

Het is van beteekenis, dat zij, die zich overgeven aan bijgeloof, goed inzien, wat zij eigenlijk doen. Dit iszicht, dat bijna altijd ontbreekt, kan hun verschaft worden door het onderhavige geval te plaatsen in het licht van de geschiedenis en van de gewoonten en gebruiken der natuervolken. Bijna elke vorm van bijgeloof heeft zijn geschiedenis en behoort tot een soort, waarvan exemplaren bij de onbeschaafde volken zijn te vinden. Er bestaat zodoende kans, dat de patient zijn eigen beeld herkent in dat van menschen, boven wie hij zich ver verheven acht, waardoor hij in eigen oog belachelijk wordt.

Kan de samenstelling van het kwakzalversmiddel tevens worden medegedeeld, dan wordt naast het bovennatuurlijk waas, waarin kwakzalver en patient het hullen, de plaats aangewezen, die het inneemt in de reeks van natuurlijke oorzaken en gevolgen.

(1) Helaas veel te weinig.

(2) Daarnaast streven wij, zooveel wij kunnen.

Als bekend wordt, dat de bekende Haarlemmerolie een oplossing is van zwavel in raap- en terpentijnolie, zullen velen zelve kunnen nagaan, dat van zulke stoffen de voorgespiegelde werkingen niet verwacht kunnen worden. Het ontmaskeren van een kwakzalver door met de feiten aan te toonen, dat hij willens en wetens de menschen bedriegt, is uit den aard der zaak van groote waarde. Hij verliest er zeker zijn krediet door. Dit gebied levert echter eigenaardige gevaren op, niet alleen voor den kwakzalver, maar ook voor zijn vervolger. (1) Het streven om te bedriegen kan elk in het oog springen, zonder dat zijn bestaan wettig en overtuigend bewezen kan worden.

De wortel van het kwaad wordt met dit alles niet aangetast. Men verwachtte dit alleen van de langzame uitbreiding van den geest, die de meest onbevooroordeelden en ontwikkelden bezielt, tot alle kringen der maatschappij. Die geest komt in het gevolg van de denkbeelden van den nieuwen tijd; hij is er niet van te scheiden. Het gaat niet aan, iemand te genezen van bijgeloof en hem overigens in geestelijk opzicht te laten wat hij was.

Op dit gebied ligt nog een vruchtbaar veld voor arbeid. Het bijgeloof is taai. 't Is niet alleen het minst ontwikkelde deel des volks, dat het heeft behouden. Spiritisme, tafeldans en wat er bij behoort spelen nog hun rol in zoogenaamd beschaafde kringen. Onze kracht ligt in het vertrouwen op het recht van onderzoek en kritiek. Laten wij dat recht handhaven, waar het wordt betwist en het gebruik er van door voorbeeld, leering en onderwijs tot een algemeene behoefte maken. Dan scheppen wij een dampkring, die volkomen ongeschikt is voor de ontwikkeling van het bijgeloof; dan kwijnt het laatste allengs weg, om overal plaats te maken voor een gezonde opvatting van natuur en menschenleven."

(1) Dit heeft de vorige redactie van dit Maandblad ondervonden. RED.

Nog iets over den aurophone-man Burkert.

Onder dankzegging aan de heeren die ons, de een door inlichtingen, de ander door vragen, weder wat verder brachten in deze zaak, melden wij wat wij nader weten omtrent genoemden Burkert. Opmerkelijk mag het zeker heeten, dat onder hen, die zich, dikwijls na vele vruchteloze pogingen op allerlei ander gebied, met kunstmaken op het gebied der geneeskunde bezig houden, zich zoovele — twaalf ambachten en dertien ongelukken — mannen bevinden. Het is echter niet zoo onbegrijpelijk, als men bedenkt, hoe ieder mensch op zijn beurt geneigd is raad te geven aan lijders, al is hij overtuigd, dat hij niet het minste begrip heeft van de eenvoudigste verrichtingen van het menschelijk lichaam. In vele gevallen zijn het in-tusschen lieden, die door herhaald veranderen van betrekking, een zekere encyclopaedie — misdruk — kennis opdeden van allerlei bedrijven en onvermijdelijk eenigszins op de hoogte raakten van 's menschen geloof aan „onnatuurlijkheden”.

Tot de mannen van twaalf ambachten en dertien ongelukken behoort — naar het schijnt — ook Burkert. Zoo was hij b. v. kok, naar wij meenen, op een der transatlantische booten van de „Red-starline”, en meende hij ongeveer den steen der wijzen te hebben gevonden, doch beklagde zich wel eens dat hij b. v. in Leiden geen arbeidsveld had en de tusschenkomst van commissaires hem te duur was. Aldus meldde ons iemand, die herhaaldelijk met Burkert in kennis kwam, met hem sprak en „zijne theorieën, die allervermakelijkst waren”, dikwijls aanhoorde. Aardig staat wel de laatste betrekking, die hij bekleedde, tegenover zijne tegenwoordige. In Leiden hield hij zich voornamelijk bezig (tot Maart 1890) met het streelen van den tong der Leidenaars, die het zich wilden laten welgevallen. Daar toch was hij agent van de biercompagnie „Hackerbrau”. Hij streelde dus de tongen met het product van de Hackerbierbrouwerij. Dat scheen den Leidenaar echter niet te bevallen en waarschijnlijk wetende, dat mondholte en oor in eenige verbinding met elkander staan, bewoog hij zich al spoedig op het gebied der oor-

heelkunde, daarbij echter steeds streelende, evenwel niet de tong, doch de beurs. Neemt een voorbeeld aan Leiden! Daar scheen zijn tongstreelen niet te bevallen. Moge geen enkele Nederlander zich het beursstreelen laten welgevallen!

Crème Grolich.

„500 Francs in goud, wanneer Crème Grolich niet alle huidonreinigheden als: Zomerspruiten, Leverplekken, Zonbrand, Meteters, roode Neuzen etc. etc. bezijdt en den teint tot en het ouderdom blendend wit en jeugdiglijk versch onderhoud. Geen smijksel. Prijsbikroond Gent 1889: zilveren staatsprijs Parys 1889: gouden staatsmedaille.

„Hoofd-Depôt; Wed. J. RAVE te Zwolle.”

Zoo luidt de advertentie, die tegenwoordig herhaalde malen onze bladen ontsiert en waarbij een zekere Oostenrijksche parfumerie-fabrikant, uit Brunn, die zich ook „Chemiker” noemt, zich wil belasten met de zorg voor onze huid.

Wanneer men zich een potje van die „Crème” aanschafft, dan bemerkt men eerst dat de advertentie nog lang niet genoeg zegt en dat de „gebruiksaanwijzing” ons beter op de hoogte helpt. Daarin heet het: dat „Crème Grolich” is het zachtste en het zekerst werkzame middel tot verfraaiing van de huid, waarvan dames, die een „mackellos zarten und blendend weissen Teint” willen verkrijgen zich voortdurend moeten bedienen, terwijl men later leest, dat de producten uit Grolich's fabriek „geheel onschadelijk” zijn. Nu, wat de eerste bewering betreft, daarover durven wij onze meening niet uitspreken, ofschoon wij wel ernstig aan de waarheid twijfelen. Er zou een menschenleven noodig zijn om daarover zekerheid te krijgen, want bij twijfel aan de deugdzaamheid van 't middel, zou de fabrikant zeker zeggen: Ge hebt niet voortdurend en niet lang genoeg van het middel gebruik gemaakt; een antwoord, dat iedereen kan verwachten, die, op grond van slechte ervaring met de „Crème”, om de „500 Francs in goud” zou aankloppen.

Wat de tweede bewering, „de onschadelijkheid”, aangaat, daarover kunnen wij beter oordeelen. Volgens het onderzoek van het lid onzer Vereeniging, den heer L. VAN ITALLIE te Rotterdam, bestaat de zalf uit een mengsel, waarin, behalve zeer gewone zalfbestanddeelen (olie en was of walschot), voorkomen rozenwater, bismuth en witte praecipitaat. Dit laatste, een bekende, zeer vergiftige kwikverbinding is, bij voortdurend gebruik, niet alleen niet onschadelijk, maar zelfs ZEER GEVAARLIJK.

LEUGEN is dus de volgende verklaring van den fabrikant: „Deze zalf bevat extracten van meerdere heilzame kruiden, welke slechts in de Karpathen spaarzaam voorkomen; LEUGEN is derhalve de volgende „Waarschuwing” die Grolich bij zijn praeparaat voegt: „Er bestaan vele gelijksoortige praeparaten, die echter schadelijk zijn en de lichamelijke schoonheid slechts ondermijnen. Laat u derhalve niet overreden en eisch de artikelen van „Grolich te Brunn, want deze zijn vrouwbaar, „deugdzaam en kunnen met gerustheid worden „aanbevolen.”

Wij zouden hiermee kunnen volstaan, in het vertrouwen dat ieder, die dit leest, voldoende gewaarschuwd zal zijn. Om onze waarschuwing echter nog meer klem bij te zetten, willen wij ook nog op het volgende wijzen.

Het staat bij ons vast dat, bij langdurig gebruik van de Crème een of andere onaangename huidaan-doening niet kan wegblijven. Dit begrijpt Grolich ook en daarom heeft hij er wat op gevonden. Behalve een soort No. 2, sterker dan de gewone „Crème” en vooral dienstig voor heeren met ruwe huid, heeft hij ook nog een zwakke zalf, No. 1/2, bereid, voor die personen, waarbij de gebruikelijke „crème Grolich” jeuken enz. veroorzaakt, zoodat, gelijk hij zelf schrijft, „diegenen, voor wie de Crème „Grolich te zwak of te sterk was nu ook aan de „WELDADEN (t staat er) van dit artikel deel kunnen „hebben.”

Jammer echter voor de firma WED. J. RAVE te Zwolle, een firma, tegenwoordig al te goed bekend op het gebied dat wij bestrijden, dat de Nos. 2 en 1/2 alleen nog maar bij den fabrikant zelf te verkrijgen zijn. Dit voordeeltje ontsnapt haar,

maar daardoor is het voor ons, Nederlanders, ook lastig, die weldaden meester te worden. Gelukkig!

Ter overname.

Van geachte zijde werd er onze aandacht op gevestigd, dat sommige bladen, die gaarne iets uit ons Maandblad zouden overnemen, onze artikelen, zelfs de herhaalde waarschuwingen, te groot voor dit doel vinden, en derhalve werd het verzoek tot ons gericht, door enkele beknopte mededeelingen die bladen in de gelegenheid te stellen te voldoen aan ons verzoek, boven aan ieder Maandblad opgenomen.

Ofschoon wij inzien, dat de beknoptheid aan de duidelijkheid afbreuk zal doen, willen wij toch gaarne met het aangewezen middel ter bestrijding der kwakzalverij een proef nemen en zullen derhalve, onder bovenstaanden titel, nu en dan enkele zeer beknopte mededeelingen, over de voornaamste kwakzalverijen, plaatsen.

Haarlemmer-olie is een mengsel van raapolie en terpentijnolie, waarin zwavel is opgelost; de prijs, 20 ct., die men er voor betaalt, is nog wel 4maal te duur en daarbij is het middel, vooral voor kinderen, lang niet onschadelijk. Vergiftigingen door Haarlemmer-Olie hebben reeds plaats gehad.

Holloway's pillen. Deze pillen veranderen zoo nu en dan van samenstelling, maar één stof, aloë, een zeer sterk werkend geneesmiddel, ontbreekt nooit. Wat de aloë betreft, zijn de meest bevoegde personen het er over eens, dat deze stof een sterk prikkelende werking op den darm uitoefent, een prikkel, die op den duur gevaarlijk voor het leven kan worden.

Holloway verklaarde, dat de pillen nimmer schadelijk kunnen zijn, al worden ze nog zoo veel gebruikt. Wie zou 't beter weten: de onbaatzuchtige, wetenschappelijke hoogleeraren in de geneeskunde, of de man, die ieder doosje pillen ongeveer een gulden te duur verkocht en alles in 't werk stelde om zooveel doosjes mogelijk aan den man te brengen?

Correspondentie.

Als nieuwe leden der Vereeniging zijn toegetreden de heeren:

Dr. F. W. Jong, Arts te	Dordrecht.
Emile C. A. J. Christan, Mil. Apoth. bediende,	„
G. Leendertz, tandmeester,	„
A. van Drooge, Meubelfabrikant,	„
Dr. F. M. Cowan, Dir.-genh. krankzinnigengest.	„
Departement Dordrecht der Mij. tot bevordering	„
der Pharmacie.	„
P. A. Giltay, Apotheker,	„
Jan Hordijk Jzn., fabrikant en koopman	„
Dr. C. Broeksmit, Arts, Zwijndrecht.	„

Van het November-nummer van het jaar 1887, bevattende uitvoerige inlichtingen omtrent WINDELINX en zijn gesticht, is geen enkel exemplaar meer verkrijgbaar. Een 10000tal strooibiljetten echter, waarin tegen WINDELINX wordt gewaarschuwd, zijn bij den Secretaris voor de leden ter beschikking gesteld.

Het is zeer gewenscht, dat deze worden verspreid op die plaatsen, welke W. met een bezoek zal vereenen; wij noodigen daartoe de leden uit, met verzoek, spoedig het getal exemplaren van het strooibiljet op te geven dat zij wenschen te ontvangen.

v. E. te 's H. Dank voor de toezending van het strooibiljet van Sprangers Maagdruppels. Plaatsgebrek belet ons ditmaal een waarschuwing tegen deze druppels op te nemen.

v. S. en B. te R. In het No. van October 1888, is een zekere Popp, een kwakzalver uit Holstein, onder handen genomen, welk no., indien dit niet uw bezit is, U, op aanvraag bij den Secretaris, zal worden toegezonden. Vermoedelijk is die persoon wel dezelfde, waarnaar door u gevraagd is.

J. H. te H. Ons antwoord is zeker in uw bezit. Steeds verklaren wij ons gaarne bereid u zooveel we kunnen in te lichten, of een advertentie tot de rubriek kwakzalverij behoort of niet. Wanneer alle uitgevers u goed voorbeeld volgden, dan zou onze taak vrij wat gemakkelijker worden.

S. J. B. te A. Dank voor het toegezondene over „Eisen Cognac-Gollies”; wij zullen er spoedig gebruik van maken.

J. v. D. te A. Uit het u gezonden no. zal het u gebleken zijn, dat van John Hill's Engelsche Atrustische balsam al even weinig heil is te verwachten als van de oortrommels van Nicholson.

J. B. te A. Uw brief en pakje zijn ons geworden; de zaak valt echter geheel buiten het gebied, waarop de Vereeniging zich beweegt en kan dus ook niet in het Maandblad worden besproken. Misschien kan de Redactie van het Maandblad tegen Vervalsching van Levensmiddelen enz. (Dr. van Hamel Roos te Amsterdam) u beter helpen.

oder zweimal die Sach geglückt hat, alsdann lassen sie nicht nach, bis sie von einem mit List briefliche Urkundt bringen können."

En van zelfverheffing met gelijktijdig trachten om den erkenden geneesheer in miscrediet te brengen, eene wijze van reclame maken, ook nu herhaaldelijk gebezigd, is insgelijks sprake in de beschrijving welke wij aanhalen.

Daarin vindt men beschreven hoe zij gedrukte papieren rondzenden, rondstrooien en aanplakken, waarin volkomen genezing wordt voorgespiegeld, hoe zij zelfs hunne waren verkoopen, met de mededeeling hoeveel geld, moeite en arbeid het hun gekost heeft die te verkrijgen, van hoever en met hoeveel gevaren zij die medebrachten, terwijl zij niemand zeggen wat het middel is en hoe het heet, opdat zij het des te duurder kunnen verkoopen.

De overheid, zegt de schrijver, mag zoo iets niet toelaten. „Want wanneer iemand, die vervalscht goud en zilver of valsche munt uitgeeft, met den dood gestraft wordt, hoeveel meer moet men dan zulke bedriegers straffen, die met opzet den lieden hunne welvaart en gezondheid, lijf en leven, hetwelk alles zooveel hooger staat dan goud en zilver, ontrooven." Galenus is het trouwens volkomen met hem eens. Deze schrijft dat er tusschen een ongeleerden en bedriegelijken geneesheer en een moordenaar geen onderscheid bestaat, want dat deze de menschen in wouden en op eenzame plaatsen ombrengt, gene echter de lieden in de steden het leven beneemt.

Verder wijst hij in zijne beschrijving er op, dat kwakzalvers beweren met ééne artsenij, welke soms uit een (rood) poeder, ook wel uit water en dergelijke dingen bestaat, onder den naam van Electuarium vitae of aqua vitae (vel potius mortis), iedereen te genezen, haar voor alle ziekten goed noemen, uit welke oorzaken die ook ontstaan zijn. En wanneer men er aan twijfelen mocht, is hun antwoord, dat zij dit uit eigen ervaring weten en het met brieven en zegels kunnen bewijzen. Zooals men ziet kunnen dus de hedendaagsche kwakzalvers, lees: bedriegers, er niet eens roem op dragen dat zij ook maar in één enkel opzicht iets nieuws aanwenden. Alle hulpmiddelen, alle streken, alle leugens door hen gebruikt, zijn oud en versleten. Intusschen is dit tevens een bewijs dat zij hunne luidjes kennen. Want dezelfde praatjes en bedriegerijen vangen den negentienden-eeuwschen mensch, zooals zij het den middeleeuwschen deden. Voorwaar een bedroevend verschijnsel bij de zoo dikwijls geroemde hoogere ontwikkeling des geestes van het tegenwoordig levend geslacht.

Ten slotte zegt de schrijver: „Das sein nun die fürnembsten Merckhzeichen, damit solche Leut einigen bekandt werden, darunter in einer Summe verfasst sein vermeinte betriegerische Arzt, Landfahrer, Empirici indocti, verloffene christliche Personen, Rossärzt, unerfarene alte Weiber, Zahnbrecher, Zigeiner, Juden, Zauberer, verdorbene Alchimisten, Goldschmidt und dergleichen."

Men ziet het, het gilde der kwakzalvers bestond destijds uit dezelfde soort verlopen lieden en bedriegers als tegenwoordig. Onbekendheid met de personen, die zich zelf een krans om het hoofd leggen die hun niet toekomt, onbekendheid met het eigen vleeschelijk ik en lichtgeloovigheid tot in den hoogsten graad, zijn het van oudsher geweest die het bestaan van zulke toestanden konden bestendigen. Of het ooit anders zal worden? Op deze vraag moeten wij het antwoord schuldig blijven. Het streven van ieder, die daartoe bij machte is, zij het voorlichting te geven aan de menigte die nog steeds het offer is van gewetenlooze bedriegers. Ons aandeel aanvaardden wij door het voortdurend pogen om die bedriegers te ontmaskeren. Als afwisseling in de gewone mededeelingen gaven wij deze geschiedkundige aantekeningen, met den wensch dat zij en ook eventueel volgende, aan onze lezers welkom mogen zijn.

Berichten.

*De Italiaansche tolbeambten hebben den last ontvangen, den invoer in het koninkrijk Italië te weigeren van geheime geneesmiddelen, die niet bestemd zijn om te worden verkocht door apothekers, onder toezicht van de geneeskundige autoriteiten, en om te worden

afgeleverd naar aanleiding van een door een geneeskundige afgegeven recept. Genoemde geneesmiddelen zullen, om te kunnen worden toegelaten, voorzien moeten wezen van eene etiquette, houdende de aanwijzingen, voorgeschreven bij de wetten en reglementen, op dit stuk in Italië hestaande.

*Pillen in Engeland. Engeland is het beloofde land voor pillen-fabrikanten. Een vakblad heeft uitgerekend, dat het dagelijksch verbruik van pillen in Groot-Brittanië het ongehoord getal van 5,643,961 stuks bedraagt. Daaruit is af te leiden, dat ieder mensch in het Koninkrijk, van den oudsten grijsaard tot den jongsten zuigeling, gemiddeld ééne pil per week inneemt. De jaarlijks verbruikte pillen wegen 181,000 kilogram, en om die te vervoeren, zou een goederentrein van 36 waggons noodig zijn. Naast elkander gelegd, zou de rij tweemaal zoo lang zijn als de afstand tusschen Liverpool en New-York.

Verbod van adverteeren van geheimmiddelen in het buitenland.

*De minister van Binn. Zaken in Oostenrijk heeft het vorige jaar onder dagteekening van 18 Aug. 1889 eene circulaire uitgevaardigd, waarbij de autoriteiten werden aangemaand bijzonder toe te zien op de apotheken van die firma's, wier namen voorkwamen onder de depôthouders van kwakzalvers-artikelen, er tevens op wijzende, dat de aankondiging van sommige middelen, met aanwijzing van de ziekten, waartegen zij heeten dienst te doen, aan de apothekers niet is geoorloofd.

Sommige apothekers daar te lande hebben een bezwaarschrift bij de Regeering ingediend tegen deze publicatie. In antwoord daarop heeft de Minister thans, onder dagteekening van 22 Juni 1890, dezelfde bekendmaking herhaald, nogmaals uitvoerig de gronden aangevende, waarop de aanschrijving berust.

*In Pruisen is het verbod van adverteeren der kwakzalversmiddelen reeds vrij algemeen. Ook andere Staten van Duitschland zijn reeds in dezelfde richting werkzaam. Thans heeft Baden zich voorgesteld dit voorbeeld te volgen, en nog krachtiger, omdat de boete, die elders slechts 30 of 60 Mark bedraagt, waarschijnlijk tot 150 Mark verhoogd zal worden.

De Regeering namelijk van dit Groothertogdom heeft aan de Volksvertegenwoordiging een wetsontwerp aangeboden tot wijziging van een artikel der politiewet en dit te doen luiden als volgt:

Alwie geheim- of zoogenaamde patentmiddelen en spécialités in het openbaar ten verkoop aankondigt of aanprijst, wordt gestraft met eene boete van 150 Mark (90 gld.) of met hechtenis.

Zegt het verder!

Verbod van invoer van geheimmiddelen in Rusland.

*In het laatst van 't vorige jaar is, onder dagteekening van 4 November 1889, in Rusland door het bestuur der belastingen de volgende circulaire uitgevaardigd:

Art. 1. De invoer van geneesmiddelen, waarvan de vervaardiging een zoogenaamd geheim is der fabrikanten, (patentmiddelen) kan niet geschieden zonder goedkeuring van den Geneeskundigen Raad bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken en met toestemming van het Ministerie van Financiën.

Art. 2. De Geneeskundige Raad onderzoekt slechts die patentmiddelen, waarvan de z. g. uitvinders eene uitvoerige beschrijving der samenstelling en bestanddeelen overleggen.

Art. 3. Slechts zulke patentmiddelen kunnen tot invoer worden toegelaten, bij wier vervaardiging eene zeer bijzondere handelwijze of zeer kostbare toestellen noodig zijn en welke middelen bovendien zich gedurende geruimen tijd goed houden en zonder nadeel voor hunne samenstelling en bestanddeelen verzonden kunnen worden.

Art. 4. Bij de bepaling der inkomende rechten voor gewone geneesmiddelen, wier samenstelling niet geheim gehouden wordt, wordt het gewone daarvoor vastgestelde tarief gevolgd.

Art. 5. De invoer van geneesmiddelen tot deze categorie behorende, wordt door den Geneeskundigen Raad toegestaan, indien deze zich heeft overtuigd van de goede kwaliteit, van hun eigenschap

om zich langen tijd goed te kunnen houden en eveneens of hun werking overeenkomt met hetgeen in de bijgevoegde aanbevelingen wordt beweerd.

Art. 6. Schoonheidsmiddelen en toiletmiddelen worden alleen dan onderworpen aan het onderzoek van den Geneeskundigen Raad, wanneer op de etiketten of bij afzonderlijke aankondigingen gewezen wordt op algemeene geneeskrachtige eigenschappen dezer middelen. Als zoodanig worden niet aangemerkt opgaven omtrent de werking op de huid, den haargroei, het tandvleesch en andere alleen lokale en uitwendige werkingen.

Art. 7. Na overleg tusschen de Ministeriën van Binn. Zaken en van Financiën kan de invoer van alle andere zoogenaamde geneesmiddelen, toegestaan of verboden worden.

Art. 8. De bovenbedoelde geheimmiddelen worden na het onderzoek door den Geneeskundigen Raad geplaatst op de lijst van verboden of niet verboden artikelen. Deze lijsten worden jaarlijks herzien en op 1 Maart publiek gemaakt door het bestuur der belastingen.

Wat is geneesmiddel?

*Wij hebben het altijd gezegd, dat, indien door onze wetten slechts de verkoop en het ten verkoop in voorraad houden van geneesmiddelen door onbevoegden was strafbaar gesteld, aan de kwakzalvers en hunne handlangers gevoelig afbreuk zou worden gedaan.

Eene definitie van hetgeen onder geneesmiddelen verstaan moet worden zou dan niet noodig zijn en zou slechts dienen om den weg aan te wijzen, hoe zulk eene bepaling door behendige zwendelaars kon worden ontduken.

Niet de samenstelling, zooals nog immer in ons land zoovele juristen betoogen, maakt een voorwerp tot geneesmiddel, niet het aanwezig zijn van de eene of andere geneeskrachtige stof onder de bestanddeelen van het middel, maar de wijze, waarop het wordt aankondigd en aangeprezen, het karakter waaronder het wordt verkocht, de naam die het wordt gegeven en de eigenschappen, die er door den vervaardiger en verkooper zelf aan worden toegeschreven, stempelen het tot geneesmiddel. Bij die opvatting zal de verkoop strafbaar zijn van allerlei artikelen, die overigens door iedereen mogen worden verkocht.

Teerwater, suikersiroop, linzenmeel, schoon water mag een ieder zonder twijfel verkoopen. Zoodra *Guyot, Gimborn, du Barry, Graaf Mattei* daaraan echter allerlei geneeskrachtige eigenschappen in publieke aankondigingen toedichten en deze artikelen daardoor als iets eigenaardigs aan den man trachten te brengen en in 't bijzonder als geneesmiddelen tegen bepaalde ongesteldheden, dan wordt door hen of hunne dephouders eene wet overtreden; die den verkoop van geneesmiddelen slechts aan daartoe bevoegd verklaarden toestaat.

Het Hooggerechtshof te Dresden heeft deze opvatting, reeds meermalen in Duitschland gehuldigd, opnieuw bevestigd bij vonnis van 18 Juni 1888, waarbij een winkelier veroordeeld werd wegens het „ten verkoop in voorraad houden“ van *Engels honingbloesem borststroop*.

Niettegenstaande het middel bestond uit *witte suikerstroop en gezuiverde honing*, welke beide artikelen volgens de Duitse wet ook door niet-apothekers mogen worden verkocht, zoo diende, volgens deze rechtbank, vooral ook te worden gelet op *doel en vorm* en was het in het onderhavige geval aan geen twijfel onderhevig of beide waren er op ingericht om het publiek te doen gelooven, dat er sprake was van een geneesmiddel. Het debiteeren en verkoopen daarvan was den winkelier door de Keizerlijke verordeningen van 4 Jan. 1875 en 3 Jan. 1883 in verband met art. 367 van het Rijksstrafwetboek verboden en vandaar zijne veroordeeling.

Nog eens haverstroo.

De aanleiding tot dit artikel was een schrijven, dat wij voor eenigen tijd ontvingen. Wij antwoorden daarop in dezen vorm, opdat ook anderen, die het begrip *geneesmiddel* aan dit stroo verbinden, worden ingelicht. Waar de schrijver het betreurt „dat een eenvoudig en onder ieders bereik liggend *geneesmid-*

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den **Secretaris-Penningmeester**, te *Amsterdam*.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1020.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Geschiedkundige aanteekeningen omtrent kwakzalverij.

Berichten: Vergadering van de Afd. Dordrecht en Omstreken. — Bekendmaking van de gezondheidsraad te Karlsruhe, over Antimiasmatiek van Koene. — Belasting op geheimmiddelen in Frankrijk. — Een kwakzalver te Utrecht. — Haarlemmerolie voor music.

Grootere artikelen: Verbod van adverteeren van geheimmiddelen in het buitenland. — Verbod van verkoop van schadelijke haarwaters in Oostenrijk. — Veroordeeling van een redacteur wegens kwakzalvers-advertenties. — Veroordeeling wegens het ten verkoop in voorraad houden van geneesmiddelen. — Alweer eens Nicholson. — De Carolus-medalie.

Ingezonden stukken: Papier Wlinsi. — Geen baat bij Windelinx.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Crème Simon.

Geschiedkundige aanteekeningen omtrent kwakzalverij.

Zooals men uit ons vorig nummer zal hebben gezien, werd in den ouden tijd, vóór eeuwen, reeds de behoefte gevoeld, van overheidswege tegen de kwakzalverij op te treden. Den marktmeesters werd gelast, steeds een wakend oog te houden op die kwakzalvers, welke wij toen beschreven. Doch telkens weder kwamen er klachten over „die Weiber, so Syrup-Evacuantia und dergleichen Säfft präpariren,” en over „allerlei Landtfahrer, Zänbrecher und Thyriackheskrämer, die sich täglich mit ihren sonderlich aber dem Schampanirern bekanten Wurzten, allerlei falschen ölen undt andern öffentlich uff dem Markt uffhiltten und vil Leuth betrüglich, one einigen Grundt ihr Arznei ansetzen undt oft, wie es dann die Erfahrung laider geben, gar erdöten.” Van gevaar schenen dus de middelen, toen aangewend, volstrekt niet ontbloot te zijn. En dat de marktmeesters, die er op hadden te letten, dat de kwakzalvers geweerd en beboet werden, niet altijd hun plicht deden, blijkt uit de Annalen van het „Nürnbergers Apotheker-collegiums.”

Ofschoon nogmaals in 1592 een streng verbod tegen de kwakzalverij werd uitgevaardigd, bleef het bij het oude. Aan het einde van de 16de eeuw werd het getal concurrenten der apothekers nog vermeerderd met de zoogen. materialisten of drogisten, en toen dezen te veel in de rechten der apothekers traden, overhandigden de laatsten in 1596 een bezwaarschrift aan den raad. En — zooals het meer gaat — wel werd er eene raadszitting gehouden, doch een middel om het kwaad te onderdrukken scheen men niet te kunnen vinden.

Zoo ging het maar door van de eene eeuw in de andere. Steeds bleef de kwakzalverij bestaan, steeds werden weder klachten ingediend van de zijde der wettelijk aangestelde apothekers. Ook zij

wezen er reeds op, dat, waar het hun verboden was, sommige middelen te verkoopen, de kwakzalvers daarmede konden doen zooals zij maar wilden. Zoo staat in een klaagschrift van 16 April 1647, getiteld „Beschwerungs Puncten, unser Intus benambter gesambter Apotheker allhie”:

„Es ist stadtkundig, das die öffen Krämer und theilsvermeinte Materialisten uns allerhandt purgantibus alexipharmacis, pulveres tam purgantes quam medicatos . . . ohne Scheu und öffentlich verkauffen, welche Medicamente den Apothekern und nicht den Krämern zu verkauffen zustehet, gestalt dann solches hiesiger Stadt leges und Statuta aussweisen, und jeder Zeit rühmlich und löblich seind gehalten worden.

Wer seind verpflichtet, kein Opiatum oder Venenum zu verkauffen, so seind doch fast alle Krämen voll. Wie dann ein Soldatenweib von Nördlingen Anno 1636 bei einen Krämer allhie Gifft gekaufft und damit ihren Mann vergeben hat,” enz.

Eindelijk zag de raad der stad Neurenberg zich in 1651 genoodzaakt nog eens een geschrift uit te vaardigen, waarin getracht werd, zooveel mogelijk de zaken in verband met de geneesheeren en apothekers te regelen, boeten werden gesteld en bepaald werd wat al of niet mocht worden verkocht door de kramers, materialisten, weduwen en suikerbakkers, en tot welk gewicht. Voor de zoogen.: „Wasserbrennerinnen” werd eenegroote uitzondering gemaakt. Aan haar, die zich tot dien tijd met Säfft-sieden und Wasserbrennen” hadden bezig gehouden, „so (von) geschworenen und andern Frauen” werd dat nog toegestaan, „doch mit dieser ausstrücklichen Anzeig, dass sowohl die geschworen als andere eigene Purgier-Säfft oder dergleichen Sächlein, noch ander purgantia bei Straff 5 gulden nicht herausgeben sollen.” Zij hadden dus in de 17de eeuw het recht sommige geneesmiddelen te bereiden en behoorden alzoo wettelijk ten deele tot de geneeskunst-beoefenaren.

In het boek, waaraan wij deze aanteekeningen ontleenen, komt eene afbeelding voor van zulk eene „Wasserbrennerin”, Dorothea Buchner genaamd. Opmerkelijk mag het zeker heeten, dat de afbeelding door haren schoonzoon ter harer eere werd vervaardigd, blijkens het onderschrift:

Seiner geehrten Frau Schwieger-Mutter hat dieses zu Ehrn gesetzet,

JOHANN LEONHARD BEIL,

en de schrijver voegt er ondeugend aan toe, dat dit een geheel ander licht werpt op de toenmalige schoonzoons dan de „Fliegende Blätter” op de tegenwoordig levende dito's, want, zegt hij, „so dürfte sich

als onderscheidendes Merkmal dieser gegen jene herausstellen, dass die Schwiegersöhne der Gegenwart häufig mehr Neigung verspüren, die liebe Schwiegermutter „aushauen” als in Kupfer stechen zu lassen.”

Doch het was niet alleen in Neurenberg zoo gesteld, ook in andere plaatsen van Duitschland was hetzelfde waar te nemen.

Duidelijk blijkt dit uit de aanhalingen, die de schrijver doet uit een werk van Ludwig von Hornick, uit de eerste helft der 17de eeuw, getiteld: Vier Fragen, die Apotheker und Materialisten betreffend.”

Daarin wordt er op gewezen, dat de materialisten oorspronkelijk alleen de grondstoffen, de vreemde en ruwe materialen in den handel brachten, doch al vrij spoedig er toe overgingen, zich de rechten van apothekers aan te matigen, door n.l. artsenijen samen te voegen te bereiden en te verkoopen. De schrijver vraagt wie hen boven schoenmakers, kleermakers en daglooners die voorrechten heeft gegeven, „wer ihnen ihre Krämerei mit diesem, ihnen wi den Schweinen die Perlenhalssbände anstehenden Zusatz zu vermehren und zu zieren erlaubt, dass sie zugleich auch Apotheker (sein) dörfen? . . . Woher bilden ihnen denn die Materialisten ein, dass sie Macht haben, ihre Gewer, Handlung und Krämerei mit anderen Leut Schaden zu erweitern? Wer erlaubt ihnen der Apothekerkunst, ihres Gefallens wie die Säu auff einem Rübenacker zu wühlen und sine jure, sine legibus, sine froenis, sine vinculis zu sudeln? Die gute Waaren zu verfälschen? quid pro quo hinzugeben?” En verder:

„Ein rechtschaffener, geübter Apotheker muss einen leiblichen Eid schweren, sein Gesell oder Minister und Diener muss Handgelöbnis thun, aufrichtig alle Arzneien zu präpariren oder zu zubereiten, damit ja die Patienten, sie sein hohes oder niedriges, reichen oder armen Stands, der Gefahr halben desto mehr gesichert sein. Were es dann nun nicht das gröste Unrecht, einem Materialisten sowol als einem Apotheker die Präparation zu erlauben, ehe dann er einmal nur, einem fremdbden Apotheker-Gesellen gleich, Handgelöbnis thue, geschweig, wie es ratio identitatis und höchste Billigkeit erfordert, alsdann einen gleichmässigen Eid schwüre? Von seinen lichtscheuenden Nacht-Euln, Laboranten, Bachanten und Winkel-Apothekern wollen wir diesmahl nicht melden, welche bissweilen vor Ammonium Ammoniacum, vor Apium Opium, vor Enula Esula, vor Conserva rosarum Electuarium rosarum, vor gemeinen turbith turbit minerale etc, und also Gifft vor Arznei nehmen, unter die verdorbene cassiam diagnydium und unter alte,

gerust zeggen de meeste dezer toiletartikelen bevatten stoffen, waarvan ook het uitwendig gebruik op den duur schadelijke gevolgen kan na zich slepen en die daarom niet altijd zoo onschuldig zijn als de depôthouders voorgeven. Wij achten het daarom tot onze taak te behooren tegen het gebruik dezer middelen te waarschuwen, door hunne vergiftige bestanddeelen mede te deelen. Een ieder kan zich alsdan voor schade wachten.

In het buitenland, waar over 't algemeen tegenwoordig vanwege de regeeringen meer gedaan wordt tegen het voortwoekeren van den verkoop van allerlei kwakzalverijen dan hier te lande, gaat men verder en wordt hier en daar, in 't bijzonder in de Duitse landen, den vrije verkoop verboden van alle middelen, 't zij voor in- of uitwendig gebruik bestemd, waarin voor de gezondheid nadeelige zelfstandigheden voorkomen.

Een ruim jaar geleden, op 8 Aug. 1889, is weder in Oostenrijk van het Ministerie van Binn. Zaken een schrijven uitgegaan aan de verschillende autoriteiten wie het aangaat, naar aanleiding van een nieuw Haarmiddel, waarvan de exploitatie daar te lande wordt beproefd, de z.g. *Haar-Regenerator van F. L. Harnisch* uit Berlijn.

Aangezien volgens het onderzoek van den oppersten Gezondheidsraad, zoo luidt het in de circulaire, het bewuste haarmiddel wegens zijn gehalte aan lood voor de gezondheid schadelijk kan zijn, wordt de vrije verkoop daarvan in het land verboden.

De autoriteiten worden aangemaand dit zoo spoedig mogelijk ter openbare kennis te brengen en tevens nauwlettend te willen acht geven op de naleving van dit verbod.

Tevens wordt de aandacht der overheidsbesturen in 't bijzonder er op gevestigd, of ook binnen hun ressort soortgelijke middelen worden verkocht, waarvan vermoed kan worden, dat zij insgelijks schadelijke bestanddeelen bevatten, en waarvoor een gelijk verbod wenschelijk zou kunnen zijn. Zij worden verzocht een voorloopig onderzoek te willen instellen en, onder mededeeling van het resultaat daarvan, aan de Regeering een monster toe te zenden met uitvoerig bericht.

Veroordeeling van een redacteur wegens kwakzalvers-advertenties.

* Op de algemeene vergadering der *Maatschappij ter bevordering der Pharmacie*, zoowel als op die der *Vereeniging tegen de Kwakzalverij* is beweerd, dat de wetten in Nederland nog zoo onmachtig niet zijn ter beteugeling althans van sommige vormen van kwakzalverij, doch dat de toepassing van de zijde van politie en justitie te wenschen overlaat.

Wij willen het gaarne gelooven, hoewel de zaak er niet minder ergerlijk door wordt, dat nu wij bijna tien jaren aandringen op betere toepassing en de bewijzen in dit blad bijbrengen, waarom deze handhaving der wetten noodig is in 't belang van de volkswelvaart en de volksgezondheid, nochtans alles bij het oude wordt gelaten en dezelfde lauwheid blijft voortduren.

Hoe geheel anders elders, waar de overheden de oogen open houden en het voortwoekeren der kwakzalverij beschouwen als een kanker, waartegen het plicht is te waken. Nieuwe verordeningen worden uitgevaardigd, zooals wij in den laatsten tijd bijna in elk nummer van het Maandblad konden mededeelen en de bestaande wetten vinden ijverige toepassing; zelfs dezulke die nauwelijks meer van kracht werden geacht worden opnieuw te voorschijn gehaald, indien zij een geschikt wapen tegen de kwakzalvers opleveren.

Opnieuw en thans in hoogste instantie is dit in Duitschland bewezen.

De Rijnprovinciën stonden vroeger onder de Fransche wetten; 't is gebleken dat sommige dezer nimmer zijn afgeschafft en in 't bijzonder, die van 21 Germinal II en 29 Pluviôse XIII, waarbij het adverteeren en verkoopen van geheimmiddelen is verboden ook aan apothekers. Bij vervolgingen wegens den verkoop of het adverteeren van geheimmiddelen in deze vroegere Fransche gewesten was reeds herhaaldelijk raar die wetten verwezen; het vorige jaar op 13 Juni 1889 heeft thans de opperste rechtbank te Berlijn in het hoogste ressort uitspraak

gedaan en daarbij deze wetten alsnog van kracht verklaard.

De zaak betrof een apotheker te *Kreuznach* en den redacteur van een dagblad te *Keulen*, die beide, het eerst door het kantongerecht te Keulen op 17 Oct. 1888, en verder in alle instantiën waren veroordeeld tot 10 Mk., f 6, boete voor elk van een viertal verschillende advertenties, die in het *Kreuznacher nieuwsblad* waren geplaatst, ter aanbeveling en aanprijzing van den verkoop van *Lippmann's Karlsbader bruischpoeder*, *Radlauer's eksteroogenzalf*, *beproefd middel tegen likdorens* en *carbolteerzwavelzeep*.

Beide werden bovendien veroordeeld tot gesamenlijke betaling van alle kosten, die begrijpelijkerwijze zeer aanzienlijk waren. De redacteurs van de Nederlandsche bladen betoogen telkenmale, wanneer zij op den schandelijk inhoud of de tastbare leugens in de advertenties gewezen worden, dat zij daarvoor niet verantwoordelijk zijn en er eigenlijk niets mede te maken hebben. De advertentiekolom, zoo luidt hun geliefkoosde uitdrukking, is als 't ware een aanplakbord, dat voor ieder tegen betaling open staat om het een of ander bekend te maken. 't Is niet zonder belang er op te wijzen, dat de Duitse rechters de verantwoordelijkheid voor de advertenties toeschrijven aan den redacteur van het blad, „die verondersteld wordt de geheele courrant samen te stellen en daarom ook in de eerste plaats beschouwd wordt als de dader van de „volgens de wet verboden aanprijzing van het „heimmiddel.”

Veroordeeling wegens het ten verkoop in voorraad houden van geneesmiddelen.

* „In het buitenland” zou natuurlijk aan dit opschrift toegevoegd dienen te worden. In Nederland kan het in beslag nemen niet geschieden van geneesmiddelen, die bij onbevoegden uitgesteld en in voorraad liggen, niettegenstaande de verkoop hun niet geoorloofd is en dus blijkbaar wetsovertreding wordt beoogd; veel minder nog is vervolging op dien grond mogelijk. De verkoop zelf moet bewezen zijn en daarvan terstond proces-verbaal zijn opgemaakt, hetgeen uitteraard hoogst moeilijk is, daar de winkelier eenvoudig „neen” verkoopt aan ieder politie-agent, marechaussée of andere beampte, die een verboden artikel komt vragen.

In de zeer enkele gevallen waarin deze verkoop echter toch werd geconstateerd volgde vroeger hier te lande toch nog meestal geene veroordeeling, omdat de meeste geneesmiddelen samengestelde bereidingen zijn en door de lijst C van de wet, regerende de uitoefening der artseneijbereidkunst, wel de verkoop van de enkele stoffen beneden zekere hoeveelheden verboden was, maar daaruit volgde, volgens sommigen onzer Nederlandsche wetgeleerden, niet, dat ook de bereidingen uit deze enkelvoudige stoffen samengesteld, aan hetzelfde verbod van verkoop onderworpen waren. Bij eene latere herziening der bewuste lijst C is weliswaar het opschrift met opzet zoo gekozen, dat deze interpretatie niet meer tot uitvlucht kan strekken, doch de moeilijkheid van het bewijzen van den verkoop zelf is gebleven.

Waar men in het buitenland derhalve dezen gevaarlijken verkoop door onbevoegden met ernst heeft willen tegengaan, is, zooals door ons herhaaldelijk ook voor Nederland als mogelijk en wenschelijk is voorgesteld, met den verkoop gelijk gesteld „het uitstellen, debiteeren of ten verkoop in voorraad houden.” In Duitschland zijn bij Keizerlijk besluit eene reeks van geneesmiddelen en van min of meer samengestelde bereidingen allen bij name genoemd, waarop dit verbod van toepassing is. Om de straf te ontgaan hebben nu sommige winkeliers juist het omgekeerde beproefd van hetgeen in Nederland tot niet-toepasselijkheid der verbodswet wordt aangevoerd. Het bovenbedoelde Keizerlijk besluit noemt namelijk verschillende kruidenmengsels met hunne bij het publiek bekende namen. De winkeliers bieden nu de afzonderlijke kruiden, in de bepaalde gewichtshoeveelheden afgewogen en in kleine zakjes verpakt, te koop aan; de inhoud der kleine zakjes behoeft slechts door den koper te worden dooreengemengd om het bedoelde geneesmiddel te verkrijgen.

De verschillende rechtscolleges hebben thans tot in het hoogste ressort, namelijk een vonnis van het Opperrechtshof te Hannover, in zulke eene handelwijze overtreding der wet gezien en onderscheidene winkeliers zijn veroordeeld, die, onbevoegd tot het afleveren van geneesmiddelen, op deze manier *Houtthee*, *St. Germainthee*, *Borstthee* enz. verkochten.

Alles in dit geval dus bij onze naburen juist omgekeerd als hier te lande; hier verbodswetten, die niet of bezwaarlijk kunnen worden toegepast en rechterlijke ambtenaren, die de overtreders liefst ongemoeid laten, daar praktische wetten en rechters, die zich niet door de spitsvondigheden van kwakzalvers en hunne helpers van 't spoor laten brengen!

Waar zou de zorg voor de gezondheid en de beurs van de burgers beter zijn?

Alweer eens over Nicholson.

Het blijkt nog steeds hoog noodig, al moge het dan ook zeer vervelend zijn en voor de redactie en voor de lezers van ons maandblad, die nu genoegzaam op de hoogte konden zijn van Nicholson's praktijken, nu en dan op dat heer terug te komen. Wij ontvingen voor eenigen tijd weder eene correspondentie tusschen Nicholson en een zijner slachtoffers in Friesland. Wij geven hier, zonder er verder veel bij te voegen, den inhoud der brieven van Nicholson. Het blijkt uit die stukken genoegzaam, dat men voorzichtig zijn moet.

No. 1 Gedrukt.

LONDEN, 17 Januari 1890.

den Heer

Ik ben in bezit van U.E. brief van 13 dezer en ingevolge daarvan zend ik u heden p. post als drukwerk eene brochure bevattende eene beschrijving over doofheid en het ruischen in de ooren en de middelen tot dezelve genezing.

Hierbij ingesloten ontvangt u ook nog een lijst met getuigschriften. U.E. geeft mij echter geene voldoende inlichtingen opdat ik een oordeel kan vellen omtrent den toestand uwer doofheid en daarom zal het mij aangenaam zijn indien u het u toegezondene diagnosislijstje zoudt willen invullen en mij terugzenden, dan zal ik bij magte wezen u alle bijzonderheden omtrent uwe kwaal te geven.

U. E. verdere narigten gaarne te gemoet ziende, heb ik de eer met alle achting te zijn.

U.E. Dw. Dienaar,

(w. g.) J. H. NICHOLSON.

No. 2 Geschreven.

LONDEN, 27 Januari 1890.

den Heer

Mijnheer, Ik ben in het bezit van de beschrijving van de doofheid uwer vrouw, en heb de diagnose zorgvuldig nagegaan. Ik heb verschillende dergelijke gevallen onderhanden gehad, en verheugt het mij u mede te deelen, dat ik bijna altijd daarmede succes gehad heb.

In deze gevallen was de Eustachiusbuis verstopt, waarvan het gevolg was, dat de trommelvliezen naar binnen gedrukt werden, en indien een preparaat gebruikt wordt met mijne oortrommels, om de Eustachiusbuis open te maken, zullen de oortrommels met effect er toe bijdragen om de natuurlijke trommelvliezen in hunne normal toestand terug te brengen. Ik zou haar daarom het aanschaffen van een paar met goud overtrokken oortrommels aanbevelen, benevens eene flesch van Dr. Simpson's oorlotion om daarmede de trommelvliezen met een natuurlijk was zacht te maken, alsook een preparaat hetwelk effectief werkt om de Eustachiusbuis rein te houden, ten einde een gesuis in het hoofd weg te nemen.

Zij zal ontdekken dat de met goud overtrokken oortrommels tot een goed resultaat leiden, daar het bewezen is, dat zij meer geluidgevend zijn, en de geluiden en trillingen beter overbrengen en van langeren duur zijn. Terwijl ik uw order te gemoet zie en u verzekerende dezelve mijne beste attentie zal hebben, geef ik u hieronder het volle bedrag op voor de genezing harer kwaal.

Prijs voor totale behandeling.

1 paar met goud overtrokken oortrommels f 23.00
1 flesch Dr. Simpson's oorlotion ad - 2.50
1 „ „ keelpreparaat - 2.50

f 28.00

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 1023.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1 De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

Nieuwe leden en abonnés, die met Januari 1891 wenschen toe te treden, worden verzocht zich reeds thans aan te melden.

De voorwaarden van het lidmaatschap en het abonnement staan aan het hoofd van het Maandblad vermeld.

Inhoud.

Hoofdartikel: Geneeskundige aantekeningen omtrent kwakzalverij.

Berichten: Vergadering van de atd. „Dordrecht e. o.“— Mededeeling over Enthoven.— Een tandmeester op de weekmarkt te Utrecht.

Grootere Artikelen: Robert Koch en zijne ontdekking.— Waarschuwing naar aanleiding van deze ontdekking.— Verbod van adverteeren van geheimmiddelen in Baden.— Brandt's pillen verboden in Oostenrijk.— Fransche haarwaters en schoonheidsmiddelen.— Roche's Embrocation.— Het middel tegen dronkenschap van de Erven Wed. Abbring.

Kleine mededeelingen: Kwakzalvers alphabeth.

Ter overname: Pain Expeller.— Théophile's haarkleurmiddel en ontwikkelingsbalsem.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Hartzema's rhuematiekmid-

del.— Holloway's zalf.— Antimiasmatiek van Koene.

Geschiedkundige aantekeningen omtrent kwakzalverij.

De oude marktschreeuwers en kwakzalvers wisten evengoed gebruik te maken van de pers als de moderne, zoodat ook daarin de tegenwoordige ridders der reclame op een groote reeks voorouders kunnen terugzien. In het Germaansche nationaal-museum te Neurenberg zijn vele gebruiksaanwijzingen en strooibiljetten aanwezig, die met de reclame-papieren uit onzen tijd veilig kunnen wedijveren; ook toen werden de namen van hooggeplaatste personen gebruikt om de zaak meer waar-schijnlijk te maken.

Zoo leest men in zulk een papier uit het jaar 1680 over Electuarium Orvietani: „Ten tijde van Zijne Heiligheid Paus Urbanus VIII was te Rome eene pestziekte uitgebroken, waardoor vele menschen het leven verloren en die de bekwaamste geneesheeren niet wisten te keer te gaan. Eindelijk had Orvietanus het middel ontdekt, waardoor velen gered werden. Dat dit aanvankelijk geheim werd gehouden, is gemakkelijk te denken.” Er wordt in dat stuk verder beweerd dat Paulus Carasius, de apotheker van den paus, „und in vielen schönen Wissenschaften wohlgeübter Mann”, het middel dikwijls gereed maakte en het van hem uit aan een „am Papstlichen Hof hochemeritirten Herrn Magni „arcani instar”, toevertrouwd en naar Duitschland overgebracht werd. Dit verhaaltje was dus de aanhef van het stuk waardoor het middel meerder waarde moest verkrijgen. Het heet natuurlijk uitstekend te werken tegen allerlei en zeer verschillende aandoeningen.

Doch de raad te Neurenberg was het volstrekt niet eens met den kwakzalver, die Duitschland van de twijfelachtige zegeningen wilde laten genieten en verbod den rondreizenden kwakzalver dit middel te verkoopen. Doch, zooals het ook nu nog gaat, het mocht niet baten. Tarquinio Roma toch, die het middel eerst verkocht, liet het door zijn zwager, Joh. Rud. Hartmann, weder op de markt brengen, zoodat de apothekers weder met hunne klachten tot den magistraat kwamen. „Die land-fahrenden Quacksalber sind eben nicht aus zu rotten” zegt de schrijver. —

Leerzaam en aardig is de geschiedenis, welke Grimmhausen in zijn boekje „Simplicissimus” (Neurenberg 1683) door zijn held laat verhalen. Deze vertelt daarin hoe hij kwakzalver werd:

„Ich möchte damals fressen wie ein Drescher, denn mein Magen war nicht zu ersättigen und wollte immerzu mehr von mir haben; wiewohl ich nichts mehr in Vorrath hatte, als noch einen einzigen goldenen Ring mit einem Diamant, der etwa 20 Kronen werth war, den versilberte ich um zwölf, und demnach ich mir leicht einbilden konnte, dass dieses bald auss sein würde, da ich nichts darzu gewinne, resolvirte ich mich, ein Artzt zu werden.”

Met 12 kronen dus kon hij zijn handwerk beginnen. Hij kocht daarvoor allerlei stoffen om die, dooreen gemengd, in kleine steden en dorpen te verkoopen. Hij maakte verschillende poeders en zalven, zoo b. v. een groene zalf waarmede men ook een gedrukt paard had kunnen genezen, een blauw watertje voor scheurbuik, tandpijn, oogziekte, enz. en kocht bussen en fleschjes om de waar in te doen. Daarna liet hij een in de Fransche taal gesteld papier drukken om zijn rommeltje des te gemakkelijker aan den man te kunnen brengen. In drie dagen, zegt hij, was ik met mijn arbeid gereed en het had hem niet meer dan drie kronen gekost. Toen ging hij den boer op.

In den beginne gelukte het niet. Het „opsnijden” over de deugden zijner middelen wilde niet vloten. Daar hij zag dat de zaak anders aangepakt moest worden, kocht hij in een herberg wat brandewijn, deed dat in een glas, zette daarnaast op de tafel waarop hij zijne waren had uitgesteld, een glas water en daarbij een soort van padden, welke hij gevangen had en die dienen moesten het publiek te bewijzen, hoe krachtig zijne middelen werkten. Nadat er genoegzaam volk verzameld was, begon hij zijn aanspraak, waarin, evenals door de tegenwoordige kwakzalvers, beweerd werd dat hij het eenige middel had gevonden om oogziekten en zooveel anders te genezen. Bevalt het niet, men

behoeft het niet te koopen, doch ik zal u toonen welke kracht mijn middel bezit. Aldus sprak hij. Een der padden was in het glas water gezet, waar het dier bijzonder goed op zijn gemak was. Om nu te bewijzen hoe sterk-werkend zijn middel was, deed hij daarvan iets in het glas met brandewijn, dat echter, hetgeen gemakkelijk te begrijpen is, door het omstaande volk ook voor water werd gehouden. Nadat het middel opgelost was, bracht hij de pad in het glas met brandewijn over, dekte het glas toe en wachte wat gebeuren zou.

De pad, die volstrekt niet tevreden was met deze verwisseling, maakte natuurlijk — geprikkeld door den sterken brandewijn — de hevigste bewegingen en trekkingen, hetgeen door het volk met verbazing werd aangezien en toegeschreven aan het middel, dat, naar hij gezegd had en men ook aannam, was opgelost in water. Eindelijk stierf het dier. Het doel was bereikt. Het volk dat de werking van den sterken brandewijn hield voor de werking van het in water opgeloste middel, roemde de kracht en sterkte daarvan, en ieder omstander kocht het, voor zich zelf, voor vrienden en bekenden, en . . . onze koopman maakte uitstekende zaken.

Ik maakte echter, zegt hij, spoedig dat ik uit die streek van daan kwam, want indien iemand de kracht van het middel op dergelijke wijze mocht willen probeeren, zou het dadelijk blijken, dat er bedrog in het spel was en mijn leven niet veilig zijn.

Op een andere plaats gaf hij zich uit voor een oude „Kühmelcker und Schweizer—Artzt” en bracht andere middelen aan de markt, waarmede hij ook weder goede zaken maakte.

Deze geschiedenis is menig kwakzalver uit onze dagen als uit zijn levensboek genomen. Het gaat ook nu nog zoo. Met eene kleine som en groote brutaliteit brengt iedereen het ver in het exploiteeren van de zucht naar het verborgene, dat den mensch kenmerkt.

Aan strooibiljetten en andere gedrukte stukken, in proza en poezie, was er ook vroeger volstrekt geen gebrek. Of het waarheid was wat zij schreven, was hun volkomen onverschillig, als zij slechts geld daarmede verkregen. De vroegere kwakzalvers hadden dus, evenals de moderne geheimmid-delmannen, meestal slechts „ein kleines Wissen, dafür aber ein desto grösseres Gewissen”.

Op 5 Juli 1720 verscheen te Neurenberg een bevelschrift, dat de samenwerking van drukpers en kwakzalverij te keer moest gaan en waarin ook aankondiging in couranten op boete verboden werd; op 21 April 1729 werd dat verbod nogmaals uit-

kanker worden gehouden en alleen de geneesheer in staat is, uit te maken of een gezwel van *kankerachtigen* of *klierachtigen* aard is. Voor Windelincx en consorten alleen is dit een bagatel, zij behandelen er maar op los zonder in staat te zijn eenig onderscheid tusschen deze zeer verschillende ziekten te ontdekken. Men bedenke slechts hoe grootte moeilijkheden het erkennen van tering in het allereerste begin den geneesheer oplevert.

Wij raden dus een ieder aan, alleen aan den geneesheer het lang verbeide geneesmiddel en de toediening toe te vertrouwen, te meer daar vervalsing van de inentstof — daar zullen de kwakzalvers wel voor zorgen — niet zal uitblijven.

Eene week nadat bovenstaand stukje was geschreven, werd ons vermoeden reeds bevestigd.

Een onzer leden schrijft ons:

Ik lees in het N. v. d. D. van 21 Nov.: „Het bericht, dat eerstdaags de samenstelling van het geneesmiddel openbaar zal worden, is geheel ongegrond. Volgens een bericht uit Berlijn was gisteren de voorraad van het geneesmiddel voorloopig uitgeput.

Er zijn valsche profeten opgestaan, die tegen hoogen prijs inspuitingen doen met ander vocht dan Koch's geneesmiddel.

Van het echte moeten slechts aan een paar dokters in het buitenland kleine hoeveelheden gezonden zijn. Als er voldoende voorraad is zal het achtereenvolgens aan de voornaamste universiteiten en ziekenhuizen en daarna aan particuliere doctoren worden verstrekt.

Wij zien dus de schoonste ontdekking waarop de 19e eeuw mag bogen, misbruikt door profane en gewetenlooze lieden, die helaas! niet alleen door onwetenden geloofd worden.

Na tien dagen verschijnt wellicht deze mededeeling in uw blad. Het zou mij verwonderen als in dien tijd geen meerdere berichten, zelfs advertenties in de dagbladen verschijnen van lieden, die beweren Koch's geneesmiddel te bezitten. Want op het gebied van zwendel wordt ieder in list, vindingrijkheid, brutaliteit en in het gevaar dat hij veroorzaakt, door den kwakzalver overtroffen.

Verbod van adverteeren van geheimmiddelen in Baden.

* In aansluiting aan de Keizerlijke Verordening van 27 Januari j. l., waarbij het vrijelijk adverteeren van geheimmiddelen in Duitschland werd verboden, is door de Regeering van het Hertogdom Baden thans eene lijst openbaar gemaakt van vijf en dertig geheimmiddelen, die geregeld in de dagbladen worden aangekondigd en waarop in 't bijzonder de bedoelde verbodsbepaling van toepassing is. De verschillende autoriteiten, wie het aangaat, worden met nadruk verzocht toe te zien, dat deze middelen niet worden geadverteerd in nieuwsbladen en dergelijke periodieke geschriften en evenmin door vlugschriften, circulaires, biljetten op aanplakborden of in winkels worden aangeprezen, en bij voorkomen, gestrengelijk over te gaan tot vervolging.

De Regeering wijst er op, dat de lijst niet volledig is en verzoekt de betrokken ambtenaren opgaaf te doen van de geheimmiddelen, die in hunne omgeving bekend zijn, doch wier namen ontbreken. Nagenoeg al de verboden middelen, op deze lijst voorkomende, zijn reeds opgenomen op eene andere lijst door de Pruisische Regeering vroeger vastgesteld en in dit blad medegedeeld. Men vindt er in de eerste plaats de meest in ons land geadverteerde kwakzalverijen op, en 't kan dus geen verwondering baren, dat de fabrikanten, naarmate het terrein hun in het buitenland wordt afgesloten, des te meer Nederland overstroomden met de dure en waardelooze producten hunner onhebbelijke industrie, nu hun hier te lande geene ernstige beletselen worden tegengeworpen. Nu de uitmondigen der riolen elders worden dichtgestopt, komt al het vuile water tot ons.

Brandt's pillen, verboden in Oostenrijk.

* Reeds meermalen heeft de Oostenrijksche Regeering te kennen gegeven, dat de vrije verkoop van de beruchte Zwitsersche pillen daar te lande niet is geoorloofd. De sluwe apotheker Brandt heeft echter

allerlei kunstjes aangewend, om de wetten, waarop dit verbod steunde, te ontduiken. Hij heeft de samenstelling zijner pillen voor Oostenrijk veranderd, hij heeft speciale etiketten op de doesjes geplakt, hij heeft alleen de apotheken als verkoopplaatsen aangewezen, doch telkens kwam de ijverige politie tusschenbeiden om hem te bewijzen, dat hij geen vrijheid had zijn goedje het publiek op die manier aan te bieden.

Enkele maanden geleden (21 Juni 1890) heeft de Minister van Binn. Zaken al het vroegere nogmaals in een openbaar schrijven herhaald en duidelijk aangetoond, dat het den apotheker niet geoorloofd is deze „zoogenaamde Zwitsersche pillen van den apotheker Richard Brandt" te verkoopen en de rechterlijke ambtenaren gelast de overtreders van dit verbod te vervolgen.

De minister wijst er op, dat het publiek hoegenaamd geen belang heeft bij den verkoop dezer pillen, die niet anders zijn dan purgeerpillen, van zeer ongelijke samenstelling, doch wier werkzaam bestanddeel uit aloë bestaat.

„De verkoop van zulk een gebrekkig pharmaceutisch middel — zoo gaat de minister voort — moet daarom te eerder belet worden, omdat de nieuwe „Oostenrijksche pharmacopee een reeks van onderscheidene purgeermiddelen bevat en daaronder ook „laxerpillen, die vrijelijk ook zonder geneeskundig voorschrift, door de apothekers mogen worden verkocht en wier deugdelijke samenstelling is ge„waarborgd.”

Precies als bij ons te lande wat betreft de nieuwe Nederlandsche pharmacopee, die met 1 Juli van dit jaar van kracht is geworden; het verbod voor de apothekers om daarnevens nog op te treden als depôthouder en verkooper van Brandsche purgeerpillen ontbreekt echter; 't zou niet minder noodig zijn dan in Oostenrijk, nu nog immer apothekers hier te lande zich tot zulk een handel verlagen.

Fransche haarwaters en schoonheidsmiddelen.

* Zeer vele Fransche zoogenaamde schoonheidsmiddelen, die ook hier te lande op menige toilettafel worden gevonden, bevatten min of meer schadelijke zelfstandigheden of zijn samengesteld uit geheel andere en veel minder onschuldige stoffen dan de aankondigingen ons willen wijs maken.

Een reeks dier middelen, die het meest in kapperswinkels en bij parfumeriehandelaars voorkomen, zijn thans weder in het buitenland onderzocht en de geneeskundige bladen deelen hunne samenstelling mede. Zonder onderscheid worden er vergiften in aangetroffen, sommige van de gevaarlijkste soort. *Lait antephelique* tegen zomersproeten bestaat uit sublimaat 37 deelen, loodhydroxyd 4 d. en water 122 d. *Lait Mamilia* is samengesteld uit natr. bicarb., koper, benzoëinctuur en bitteramandelolie. *Lait de Ninon* bevat bismuth en zink.

Eau Magique is nog gevaarlijker en bevat loodoxyd en natriumhyposulfiet.

Eau de Lys bevat vooral calomel, eene kwikverbinding.

Eau royal de Windsor bevat glycerine en loodoxyd.

Eau de Castille bevat natriumhyposulfiet en loodacetaat.

Het vermaarde *Poudre épilatoire Laforest* bevat: kwik 60 deelen, zwavelarsenik 30 d., loodglid 30 d., stijfsel 30 d.

Eau de Figaro, een haarkleurmiddel, bestaat uit 3 flesschen:

1. eene oplossing van zilvernitraat en kopersulfaat.
2. eene oplossing van natriumhyposulfiet en
3. eene oplossing van cyaankalium.

Eau des fées is eene oplossing van loodsulfaat en natriumhyposulfiet.

Eau de la Floride bestaat, volgens het prospectus, alleen en uitsluitend uit heilzame sappen van Oostersche planten, in werkelijkheid is er geen spoor uit het plantenrijk in aanwezig, men vindt slechts de gewone stoffen, om het haar te verven: zwavel en loodacetaat.

Roche's Embrocation

Nu de kinkhoest weer vele slachtoffers eischt en wij uit ervaring weten, dat het bovengenoemd midde-

weer veel wordt aanbevolen en gebruikt, achten wij het niet onraadzaam hier nogmaals op te nemen, wat het Maandblad van Juni 1886 daarover schreef:

„'t Middel is overbekend en kan door ieder apotheker in Nederland worden bereid. Volgens het formularium der Rotterdamsche apothekers geschiedt de bereiding door vermenging van 2 deelen *olijfolie*, 1 deel *nagelolie* en 1 deel *barnsteenolie* gekleurd met een weinig *Alcanna-extract*.

Over de mogelijke al of niet werking willen wij hier geen oordeel uitspreken. Er zijn nog altijd, vooral onder de oudere geneesheeren, die het middel voorschrijven. De apotheker is dan meestal gedwongen het af te leveren. Nu er echter een bijna officieel, in allen geval aan elk apotheker bekend voorschrift bestaat, is de geneesheer, volgens onze opvatting, zedelijk verplicht tegenover zijne patienten juist dat zelfbereide praeparaat te vorderen. Daardoor toch verschaft hij zich zelf en zijne lijders den waarborg van deugdelijke bereiding en nauwkeurige samenstelling, dewijl hij, bij aflevering in de zoogenaamde oorspronkelijke verpakking, dezen waarborg overbrengt op een onbekenden buitenlandschen fabrikant, zonder eenige verantwoordelijkheid. En toch geschiedt dit laatste helaas! nog zoo heel zelden niet.

De meest zuivere toestand ware zeker, indien elk geneesheer verplicht werd bij samengestelde geneesmiddelen, die niet onder een officieel naam in de Nederlandsche pharmacopee voorkomen, de samenstelling op het recept zelf op te geven. De eisch is zoo rationeel mogelijk; de geneesheer dient toch in de eerste plaats zelf precies te weten, wat hij zijn patient wil laten gebruiken.

De mogelijkheid van abuis in den naam of van afwijkende opvatting van 't recept door den apotheker moet vermeden worden. Ook voor de beurs van zijn patient zal deze wijze van handelen in den regel voordeel op leveren, zooals weer blijkt bij 't middel hier door ons besproken.

De depôthouders vragen voor één fleschje f 2.50. Dezelfde hoeveelheid afgeleverd door een apotheker zal zeker vrij wat minder kosten.

Voor 't vierkante fleschje, de mooie etiquette en het zegel van een onbekenden leverancier betaalt de goedgelovige dus, zoo hij 't vreemde praeparaat verlangt of zijn geneesheer het hem voorschrijft, allicht tweemaal meer dan de waarde van 't middel zelf bedraagt.”

Het middel tegen dronkenschap van de Erven wed. Abbring te Amsterdam.

Als antwoord op eenige ons gedane vragen vermelden wij nogmaals, dat dit middel uitvoerig is besproken in het werkje van de heeren Bruinsma: „de kwakzalverij met geneesmiddelen”, in 1878 uitgegeven, en ook meermalen in ons Maandblad, o. a. in Juli 1884 en Juli 1885. Ter waarschuwing — want dit schijnt nog zeer noodig te zijn — laten wij hier opnieuw een gedeelte afdrucken van 't geen in gemelde Maandbladen is geschreven:

„De firma Erven Wed. ABRING bezit, zooals zij adverteert, het *onfeilbare* middel tegen het misbruik maken van sterken drank. De prijs wordt in de advertentie niet vermeld, doch schrijft men aan de firma, dan ontvangt men het bericht dat het vijf en twintig gulden kost. Tevens verkrijgt men opnieuw de verzekering, dat het middel onfeilbaar is en eenige gedrukte attesten die dit moeten bevestigen. Bovendien worden een aantal namen van personen genoemd „bij wien informatiën kunnen worden verkregen van de duurzaamheid en blijvende genezing der van de dronkenschap herstelde lijders.”

Wij hebben vroeger een uitvoerig onderzoek naar deze attesten en namen ingesteld en het resultaat was, in 't kort medegedeeld, aldus:

1o. dat ter aanbeveling tal van namen gebruikt worden van personen, die sinds jaren zijn overleden en waarbij navraag dus onmogelijk is;

2o. dat eveneens namen genoemd worden van personen, die nocit eenigen goeden uitslag hebben verkregen;

3o. dat gevallen van zoo het heet *duurzame* genezing worden vermeld, waarbij, zooals ons uit brieven van de betrokken personen bleek, de genezing slechts zeer *tijdelijk* was geweest en de „lijder”

